

Átalyvető

2016. december

Az Erdélyi Körök Országos Szövetségének és az Erdélyi Magyarok Tolna Megyei Egyesületének negyedéves lapja

A TARTALOMBÓL	
A századik... Jubileumi lapszámunkat köszöntő írások	2-11
2016 adventjén	14-17
Ágoston András elemzései	18
Naplójegyzetek (Szász I.T., Ábrám Zoltán)	20-23
1956 hatvan éve (Szabó István, Szász I.T.)	24-33
Tóth Károly A.: Az Ellenpontok két dokumentuma	34
Prof. Péterffy Árpád: Az Erdélyi magyar sebészet története	38
Portré: Prof. Papp Lajos Tőkés-díja	42
Beszámolók	44-47
Hazanézó	48
Serdült B. Éva: Gerinceltörésben	50
A székelyek sójáról	56
Irodalom: Heltai Jenő	58

Válogatás 25 év karácsonyi címlapképeiből

Az indul el akaratlan, kinek anyyala jelen van.
Hóttalan a hegyek inge – el kell jutnunk Betlehembe!
(Nagy Gáspár)

100

Megállásra, számvetésre, mérlegkészítésre intenek életünk kerek számai. Életünk –megkockáztatom: kedves - részévé vált lapunk eme kerek évfordulója is ezt teszi velünk, szerkesztőkkel és szerzőkkel. Talán megbocsátanak hát kedves olvasóink, ha ünnepi számunk bevezető blokkját magunkra szánjuk. Eközben is, szüntelenül, önökre gondolva.

Mindenekelőtt kiállásra szólít olvasóink elé az alkalom: jól végeztük vajon dolgunkat, segítettük-e őket az élet, sorsunk, magyar sorsunk nehéz útjain, az általuk, mindannyiunk által cipelt átalvetők súlyát sikerült-e valamelyest enyhíteni, vagy újabb nehézségekkel, gondokkal, keserűségekkkel tetéztük azt? Egyáltalán: fogyasztható szellemi-lelki eledelt szolgáltunk-e fel az önök asztalára, avagy némelyek (sokak?) számára emésztetetlen kotyvalékot? A kétely mázsás súllyal nehezedik a szerkesztő lelkére. Értelmét látja ugyanis erőfeszítéseinek a pozitív visszajelzések nyomán, majd dobna mindent sutba, amikor a legváratlanabb helyekről kap pofonokat, a teljes érdektelenség megnyilvánulásait. De hiszen tudjuk: „Aki dudás akar lenni, /Pokolra kell annak menni/Ott kell annak megtanulni,/ Hogyan kell a dudát fújni...” Hát kérem, tanultuk, tanulgattuk, és talán pokolra sem kellett azért menni – na jó, néha, egy kicsit...

Igazán pokoli viszont a gondolat, lassan már valóság, napi tapasztalat, hogy szemünk láttára szorul vissza, és nagyon úgy néz ki, valamikor meg is szűnik a Gutenberg-galaxis, egész nyomtatott világunk, felmérhetetlenül súlyos következményekkel ember-voltunkra. (Szomorú jelenség: némelyek már dobálják is ki könyvtáruk vaskos köteteit, mint feleslegessé vált, porfogó szemetet.) Köreinkben is felmerült: értelmetlen kinyomtatnunk lapunkat, hiábavaló dolog nyomdára, postázásra költeni, hiszen a neten bárki elolvashatja. Bárki? Bárhol? Nos, nem tudom, hogyan lesz 20-30-50 év múltán, de nekünk most van mondanivalónk, most vannak olvasóink, most várják a lapot Erdélyben vagy bárhol, olyanok, kiknek idegen világ a számítógép, a bármikor semmivé válható virtuális tér, ezért igénylik a megszokottat, a kézzel/kézben foghatót, annak konkrét és átvitt értelmében is. (Azért a realitásokkal, a praktikummal számolva lapunkat a neten is elérhetővé tesszük.)

Szólnom kellene itt sok mindenről, amit kifejteni fontos, de igencsak hosszadalmas lenne, maradjunk csupán néhány címszónál:

- legelsőként köszönetnyilvánítás szerzőknek és támogatóknak – nevük ott áll minden írás elején-végén, meg a támogatói listában –, az EKOSZ elnökének, aki fáradhatatlanul dolgozik az anyagiak kijárásán;

- a kiharcolt, sokak által méltatott színvonal bizony a lapban meghatározó szereppel bíró, 26 éven át kitartó, minden juttatás nélkül, áldozatkészen dolgozó munkatársaink érdeme (vajon rajtunk kívül létezik-e még olyan lap, amely kizárólag „társadalmi munka” eredménye?);

- a magától értetődő és – reméljük – lapunkból kisugárzó keresztény szellemiség és politikai elkötelezettség nemzeti érdekeink védelmében-őrzésében, és az egységes magyarság-eszme jegyében;

- a másodközlések odiumának felvállalása a tájékoztatás érdekében (anyaország és Erdély között, oda-vissza);

- lapunk ismertségének behatárolt volta, szoros kapcsolatban az anyagiak parancsolta belterjességgel; aztán az örök dilemma: elitlapot eredményező igényes színvonal, versus könnyedebb, szellősebb, befogadhatóbb, de igénytelenebb lapvezetés; ezzel kapcsolatosan: konfliktusvállalás, kényszerű, fájdalmas megbántások, jóakarató, nemes érzelmektől vezérelt, de a színvonalat el nem érő anyagok visszautasítása, vagy közlésre igencsak érdemes, de aktualitáshoz nem kötött írássok kényszerű parkolóhelyen tartása;

- végezetül talán a legsúlyosabb, az állandóan kísértő, időnként éppenséggel lefegyverző kétely: van-e értelme, haszna, eredménye a munkának?

Lám, ezzel kezdtem, és ide térek vissza. De hát akkor mi hajtja a szerkesztőt számról számra? Egyszerűen talán amit a csíki székely mondott Brassóban, a döglött lovát szemlélő rendőrnek (Átalvető, 14. szám): -Tudja biztos úr, hogy ez a ló még Sepsiszentgyörgyön megdöglött? – Akkor mi hozta idáig? - Hát a svung!

Hogy esetünkben mi ez a svung? Olvasóink bizonyára jól tudják, érzik, Erdélyben mindenképpen. Ahol minden pusztító szándék dacára él még lovunk, miközben hátán az idegen ostor csattog szüntelenül, menni kell hát előre. Így aztán a mi saját kis lovunk is, reszkető inakkal, de húzza a szekeret. Ennek jegyében tettük és tesszük dolgunkat, és fújjuk a dudát tovább. Hogy meddig? Amíg és ahogyan esendő emberi voltunk engedi. A többit úgy hívják: kegyelem.

Hittel és reménnyel teli, áldott, boldog ünnepeket kívánok minannyiunknak, szerkesztőtársaim és szerzőink nevében is

Kövesdy Pál, az Átalvető főszerkesztője
(vagy ahogy megszokhatták: K. P.)

András Zoltán

Őrizni kell

Őrizni kell
a fakadó fényt,
fuldokló lángot,
fösvény éjszakán
rianó álmot,
elhullatott percek
tört örömét,
tört örömeknek
maradék felét.
Őrizni kell
vézna tavaszok

gyérülő selymét
foszló őszöknek
kesernyész ízt
a tél dühétől
fagyott bőrrű fákat,
szigorú vázában
senyvedő virágot.

Őrizni kell
az idő ráncain
őszülő világot.

Az alábbi összeállításban kiváló szerzőink szólnak lapunkról, ők végzik el a szükséges értékelést, szembesítést önmagunkkal, olvasóinkkal, világunkkal. Majd folytatódik az újság a maga megszokott rendjén, ahogy lehet...

100 szép Átalvető

Századszor várjuk decemberben a postát mi „Átalvetősök”. Századszor akarjuk olvasni azt, amire mi gondolunk, mi, kiket átalvetett a sors, ide, a nagyobbik (inkább kisebbik) hazába. És nem csupán mi, hanem sok magyar szerte a világban, átal- és kivetettek.

Ritka eredmény, szórványos jelenség életünk eme sok küzdelemmel megélt negyedszázadában. Sok hasonló csira vált az idő, de főleg a közöny áldozatává. Többség és annak töredékei által indított kezdeményezések, sőt már szárba szökkenek sikerek hervadtak semmivé. Ha összeszednénk őket, valószínűs hervadt virághalomra emlékeztetnének az eltelt évek szellemi temetőárkaiban. Elszaladt magyar éveink keserves és kényszerű szemétdombjain.

Az Átalvető azonban él. Él és hat. Hat és vigasztal. Vigasztal és int.

Polcaimra tekintek, s nézem a szép sorjában bekötött évfolyamokat, elsőtől a legutolsóig, mely csak a századikkal együtt kapja majd meg kötését.

99 nekifeszülés, 99 siker, 99 sokak számára ismeretlen és el sem képzelhető munka, hetek-hónapok áldozatos tevékenysége. Maga a szolgálat.

Az „Átalvetősöknek” nem kell sorolnom a főszerkesztők nevét. Ismerik őket. Van, aki már a tisztelgő emlékezet részese, s van, akiért a hatalmas munka miatt aggódnunk kell. Tisztelt olvasó, ha még nem szerkesztettél folyóiratot, nem tudod elképzelni, milyen erőfeszítés ez, mekkora kitartás, türelem, tapintat, no és természetesen elkötelezettség és hozzáértés szükséges ahhoz, hogy egy 25 éves múlttal büszkélkedő lap ezen a színvonalon folytathassa tevékenységét.

A siker mellett azonban gondolni kell e kedves szellemi szötteinkkel kapcsolatos fonákságokra is. Mert hihetetlen, hogy 25 éves jelenlét után még vannak magukat elkötelezett erdélyi gyökerű magyaroknak tartó honfitársaink, akiknek a lapról beszélve, abból idézve, azt felmutatva, fogalmuk sincs létezéséről. Bocsássanak meg az ünneprontásért, de amikor lazán közlik: add meg a címet, hiszen 1500 forint nem pénz, s aztán a következő alkalommal csak szabadkoznak, hogy ez, meg az, akkor az október másodikán szavazásra restekre emlékeztetnek. Természetesen nem olvasóink azok, akikre gondolok, de mint történni szokott az iskolában, a jelenlevőkre zúdul a tanár – hiányzóknak szóló – intelemarádada.

Annál nagyobb öröm számomra, ha nem is olyan ritkán új honi ismerősök figyelmeztetnek az Átalvetőre, az abban olvasottakra, vagy éppenséggel erdélyi mivoltomat megtudva a lapról kezdenek érdeklődni.

Kedvelt folyóiratunk él és velünk van. Negyedszázad alatt sokunk életének vált részévé. Ott fekszik az éjjeliszekrényeken, és ott lebegnek gondolatai erdélyi és magyarországi, sőt héthátáron túli magyar társaságok eszmecseréiben éppen úgy, mint mikor csak egy-két magyarnak sikerül összehajol-

nia. De ott van akkor is, amikor a tájékozatlanság homályában kell világot gyújtani, mikor a rossz szándék vagy az általa kihasznált ismerethiány segítségével fellobbantott vitákban támasz a helyesen érvelőknek.

Ennek a sikertörténetnek azonban nem szabad elringatnia bennünket. Amilyen felelősséggel és áldozatkészséggel eltelve készül, olyan felelősséggel és áldozatkészséggel tartozunk mi is a lapnak és életben tartó alkotóinak. Mutassuk, kölcsönözzük, hirdessük az Átalvetőt. Figyelmeztessünk arra, hogy támogatásával a határokon túliai számára biztosítunk lehetőséget az együttgondolkodásra, s általa az összmagyar egységre.

Ez a 100 számot megért folyóirat rangot vívott ki magának a magyar sajtó nemzeti vonulatának nem szűk égboltján, s az olvasásra hajló, a sorskérdéseinket követő, a tenni kész erdélyi, sőt nem csupán erdélyi magyarok folyamatosan követik azon a szellemi égboltozaton csillogását.

Követik és igénylik szerteszóródó sugarait, mert vezérlő csillaguknak tartják.

Leányfalu 2016. október 7.

Szász István Tas

Szabó T. Anna

Szilánk

Írj olyat, amit te magad sem értesz.
Mint amikor a körmöd beszakad.
Sziszegj. Harapj. Vagy haragudj. De kérdezz.
Ne hagyd magad.

Írj olyat, amit más ért, de te nem.
Seperj szilánkot, szedd össze a port.
Hidd el, hogy akad ebben értelem.
Sikál. Sikolt.

Nem akarhatod megúszni kevéssel.
Írd le, ahogy a kezéd vezeti.
Befeled, de izzik csak, nem ég el.
Engedj neki.

Csak olyat írd le, ami szúr és meglep.
Csak azt, amihez nincs erőd, se kedved.

Gondolatok a számvetés idején

A huszonhatodik év

Szabó Lőrinc kötetadó címét voltam kénytelen kölcsön venni, ugyanis nem kell túl sok ész ahhoz, hogy megállapítsam: a 26-ik év hozadéka minden embernek mást jelent. Öneki a bánat, a megbánás éve volt, nekünk – többé-kevésbé – az örömujjongásé. Mondom ezt én, kis szégyenkezéssel, ezúton is elnézést kérve Szabó Lőrinctől, amiért nekem – bármennyit is gondolkodtam rajta - más cím nem ötlött az eszembe. Maradok hát ezzel.

Tehát, számunkra, az Átalvető szerkesztői számára többkevesebb (de inkább több) elismerést hozó kihívás volt ennek a lapnak a létrehozása és fenntartása, ami mindannyiszor örömmel és elégtétellel töltött el, hogy nem dolgoztunk hiába. Örömforrás, ami az évek teltevel nem hogy csökkent volna, inkább sokszorossá nőtte ki magát, amiért hálát kell adnunk a gondviselésnek is a lehetőségért, hogy megszépíthettük vele életünk hátralevő részét. És megszépíthettük vele nagyon sok, minket olvasni szerető ember, nagyrészt idős emberek életét. A visszajelzések alapján mindenképp nyugodt lelkiismerettel írhattam le az előző mondatot. Hiába jóslgatták a 90-es évek elején rossz nyelvek, hogy ez a lap is csak úgy fog járni, mint sok más, rendszerváltással indult újság, folyóirat – melyek már réges-rég a feledés jótékony homályába merültek. Hát nem! Hála Istennek, nem lett igaza a károgóknak. Igaz szívvel és hittel indultunk el ezen a rögzös ösvényen, amiről tudtuk, éreztük, hogy bármennyire is rögzös, de legalább fölfelé vezet. Botladoztunk is néha, ám azt is tudtuk, hogy a sikert elismerést soha nem adják ingyen. És íme! Elérkeztünk a 26-ik évhez. És bármennyire is fellengzősnek tűnik, de higgyék el, amennyire minket szeretnek olvasóink, legalább annyira szeretjük mi is őket, hiszen értük, általuk vagyunk. Ők tartják bennünk a hitet, hogy – ha néha nehéz körülmények között is-, de érdemes csinálni, érdemes a szeretetet szeretettel viszonzni. Mert az ilyesmi mindig gazdagon megtérül. Márait idézném, aki életem, világnézetem, emberi tartásom alakulásának egyik legmeghatározóbb írója: **„Sokféle erő van az emberek között, sokféleképpen ölik egymást az emberek. Nem elég szeretni, lelkem. A szeretet tud nagy önzés is lenni. Alázatosan kell szeretni, hittel. Az egész életnek akkor van csak értelme, ha igazi hit van benne. Isten a szeretetet adta az embereknek, hogy elbírják egymást és a világot.”**

Márpedig a világot manapság ugyancsak nehéz elviselni. Hiába mondanám azt, hogy rend és béke van körülöttünk, mert az nem fedné a valóságot, ezzel a naiv szlogennel már senkit nem lehet percig sem elkábítani. De éppen ezért szeretnénk -, hogy amikor valaki bontogatni kezdi az Átalvető – akár elől, akár hátul csüngő – bugyrát és belemarkol, az csak a szeretet virágait húzza elő és kösse csokorba, majd nyomtassa le, mint annak idején iskolás korunkban a herbáriu-

munkba szánt virágszirmokat. Higgyék el, mi is ilyen csokorba kötjük és eltesszük a lelkünk mélyére az olvasóink felénk közvetített bizalmát és szeretetét.

Karácsonyi jókívánságaimmal együtt Kodály Zoltán megszívlelendő szavait még beiktatnám ide: **„Olyan kevesen vagyunk, hogy a műveletlenség luxusát nem engedhetjük meg magunknak.”**

Végezetül mi mást tehetnék, mint a szeretet jegyében nagyon kellemes karácsonyi ünnepeket és boldog újesztendőt kívánni mindenkinek, hogy még sokáig tudjuk örveztetni az Átalvetővel azokat, akik szívesen olvassák sorainkat, összeállításainkat. Tiszta szívvel kívánok mindannyiunknak **BOLDOG ÜNNEPEKET!**

B. Osvát Ágnes

Üdvözlét a végekről

Türelmetlenül, várakozással telten tekintünk az Átalvető 100. száma elé. Hihetetlen szám, álom vagy valóság e csodával határos pillanat? Öröm tölti el szívünket-lelkünket, hogy megérhettük ezt is, hogy részesülhettünk 26 éven át egy lelkes magyar csoport, Kövesdy doktor úr és a köréje, mellé állt kiválóságok szellemi ajándékaiban, megtartó erejében.

Jól tudjuk, mit jelent e változó világban, a ránk tört „demokrácia” és vadkapitalizmus körülményei között éltetni egy lapot, megpróbáljuk elképzelni, hány nehéz nap és álmatlan éjszaka áll minden megjelent szám mögött. Ezt a töretlen hitet, kitartást, az igazi missziós küldetést szeretnénk ez ünnepi alkalommal szívből megköszönni mindenkinek, aki vállán viseli e lap gondját-baját, az írástól a szerkesztésig, a nyomdai munkától a terjesztésig, keresve és fenntartva történelmünk, hagyományaink, erdélyi kultúránk gyöngyszemeit, éltetni azt, ami érték és ami a jövőbe mutat.

Nagy érdeme a lapnak, hogy sikerült rendre olyan szerzőket megszólaltatnia, akik felelősséggel, az igazság és valóság korrekt keresésével értékes csomagokat tudtak az olvasó asztalára tenni, megszólítva gyereket, fiatalot és öreget.

Nekünk, medgyesieknek különösen szép és felemelő ez az ünnepi pillanat, hiszen Kövesdy doktor közölünk való, és úgy érezzük, áttelepülése után is közénk tartozik. Büszkéek vagyunk rá, hogy munkáját magas magyar állami kitüntetés ismerte el nemrég, jelezve azt, hogy nemcsak a múltban tudott adni Erdély kiváló személyiségeket nemzetünknek, hanem a jelenben is.

Gratulációnk és köszönetünk mellett imádságos szívünket is fölemeljük az Úrhoz, kérve gondoskodó szeretetét és vigyázó erejét az Átalvető további életére is. Isten éltesse a lapot, munkatársait, támogatóit és olvasóit egyaránt.

Dr. Búzás Árpád
Szászmedgyes

A századik köszöntője

Folyóiratunk századik számát ünnepeljük. Nemcsak azért szólok többes szám első személyben, mert olvasója, alkalmi munkatársa vagyok (bizony nem így van, jóideje állandó, kiemelkedő szerzője ő lapunknak. A szerk.) a lapnak, de inkább érzelmi alapon, minthogy erdélyi vagyok, kettős életem egyike révén. Ifjonti civil pályám a Dunántúlon folyt, katonai pályám Erdélyben. Arányaiban 21 év az egyhez, érzésvilágomban egy-egy.

A harmincas évek fiataljaiban Erdélynek nagy varázsa volt, akkor még élő volt a zsugorított társadalom fantomfájdalma, és Erdély sorsa fájt leginkább mindenkinek. Ez a megkülönböztetett érzés és aggodás Erdélyért folytatódott az emigrációban is, hiszen megismétlődött az amputálás, nekünk akkor még fájdalmasabban, hiszen az etnikailag helyreállított országot szabdalták vissza trianoni állapotára. Nekünk annak a hosszúkas országnak a védelme adatott feladatul. Az 1941–44-es határok Magyarországgal helyreállhatott volna a Kárpát-medence békéje. Sajnos, megismétlődött a magyarüldözés jogfosztással, kitelepítéssel, nagyhatalmi engedéllyel. Folytatódott a gyűlölet azokkal a magyarokkal szemben, akik a homogén nemzetállam megvalósulását hátráltatták létezésükkel a visszajuttatott területeken. Súlyos feladatul nehezült az emigrációra – ahogy neveztük – a magyar igazság hirdetése, aminek érvényesülésében hinni egyetlen kapaszkodónk volt.

Negyvennégy nyarán Gyergyószentmiklós volt honvédelmi állomáshelyem. Onnan történt a közeli frontszakasz élelemellátása. Egy német főhadnagy, civilben tanító, vételezőként gyakori látogató volt alakulatunknál. Egy alkalommal kifakadt belőle az elkeseredés. Négy éve nem jött le róla a katonaruha. Azt mondta: végigjártam Európa országait, megismertem népeit. Elhatározásom: bármiképpen is érjen véget ez a háború, én ide jövök élni, dolgozni, akármit, itt akarok élni, ilyen emberek között, a székelyek között, itt már csak ők emberek ebben a gonosz világban. Sokszor gondoltam rá (engem egyszer így szólított: kicsi fekete erdeg...), hová vetette vajon a sors... A gonoszág világa oda is eljutott, pedig a német főhadnagy komolyan készült új életére, kézzel-lábbal, de már magyarul beszélt.

Kolozsváron a laktanya örökös ura és tekintélye (nem a jöttek és mentek tiszték) Miskolczy Gyula alhadnagy úr volt, ő jelentette az állandóságot. Egy alkalommal az udvari erkélyen állt, megdöbbsentett engem a jelenet, szakasztott Mussolini. Hasonló alkat, széles mell, erős áll... de ez a póz az alhadnagynak jobban állt, katonásabb volt. Egy öreg katona megkérdezte, fölkiáltva az erkélyre: – Alhadnagy úr, mikor lesz vége a háborúnak? – A második Isten korában fiam! Másik alkalommal, közelebb a beteljesedéshez, egy – mi lesz velünk kérdésre, így válaszolt: – Plánétát fogunk árusítani a Városligetben.

Akkor még tudtuk mindannyian, miről szólt. Még láttunk sokfelé láb vagy kar nélküli rokkant katonákat kéregetni, kis

jóscédulákat árusítva. A Vörös Világ ezeket eltüntette, az épkezlábúakat elhajtotta (ebből sem maradtam ki), vitéz honvédeket, vezetőket kivégeztek. Október 6-án én jobbadán órájuk gondolok, néhányukat személyesen is ismertem.

Az emigrációban kiemelt feladat volt Erdély dolgainak felszínen tartása. Erdélyi szervezetek alakultak világszerte, itt nálunk, Melbourneben ma is népes tábora van az Erdélyi Szövetségnek. Sydney erdélyi múltja is kimagasló volt, különösen tevékenyek voltunk a falurombolás idején. Minden eszközt igénybe vettünk a figyelem felkeltésére, angol nyelven A cserkészek gyalog mentek Sydneyből Canberrába 300 km-en át, táblákkal, feliratokkal, beszédekkel tudatva a román cselekedeteket. A fővárosokban tüntetések rendeztünk, csakúgy a székvárosban, Canberrában, amikor az ausztrál parlament vendége volt Ceausescu. Nem kevés kellemetlenséget okoztunk neki, együtt a román emigrációval. Mindezeknek a történetét is érdemes lenne összeállítani a régi újságokból, visszaemlékezőktől. (Bár tapasztalatunk figyelmeztet, Magyarországon ilyen dolgokra nincs érdeklődés.)

Annak örülök, hogy még életemben irattáram eljutott az Országos Levéltárba, emigrációs kiadású könyveimet a Lakiteleki Emigrációs Gyűjtemény őrzi. Mindent megőriztem, amihez hozzájutottam erdélyi vonatkozásban. Nagyon fontosnak tartottam a kiterjedt emigrációs lapkiadás termékeiből kigyűjteni minden Erdélyről szóló cikket. Sok személyes élményt is tartalmaz ez a gyűjtemény. Figyelemmel kísértük a magyarországi történészek törekvéseit is, publikációikat, külön figyelmet szentelve az Akadémia háromkötetes Erdély történetének. Derék munka volt az, bátorság kellett hozzá akkor. Kár, hogy nem folytatja az Akadémia Erdély 1920 utáni történetét, ahol abbamaradt.

Nem igaz a politikusok véleménye, hogy a magyar emigráció nem haladt volna az eseményekkel, fejleményekkel, hogy megragadt volna azon állapotában, amivel elment az országból. – Megállt náluk az idő – mondá egy tudós külügyminiszter. Épp az ellenkezője igaz, aki akart, itt jobban tudott tájékozódni, mint az otthoni pártirányította média homályából.

Elnézést kérek, hogy az Átalvető századik megjelenése ünnepén személyes dolgaimra tereltem a szót, de mentégemre szóljon, hogy ilyen személyesen átélt háttér hírével kívánom megerősíteni véleményemet arról a nagyszerű munkáról, amit a folyóirat szerkesztői, készítői, terjesztői végeznek immár századik alkalommal, azaz 25 éven át. Szívós, következetes, fegyelmezett szorgalommal és hozzáértéssel alkotott – betűk, sorok, oldalak tengerébe örökített transzilván szellemiségben – szép kiállítású Átalvetőben válik igazi, élvezettel olvasható, kitűnő folyóirattá.

Hajrá a következő száz negyedév győzelmére!

Csapó Endre – Ausztrália

Szemelvények az Átalvető negyedszázados történetéből a századik szám megjelenése kapcsán

Az előzmények

A szovjet uralom a nyolcvanas évek végén olyan általános válságba jutott, amely a legtöbb tőlük függő országban lehetővé tette a teljes rendszerváltást. Ez vonatkozott Magyarországra is. Az akkori politikai és társadalmi folyamatokat megnehezítették, ugyanakkor fel is gyorsították az egyre nagyobb számban érkező erdélyi menekültek. Gondoljunk csak a szemléletében és gyakorlatában teljesen új menekültpolitikára, melynek következtében az erdélyi menekültek törvényes menedéket kaptak Magyarországon, a hozzánk érkező keletnémetek pedig az addig szinte légmentesen zárt osztrák határon át hagyhatták el országunkat, ami végül is a berlini fal összeomlásához vezetett.

E változások sodrában született meg az új egyesületi és pártalapítási törvény (1989). A változások a sajtót is elérték. Az eddig bújtatott formában, de nagyon erőteljesen működő sajtócenzúra megszűnik, utat engedve a kommunista párt utasításaitól független, szabad sajtónak. A sajtócenzúra megszűnésével az eddig illegális (szamizdat) sajtótermékek (pl. Beszélő) megjelenése törvényessé válik. Ugyanakkor új, független lapok kerülnek az olvasók asztalára, mint a **Kapu** (1988. szeptember) vagy a **Hitel** (1988. november).

A nyolcvanas évek végén, az erdélyi menekültekkel együtt kimondottan az erdélyi magyarsággal foglalkozó lapok is megjelentek. Még samizdat kiadásban a **Határ/Idő/Napló** című füzetecske (1987 – 1989) valamint az **Erdélyi Tudósítások** című lap 1989 májusa és decembere között. Mindkét kiadvány a romániai valóságot és az Erdélyből Magyarországra menekült emberek helyzetét igyekezett nyíltan az olvasók elé tárni.

Az erdélyi menekültek még az **egyesülési törvény** elfogadása előtt (az 1989. évi II. törvény az egyesülési jogról szól, szavatulva az egyesületek és pártok alapításának törvényes kereteit) létrehozták a maguk szervezeteit, vagyis egymást keresve összejöveteleket tartottak, ahol olyan kérdésekre keresték a választ, mint a letelepedés, a lakhatás, a munkába állás, az erdélyi kultúra megtartása és terjesztése stb. A szétszórtság és az eddig kényszerűen elhallgatott problémák kibeszélése, az információk hiteles és pontos beszerzése és továbbítása, általában minden szerveződéskor – a megalakulás után – felvetette egy lap kiadásának szükségességét.

A próbálkozások csak ritkán váltak sikeres lapkiadássá, hiszen ennek komoly személyi és anyagi feltételei voltak.

1990 után mind Budapesten mind a vidéki városokban (Szegeden, Debrecenben, Sopronban, Szekszárdon stb.) egyre több erdélyi egyesület alakul, és többen közülük lapot is indítanak. Budapesten jelenik meg többek között az **Erdélyi Magyarság**, a **Limes**, és a **Vigyázó**.

A kezdet

1991-ben az Erdélyi Magyarok Tolna Megyei Egyesülete az **Átalvető** című lappal jelentkezik. A negyedik számtól az egyesület „kislapjaként” határozza meg magát. (Az *Erdélyi Magyarok Tolna Megyei Egyesülete kislapja*). Alapító szerkesztője, a román állambiztonság (securitate) börtönét megjárt Orbán László, aki a lap beköszöntőjében találóan jegyzi meg, hogy „...Mi, akik szűkebb hazánkat, Erdélyt hagytuk oda, akarva-akaratlan átalvetőket cipelünk. Hátunkon Erdély és népének sorsa a maga összetettségében, mellünkön az Anyaország sorsa s benne természetesen a mienk is. Van ennek az átalvetőnek egy mihaszna része is, melynek csak egy alacsony rangú szerepe van: összetartja a két tarisznyát, de ez a rész az, amelyik nyomja a vállunkat. Ez az összefogó így lesz a legnehezebb súlyt is elbíró. Talán mi vagyunk ez a rész”.

Orbán László csak az első hét számot szerkesztette. Megrokkant egészsége, mind a lap szerkesztéséről, mind az egyesület vezetéséről való lemondásra készítette. A lapcsinálás stafétabotját Dr. Kövesdy Pál vette át, aki már az első számtól részt vállalt a szerkesztésben. Keze alatt a kezdeti A5-s terjedelmű, 8 oldalas kis lap első lépésként A4-s méretűvé, majd fokozatosan 64 oldalassá növekedett (amit kényszerű, praktikus okokból nem lehet túllépni.)

A lap történetében a 12. számtól változás áll be. Az Erdélyi Körök Országos Szövetsége (EKOSZ) 1994. novemberi ülésén megszavazza, hogy az Átalvető legyen a szövetség lapja.

A szövetség 1992 októberében indított egy hivatalos lapot **EKOSZ értesítő** címen. Az anyagi és személyi feltételek elégtelensége a szerkesztőséget arra készítette, hogy a hetedik szám után beolvassák a lapot az Átalvetőbe.

Már az első számokban megmutatkozó, a lap által képviselt nemzeti elkötelezettségű eszmerendszer akkor sem változott, amikor a szerkesztők felvállalták az EKOSZ tag-szervezeteinek a képviselőit is:

„...Nyilvánvaló szándékunk a 45 év gyalázatos gyakorlata által széttépett szálak újrászövése, egy lehetetlen, természetellenes eszmei és lelki állapot megváltoztatása, melynek durva

megnyilvánulásai: a magyarok lerománizása, közöny, sőt néha ellenszenv is Erdély és az erdélyiek, egyáltalán a peremmagyarság felé, – mind szánalomra méltó tájékozatlanságból eredő jelenségei mindennapjainknak.” (Átalvető/ 12. Dr. Kövesdy Pál: Egy hír kapcsán az olvasóhoz).

A lap szerkesztősége, szembenézve a megnövekedett gondokkal és kötelezettségekkel, immár országos lapként vállalta, hogy nemcsak az EKOSZ-ba tömörültek, hanem a Magyarországon működő valamennyi erdélyi szervezet fóruma és szócsöve lesz.

Az új országos hatósugárral rendelkező kiadvány fórumot biztosít mindazoknak, akik egyetértenek a lap szerkesztési elveivel, társadalmi és politikai irányultságával, és azoknak a szempontoknak az érvényesítésével, melyek e lap arcélét meghatározzák. Röviden úgy fogalmazhatnánk meg, hogy ez egy olyan erdélyi származású értelmiségiek által szerkesztett kiadvány, amely összmagyarságban, a magyarság összefogásában látja megmaradásunk jövőjét, függetlenül attól, hogy az anyaországban, az elszakított területeken vagy a diaszpórában élnek. A lap érzelmi alapon erős nemzeti elkötelezettségű. Vallja, hogy mindenki, aki magyarnak vallja magát és tesz is érte, annak közöttünk a helye.

A lap 30., 1999 júniusi számában közös üzenetet tesz közzé az **Átalvető** és az **Erdélyi Magyarság** (Atzél Ferenc és Kövesdy Pál aláírásával), melyben kinyilvánítják a két testvérnap jövőbeni együttműködését, egymás kölcsönös támogatását. A 44. 2002 decemberi lapszámban viszont a főszerk.-nek immár **Testvérnek a bajban** címmel kell közreadnia írását, melyben az Erdélyi Magyarság kényszerű megszűnését kénytelen elsiratni, de a reményt még ő jelzi. Sajnos ettől kezdve az Átalvető egyedül marad a porondon.

Az Átalvető, mely huszonöt év óta negyedévenként rendszeresen megjelenik, most érte el a századik számát. Ez bizony nem kis teljesítmény, ha számításba vesszük, hogy a lap nem részesül rendszeres anyagi támogatásban. A lapkiadás költségeit adományokból, pályázatokon nyert (vagy nem nyert) pénzekből fedezik. Tehát megszerezni a pénzt, levelezni, határidőre elkészülni, ez bizony odafigyelést, fegyelmet és elkötelezettséget igénylő munka. A főszerkesztőnek, Dr. Kövesdy Pálnak az érdeme, hogy maga köré tudott szervezni egy olyan értelmiségi csoportot (több mint 800 íróról közíróról, költőről van szó), akik munkájukkal emelik a lap színvonalát. Nehéz volna mindekit felsorolni, akik úgy érezték, hogy írásaiknak, tanulmányaiknak ebben a lapban van a helye. Azonban két nevet feltétlenül meg kell külön említeni. (A szerkesztőtársról, B. Osvát Ágnesről alább szólnunk. – a szerk.)

Az egyszemélyes intézmény

Dr. Szász István Tas a lap 14. számában jelenteti meg az **Erdélyi orvosok hivatlan vendégek?** című elgondolkodtató írását. Újraolvasva a több mint húsz évvel ezelőtt (1995) megjelent tanulmányt, most is úgy érzem, hogy nagyon sok megállapítása ma is érvényes. A szerző azóta

rendszeresen jelentkezik a lapban. Folyamatosan közli naplójegyzeteit, adventi leveleit, esszéit. Írásaival mind az erdélyi, mind pedig az anyaországi magyarság ütőerén tartja a kezét és minden egyes változásra reagál, legyen az Unió csatlakozás, népszavazás a kettős állampolgárságról, magyarországi választásokról stb.

Dr. Szász István Tas az az erdélyi ember, aki nemcsak a történelemkönyvek száraz és sokszor hibás megállapításai-ból ismeri, hanem élte és átélte az ottani történeteket. Ő nemcsak érti, de érzi is Erdély szívverését. Írásaiból sugárzik a hazaszeretet, a féltő gondoskodás az otthoniakért és az itthoniakért is egyaránt. Ha az Átalvetőn túl is figyelünk rá, akkor a Kolozsváron megjelent Hitel című lap szakavatott kutatóját és történetének megíróját fedezhetjük fel. Ugyanakkor otthonában a régi irodalmi szalonok szellemét idéző összejöveteleket rendez, ahol folyamatosan jelen van az erdélyi képzőművészet, irodalom, előadóművészet. Immár 28 éve minden évben megrendezi az Erdélyi művészek Leányfalun című kiállítást. Az egész "intézményt" áthatja az erdélyi lélek jelenléte.

A világitótorny

Bár tőlünk több ezer kilométerre él és tevékenykedik, írásai mégis elérhető közelségbe hozzák. **Csapó Endre**, aki Ausztráliában él és ott szerkeszti a Magyar Élet című hetilapot, az Átalvetőt is megtiszteli írásaival. Lenyűgöző az a tájékozottság, a naprakész és pontos információk közlése, ami cikkeiből, elemző írásaiból sugárzik. Elemmezve a hazai eseményeket, azokat egy tágabb, mondhatni világpolitikai környezetbe helyezi. Például a II. János Pál pápa halálára írt cikke (A lengyel pápa hagyatéka, 54. szám), amellel, hogy beavat a Vatikán kulisztatitkaiba, mintegy előrevetíti és megmagyarázza a katolikus egyházfő tevékenységét. A magyar valóság pontos ismeretéről árulkodnak tanulmányai. Ideológiák alkonya (84. sz.) című elemzésében nemcsak a rendszerváltást, de egyben a kommunisták igazi arcát is megismerhetjük: „Nem rendszerváltás volt Magyarországon 1989-ben, hanem ideológiaváltás. Egy hazug ideológiát leléptettek és bevezettek helyébe egy hamis ideológiát. A kommunista népmese helyébe liberalista ámtítás került.(...) Nem akadt egyetlen elszánt kommunista, aki nemes idealizmussal életét adta volna a kapitalisták által megtámadott kommunizmusért. A kommunizmus elveit valló és hirdető vezetők, néhány kivételtől eltekintve, belevetették magukat a tőke szolgálatába, mely cselekmény hazug vádjával osztogattak halálos ítéletet az eszme hőskorában.”

Írásait olvasva rájöhethetünk, hogy a Csapó Endre tudása áthidalta a kontinenseket és otthonosan mozog nemcsak az itthoni, de az erdélyi valóságban is. Számtalan cikke mellett ezt mi sem bizonyítja jobban, mint **Erdély viharos története (avagy az oláh nép kialakulásának, majd a román állam létrejöttének, a magyarellenés román mozgalmaknak, Erdély elvesztése körülményeinek montázstörténete)** című könyve. Amint azt a könyv elő-

szavában Dr. Kövesdy Pál megírta: „Csapó Endrének az Erdély viharos története című összefoglaló munkája nemzetstratégiai jelentőségű, mert erőt ad a lelkeknek és municiót a kezekbe. A múlttól szól a jelenhez, a jövő érdekében.

E könyv magyarországi kiadásának érdeme abban mutatkozik meg, hogy a mindennapi ember életéhez közelebb hozta az erdélyi ember múltját és jelenét. Köszönet érte az Erdélyi Körök Országos Szövetségének, akik gondozták, megjelentették és terjesztették a könyvet.

* * *

A 7 éves **ÁTALVETŐ** ünnepi köszöntőjében Dr. Kövesdy Pál a lap szerkesztési filozófiáját így fogalmazta meg: „...Úgy vélem viszont – az élet realitásai szorítanak ennek kimondására –, hogy a szeretet csak a mellérendelt rend fogalmával együtt értelmezhető. Az isteni szeretet mellett isteni rendet fedezünk fel a makro- és mikrokozmoszban egyaránt, és rendnek kell érvényesülnie az emberek közötti viszonyban is. Akik eszmei és politikai alapelvüknek a mindenáron való szabadságot tekintik, azoknak látniuk kéne, hogy a szabadosság önmagában pusztító, és csak a rend tisztelete és elfogadása hozza meg az igazi szabadságot. Továbbá: az évszázados rend sunyi, aljas, kirekesztést célzó bomlasztása is destruktív és kiúttalan, elsősorban gyakorlóinak számára. Ilyen körülmények között nincs szeretet sem, hisz a szeretet egyben harmóniát is jelent. Ezért érezzük jelenvalónak a szeretettel egylényegű Urat az ember teremtetten harmonia legmagasabb rendű megnyilvánulásaiban, egy Bach-fűgében vagy egy leonardói mosolyban.

A szeretet és harmonia hiánya pedig maga a halál. A megváltás lényege talán éppen ezért a szeretet, a benne való hit és bizakodás.

Egyéni sorsunkon túlmutatóan, nemzeti létünk súlyos problémáinak megoldásában is mindennek felismerése és az ennek

jegyében történő cselekvés jelentheti a kiutat. A rend pedig a mi oldalunkon van. Erdély földjének évszázados rendje a mi igazságunk! Higgyünk ebben, ez adjon erőt és bizodalmat határainkon innen és túl...” (28)

A lap történetének ismertetése kapcsán fontos megemlíteni, hogy a hosszabb tanulmányokat, melyek terjedelmük miatt nem kaphattak helyet a lapban, mint **mellékletet** jelentették meg. Ezek a következők: Spielmann Mihály: Erdélyi zsidók a reformkortól napjainkig; B. Osvát Ágnes: Rekviem az emberért (1996. március 15.); Erdélyi orvosok és gyógyszerészek II. országos találkozója, Budapest, 1999. április 24. (1999. június 30.); Teleki - melléklet: (Tartalom: Serdült Benke Éva: Az erdélyi szellem fáklyavivői, a Telekiek; A marosvásárhelyi Teleki Téka; Megölték-e Teleki Pál magyar miniszterelnököt? (2008. december 68. szám); Serdült Benke Éva: Kastélyok és kastélylakók – sorsok (2010. március; 73. szám); Szász István Tas: Mikó Imre – A „világlátott lokálpatrióta” (2011. június, 78. szám); Tóth Károly Antal: Az Ellenpontok színe és fonákja (2015. március, 93. szám).

Kapcsolat az EKOSZ-al

Az Átalvető mint országos hálózattal rendelkező lap összeköti az EKOSZ tagszervezeteit, hírt ad az egyes szervezetek munkájáról, tevékenységéről ugyanakkor a nagyobb országos jelentőségű ügyekben igyekeznek a közös álláspontot közvetíteni. Többek között a lapon keresztül is tartja/tartotta a kapcsolatot azokkal a Magyarországon működő erdélyi szervezetekkel, melyek nem tagjai az EKOSZ-nak (az Erdélyi Szövetség, az Erdélyi Magyarok Egyesülete, a Bocskai Szövetség, az Erdélyi Gyülekezet, a Magyarok Világszövetsége stb.), ugyanakkor közvetít az anyaországi és otthoni szervezetek között is. Fontos szerepe van abban, hogy a nyugati diaszpórában működő szervezetek kapcsolatot tartsanak fenn az anyaországi és erdélyi szervezetekkel. Itt meg kell említeni az Erdélyi Könyv Egyletet, mely Svédországban főleg könyvkiadással foglalkozott egészen a kiadói tevékenységet tudásával és lelkesedésével ellátó Veress Zoltán író, költő haláláig (2013. február 4.). Hosszú éveken keresztül ápolta a kapcsolatot Pelle Lajossal, az Ausztriai Erdélyi Szövetség elnökével. Sajnos az ő esetében is megálljt parancsolt a véges emberi élet. Ugyanakkor feladatának tekinti tájékoztatni olvasóit az itthoni és a diaszpórában működő erdélyi szerveződések kiadványairól. Így került bemutatásra többek között az Amerikai Erdélyi Szövetség által kiadott Transsylvania (Erdélyi Tájékoztató) című lap is. Ma is él a kapcsolat az Erdélyi Magyarok Ausztriai Egyesületével és annak Erdélyi Szemmel című lapjával.

Jelen számunkat székelyföldi téli fotókkal és pár Siskin-festményel díszítettük.

Az EKOSZ 15 éves jubileumára Szakács

Attila, a szervezet egykori alelnöke megírta a szövetség történetének kezdeteit, majd a főszerkesztő, mint a szövetség akkori elnöke folytatta. Ez a pontos és jól dokumentált tanulmányosorozat az Átalvető 57, 58, 59, 60. számaiban jelent meg.

Az EKOSZ és a lap kapcsolatáról írja a szerző, hogy „története szorosan összefonódik az EKOSZ történetével, egyben hű tükrre is annak. (...) összekötő kapocsként szerepel az anyaország és az otthagyt haza magyarjai között, és az odafigyelés és a féltve törődés üzenetét hordozza Erdély, valamint a nagyvilágba szakadt erdélyiek irányába...”

A történelmi múlt felidézése (Különös tekintettel Erdélyre)

A lap már az első számától kezdve a történelmi múlt felidezésére, a történelem által felkínált tanulságok bemutatására vállalkozott olyan történészek segítségével mint Sebestyén Spielmann Mihály, Szekeres Lukács Sándor, Czire Dénes, Szász I. Tas és mások. Tanulmányaik, esszéik megismertetnek az erdélyi fejedelemség korával, az 1848-as forradalom és szabadságharc eseményeivel, vagy a Székely Hadosztály tetteinek igaz történetével. Ezek között az íráskok között olyan elhallgatott vagy nem ismert történelmi események is szerepelnek mint a Mihály Balázs tollából megjelent: *Magyarok Kálváriája a román haláltáborban – Sipotele*. A felsoroltak csak ízelítőt adnak a számtalan hasonló jellegű írásból, melyeknek erénye, hogy új szempontokat is figyelembe vesznek az akkori események, történések elemzésekor.

Sorskérdéseink

Az Átalvető nagy teret szentel azoknak az írásoknak, melyek **Sorskérdéseink** gyűjtőnév alatt foglalhatók össze. Ezek a történelmi tanulmányok, esszék, nemzetpolitikai íráskok, elemzések elsősorban tájékoztató pontokat jelölnek ki az olvasónak, az erdélyi magyarság mind múltbeli történelmének, mind jelen sorsának áttekintésében. Ezek az íráskok Erdély román megszállásától, vagyis a ránk kényszerített trianoni békétől napjainkig tartó eseményeket világítják meg. Ezekről az eseményekről írni vagy beszélni nemcsak Ceausescu Romániájában, de a kádári Magyarországon is tiltott volt. Ha mégis szó esett róluk, azokat igyekeztek torzított formában elénk tárni, úgyelve a szomszéd népek „érzékenységre”.

Az erdélyi magyarság második világháború utáni történelmét mindmáig sok homály fedi. A ködoszlatást vállalták fel azok a történészek és közírók akik e történelmi időszaknak szenvedő alanyai vagy elkötelezett tanulmányozói.

Nagyon fontos megemlítenünk az 1956-os forradalom erdélyi eseményeit és azok következményeit kutató Tófalvi Zoltán írásait. A lap 19. számában jelent meg a *Mítosz vagy történelem ('56-ra emlékezünk – 40 év erdélyi távlatából)* – amely nagyon fontos és érdekes visszatekintés. Tófalvi

Zoltán tanulmányából csak egy mondatot idézünk: „Kolozsváron a hatalom hamar bevetette a legsikeresebb diverziós fegyvert: a magyarok Erdélyt akarják. Ennek híresztelésében a Babes egyetem akkori rektora, Raluca Ripan akadémikusnő járt az élen. Balázs Imre és Tirnovan Vid letartóztatása után őrizetbe vették Várhegyi Istvánt, Kelemen Kálmánt, Koczka Györgyöt, Nagy Benedeket, 1957 márciusában Páskándi Gézát. Ugyancsak 1957-ben tartóztatták le Dávid Gyulát, Bartis Ferencet, Varró Jánost és Lakó Elemért, valamint Vastagh Lajos, Páll Lajos és Péterffy Irén egyetemi hallgatókat...”

Az 1956-os forradalom főleg magyarországi eseményei (kevésbé az erdélyi történések) még ismertek a Szabad Európa rádió adásaiból. Ugyanakkor sokkal kevesebbet hallhattunk az Ellenpontok (1982 – 1983) című szamizdat kiadványról, melyet a hatóságok igyekeztek minden esz-közzel elzárni a nyilvánosság elől. A lap egyik szerkesztője, Tóth Károly Antal tollából hiteles képet kapunk az akkori történésekről - a zaklatásokról és rendőri brutalításokról – a besúgó hálózat működését elősegítő emberi gyarlóság megnyilvánulásairól, az emberek közömbösségéről, a szolidaritás hiányáról. (Átalvető 93. szám /6. melléklet/: *Az Ellenpontok színe és fonákja*). Aki kíváncsi a nyolcvanas évek romániai eseményeire, ezt a tanulmányt nem hagyhatja figyelmen kívül. (Jelen számunkban a témáról lásd 34. o. – a szerk.)

Hazanézó

A Magyarországon élő erdélyiek élénk figyelemmel kísérték és kísérik mind a mai napig azokat az eseményeket, melyek meghatározzák az erdélyi magyarság sorsát, jelenét és jövőjét. Habár az erdélyi magyarság fennmaradását, a román és a magyar nép együttélésének feltételeit, mind a külföldi (elsősorban a nagyhatalmi), mind belföldi (román) politikai tényezők befolyásolják, az erdélyi magyarság sorskérdéseinek megoldását elsősorban, joggal, az általuk megválasztott első számú érdekvédőtől, az RMDSZ-től várta és várja.

Ebben a kérdéskörben számos írás jelent meg, hiszen ezek a tanulmányok próbálják meghatározni helyünket abban a világban, amelyben mind a volt hazánk, mind a mostani új otthonunk a mélyreható változások következtében nagy átalakuláson megy át (gondolunk itt az Európai Unióra, a NATO-hoz való tartozásunkra). Ezek az íráskok tájékoztatnak az erdélyi magyarság választott szervezetének, az RMDSZ-nek az „érdekvédelmi” munkájáról. Az Átalvető több írása is foglalkozik a kérdéssel, melyekből csak két elemzés részleteit idézzük.

2001-ben a kolozsvári Sapientia Alapítvány több vezető személyiséget kérdezett meg az erdélyi magyarság jövőjével kapcsolatban. A megkérdezettek között volt Király Károly is, akinek a választát egyedül csak az Átalvető (39. sz.) közölte **Ki váltja meg az erdélyi magyarságot** címmel. Ebből az elemzésből érdemes néhány sort idézni: „Az erdélyi kérdés csak részben román és magyar kérdés. Lényegét

tekintve nemzetközi probléma, nagyhatalmi döntés szükségességétik rendezéséhez. Történelmi és jogi probléma.” Elégedetlenségét fejezi ki az RMDSZ működésével kapcsolatban. Amellett, hogy az RMDSZ „nem tűzte ki célul az önrendelkezés jogának kivívását, az erdélyi magyarság jövőjét alárendelte a bukaresti román elit érdekeinek”. A legnagyobb hibának azt tartja, hogy a vezetőség elszakadt a tagságától és végeredményben a választóitól.

Milyen az erdélyi magyarság helyzete tíz évvel később? A kérdésre választ kapunk **Borbély Zsolt Attila Ki a távirányított?** (2011. szept./79) című kitűnő írásából. Szerinte „az erdélyi magyar nemzeti közösség többszintű autonómiája volt az egyetlen ilyen modell, amely mellett ki kellett volna tartani, még akkor is ha látni lehetett, hogy erre a megoldásra a román politika nem vevő. Ezért minden lehetőséget meg kellett volna ragadnunk, hogy a világban minden fórumot meggyőzzünk arról, hogy az erdélyi magyarság sorsának rendezése nemzetközi megoldást igényel.” A Markó Béla által vezetett Szövetség már sem az autonómia-programot, sem a nemzeti katasztert nem veszi figyelembe. Csak egyetlen célt követ és azt el is éri, így az RMDSZ 1996-ban bekerül a kormányba. Ezzel azt üzenve a világnak, hogy a kisebbségi kérdés megoldódott.

A fentieket mi sem bizonyítja jobban mint **Habsburg Ottó** kijelentése az Európai Parlamentben, 2005. februárjában: „Az a tény, hogy az RMDSZ benne van a román kormányban, azt igazolja, hogy Románia példamutató módon megoldotta a nemzetiségi kisebbségek gondjait, terheit, vívódásait, traumáit.” „Egy ilyen üzenetnek – folytatja Borbély Zsolt Attila – a nagyvilág megannyi hatalmi tényezője csak örvend: egy problémával kevesebb. Egy ilyen üzenet viszont messzemenően ellentétes az erdélyi magyarság hosszú távú érdekeivel, annál konvergensebb viszont a román nemzetstratégia céljaival. El is intéztük szépen belül a problémáinkat, máig nincs autonómia, nincs magyar egyetem, van viszont hagymakupolás honfoglalás, telepítési politika és Székelyföld elleni regionalizálási hadjárat, az erdélyi magyarság pedig véstesen fogy.”

Öt évvel később **Gálfalvi György** neves marosvásárhelyi író, kritikus, a **Látó** volt főszerkesztője szomorú képet fest az erdélyi magyarság mai életéről, helyzetéről:

„...Igen, nem lett más világ, veszélyben vagyunk, bármikor elszabadulhat a fasizmus, van erre esély, s ez nemcsak a televízióból, de írott szövegekből is látszik. Most kerül a Liberális Párt egyik fontos pozíciójába az a Marian Munteanu, aki nyíltan mondja, hogy a Vasgárda egyik egykori vezetőjének a hívei vagyunk, és azt szeretnénk megvalósítani, amit ő szeretett volna. Ezt ki kell mondani. Milyen érzéssel hallgassa ezt az ember, kussoljon, ne valljon a közérzetéről? ...” (Elek Tibor: „Zörgő dióhéjak – Magyar Idők, 2016. május 8.)

Szerződések, népszavazások

Az Átalvető egyes számait olvasva végiggondolhatjuk az elmúlt huszonöt év eseményeit. Külön fejezetet érdemelne a **Magyar - román alapszerződés** (megj: 1996. szeptem-

ber 16-án írták alá; ebben az évben „ünnepelehetjük” a 20. évfordulót) megkötésével kapcsolatos írások, melyek azt a kérdést teszik fel, hogy a magyar kormány mennyiben lesz elkötelezett az erdélyi magyarság iránt, akarja-e képviselni az erdélyi magyarság érdekeit, vagy az ő megkérdésük és óhajuk nélkül aláírunk egy semmitmondó papírt, úgy mint tettük azt sok évtizeden keresztül a szocialista barátság és testvériség nevében. Az aggodalom nem volt alaptalan. Dr. Kövesdy Pál **Aláírás előtt** című kommentárja is erről tanúskodik: Részlet: „...A miniszterelnök (Horn Gyula) szerint hazánk történelmi lehetőség előtt áll, hiszen intézményesen első ízben csatlakozhat a fejlett demokráciákhoz, az Európai Unióhoz, a NATO-hoz. A magyar kormány – törik, szakad – végigviszi a csatlakozás folyamatát és minden mást ennek a célnak rendel alá. Enyhítésként hozzáteszi, hogy ugyanakkor politikájának minden lehetséges eszközével támogatja a határon túl élő magyarság érdekeinek érvényesítését...” Az eddigi magyar diplomáciai melléfogásokat, valamint a román politikát ismerve, a jegyzetirő kételyeinek ad hangot. (13. szám)

Ugyancsak nagy vihart kavart és elkeseredést váltott ki a **kettős állampolgárságról szóló 2004. december 5-i népszavazás** eredménye. Bár az Átalvető 53. számában többen is elemezték a történeteket, én most csak a **Böjte Csaba** ferencrendi szerzetes szelíd hozzászólásából idézek. Nemcsak azért, mert torokszorító mondatai még ma is elkeseredést váltanak ki, hanem azért is, mert az akkori kormánypártok prominens személyiségeit, mára letűnt vitézeit ma újra látom, ugyanúgy mint akkor, a tv-ben, a köztereken, a magyar nép ellen agitálni.

„Úgy gondolom, hogy mindannyian éreztük, ha nem is akartuk tudomásul venni, hogy a mi nagy családunk, nemzetünk beteg. December 5-e szétválasztotta az egészséges és a beteg részeket.

Nem hittem a szememnek, mikor a televízióban láttam, hogy a kormánypártok képviselői győzelemről beszélnek. Kit győztek le? A saját népüket? Ezzel a „győzelemmel” örök szégyent hoztak önmagukra!

Legyőztek engem, a szelíden kopogtató határon túlit, és a gondjaimra bízott gyermekeket, akiket azért nevelek, oktatok összekoldult pénzből, hogy a szomszédokkal békében élő jó magyar emberek legyenek itthon, Erdélyben. Legyőzték azt a kislányt, akit a napokban fogadtam be, 16 évesen és most tanul kanállal enni, mert ahogy ő mondja, még sohasem evett levest.

Legyőzték azt a moldvai csángó falut, amelyről a román tanárnő azt mondta cinikusan, hogy huszonnégy év alatt, mióta ő ott tanít, egyetlen gyermek sem ment kilencedik osztályba, mert buták azok az emberek. Valóban az egyszerű nép között járva, azt látom, hogy a kisebbségi sors, a sanyarú élet bennünket, határon túli embereket elnyomorított, nagyon sokan isznak, és más súlyos bűnök áldozataivá válnak, mert jaj a legyőzötteknek. És most megértük, hogy a dicsőségesen uralkodó Magyar kormány is legyőzött bennünket. (...) Mit mondjak még? Gratulálok a győzelmükhöz a kormánypártoknak, és

konok székelységgel kijelentem, hogy amíg ők saját népük ellen uszítanak és „győzedelmeskednek”, én árváim nevében nem kérek és nem fogok elfogadni tőlük egyetlen vasat sem. Ha már becsületük nincs, akkor a pénzük tegye őket boldoggá! A jobb jövőben bízó Csaba t.

Elorzott magyar javak

Erdélyiségünkhöz, az erdélyi szellemhez szorosan hozzátartoznak intézményei, iskolái, egyetemei, melyek éltetik a lángot és továbbadják a jövő nemzedékének. Nem véletlen az, hogy Erdély mostani gazdái ezekről az intézményekről félnek a legjobban, ezeket igyekeznek elorozni, elvenni, beolvasztani. Ha nem így lenne, mibe került volna, hogy felépítsük saját egyetemeinket, iskoláinkat, Kolozsváron, Marosvásárhelyen, Sepsiszentgyörgyön stb. Amit nem sikerült elkobozni, azt az évek folyamán igyekeztek beolvasztani a román oktatás tudományos intézményrendszerébe. Mindezt jól példázza a Batthyáneum elorzására tett kísérletsorozat vagy a Marosvásárhelyi Orvosi és Gyógyszerészeti Egyetem elrománosítása. Amint azt az Átalvető (95. sz.) a Háromszék című lapból átvett (2015. július 4.) **A magyarság kisemmizése** című írás is elpanaszolja: A Batthyáneum könyvtára nemcsak tudományos gyűjtemény, hanem összmagyar kultúrkincs is. A gyűjteményt 1798-ban Batthyány Ignác (1741-1798) erdélyi katolikus püspök, vallástörténész és heraldikus alapította. A könyvtár 60 ezer kötetet őriz, köztük 927 kötetnyi kéziratot és kódexet(...) Itt maradt fenn egyik korai nyelvemlékünk, a Gyulafehérvári sorok (1310 – 1320).

Jakubinyi György gyulafehérvári érsekkel készült beszélgetés során (2015. február 9.) az is kiderült, hogy a román állam miért ragaszkodik ennyire a magyar katolikus egyház tulajdonához: „Ezt a kérdést én is feltettem néhány évvel ezelőtt a Gyulafehérváron járó akkori miniszternek, Razvan Theodorescunak (román kultuszminiszter 2000 és 2004 között). A válasz így hangzott: „Értse meg, ha visszaszolgáltattunk a római katolikus egyháznak egy olyan intézményt, amely világviszonylatban is nemzeti kincsként van számon tartva» – benne például a romániai középkori kéziratok mintegy hetven százalékával – »az országos botrányt okozna»”.

Az Átalvető talán az egyetlen olyan lap, mely szinte minden számában foglalkozik a **Marosvásárhelyi Orvostudományi és Gyógyszerészeti Egyetem (MOGYE)** történetével, híres orvosok és gyógyszerészek életének és tevékenységének bemutatásával. Dr. Maros Tibor több részletben ismertette a MOGYE történetét a különböző rektorok vezetésén keresztül egészen az egyetem elrománosításáig. (Lásd: dr. Maros Tibor: Szemelvények a Marosvásárhelyi Orvostudományi és Gyógyszerészeti Egyetem (a MOGYE) krónikájából: „Az Andrásófszky-éra” (24); a Csögör-éra” (25); a Puskás-éra” (26); a László-éra” (27); (A magyar nyelvű oktatás felszámolásának utolsó felvonása a nemzeti exkluzivitásra törekvő diktatúra idején): A Bancu-éra” (28).

A lapban megjelent számtalan orvosi vonatkozású írásból nyomon követhetjük az erdélyi magyar orvostársadalom életét, a Marosvásárhelyi Orvostudományi és Gyógyszerészeti Egyetem elrománosításának a folyamatát. Ezeket az írásokat olyan szaktekintélyek jegyzik, mint dr. Ábrám Zoltán, dr. Nagy Major Gábor, dr. Kövesdy Pál, dr. Szász István Tas, dr. Gyéresi Árpád stb.

Bár a lap sokat foglalkozik az erdélyi orvostudomány történetével, ez egyáltalán nem teszi száraz, tudományos folyóirattá, sőt nagyon érdekes színfolt a közéleti, történelmi, irodalmi és egyéb írások mellett.

Irodalom és a jövő nemzedék

A lap fő jellemvonása az erdélyi lélek megjelenítése, és ezen belül a magyar öntudat erősítése. Ez minden bizonnyal nem lehetséges anélkül, hogy megfeledeznénk nagy íróinkról, költőinkről. A lap külön érdeme, hogy egy olyan, irodalmat tudó és szerető szerkesztőt vonzott magához, mint **Balló Osvát Ágnes**, aki már a negyedik számtól szerepel a lapban lehetőleg íásaival, esszéivel, novelláival. A lapban szereplő első írásából, melynek címe „Levélféle Sz. Józsefhez, egy utat tévesztett erdélyi reformátushoz, aki magyar szeretne maradni, de nem ismeri ennek mikéntjét...” csak két mondatot idézek, mely végleg arra ösztökélt, hogy odafigyeljek írásaira: „Magyarságunkat úgy kell magunkban hordoznunk, mint emberségünk természetes velejáróját. És magyarságunkkal mindenképpen együtt kellene járjon nemzeti kultúránk teljes ismerete.”

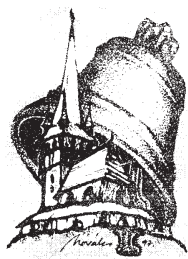
B. Osvát Ágnes nevéhez fűződik az irodalmi rovat beindítása és rendszeres szerkesztése. Nehéz volna felsorolni a közel száz író és költőt, akit hozzáértő módon, gondosan megszerkesztett rövid írásokban bemutat. Nekem nagyon tetszett a régen elfelejtett Kőmíves Nagy Lajos felidézése, elsősorban azért is, mert személyesen ismertem őt és a feleségét, a kedves Tessitori Nóra asszonyt, a két világháború közötti Erdély legnagyobb szavalóművészt.

Kedves gyermekek! Kedves eljövendő kis Olvasóink! - szólítják meg fiatal olvasóikat a szerkesztők a lap 15. számában (1995. szeptember) a gyermekrovat indulásakor. Húsz éve már, hogy negyedévenként minden számban gondolnak a gyermekekre is, nagyon jól kiválasztott mesékkel versekkel, történelmi ismereteket nyújtó írásokkal. Akárcsak az irodalmat, ezt a rovatot is a pontosság, az odafigyelés, a hozzáértés jellemzi és B. Osvát Ágnes munkáját dicséri. Ha jól belegondolunk, ezek az akkori kis olvasók ma már felnőtt emberek. Érdekes volna megtudni, hogy nekik mit jelentett ez a lap gyermekként, majd pedig felnőttként.

*

A negyedéves kiadvány rövid bemutatóját azzal zárnám, amit egy Irén nevű hallgató mondott a Karc Rádió 2016. augusztus 18-i telefonálós műsorában: „**Tessék olvasni az ÁTALVETŐT, mert egy nagyon jó lap**”.

Spaller Árpád

EKOSZ-Monor

Az EKOSZ elnöke, Dr. Szekeres Sándor és a Monori Bethlen Gábor Erdélyi Kör tagjai 2016. október 23-án részt vettek Monoron az 1956-os magyar forradalom és szabadságharc megemlékezésére összehívott városi ünnepségen, itt az EKOSZ elnöke és a Monori Bethlen Gábor E.K. tagjai elhelyezték az 1956-os emlékmű előtt a megemlékezés koszorúit.

Az EKOSZ elnöke, a Monori B.G. Erdélyi Kör képviselőjében Magdó Levente és a kör tagjai 2016. október 30-án részt vettek a székelyföld területi autonómiájáért meggyújtott lármafánál, a monori Római Katolikus Plébánia udvarán. A közös imát követően az EKOSZ elnöke kitért arra, hogy a székelyek a haza védelmében a kezdetektől fogva védték a határokat. A védelem egyik eleme volt a lármafa-gyújtásokkal történő figyelmeztetés ellenséges seregek közeledtére. Ilyen esetekben a székelyek fegyveresen jelentek meg a határok védelmére, ezért is tarthatták meg közösségi nemesi jogait. Az EKOSZ elnöke szó szerint idézte az erdélyi három nemzet – magyarok, székelyek és szászok - 1463. április 23-i Hadi szabályzatának azon részét, melyből megismerhetjük a lármafa régi elnevezését is: „...Amikor a szükség váratlan fölkelést kíván, valamennyi szék kapitánya dobokkal és száldobokkal és a **Tűzhalomnak** nevezett meghatározandó helyeken levő farakások meggyújtása révén ejtse meg az összehívást, aki pedig erre nem jön el, a fejét veszítse.”

Az Ötágú Síp Kulturális Egyesület teljesített és előkészületben lévő programjai

1. 2015. november 6.: Vetélkedő II. Rákóczi Ferenc életéről és tevékenységéről. A résztvevők határon túli, szegedi és Szeged-környéki általános iskolás tanulók. 67 ilyen csapat volt, közülük 26 határon túli. Kulturális műsorral kezdődött és záródott a vetélkedő, a II. Rákóczi Ferencről elnevezett délvidéki (Csóka) férfikórus részvételével
2. 2016. február 14.: Bálint-napi vigaság, Balassi Bálint és a Balassi-kardos költők tiszteletére. Idén a dal, a tánc kapott teret, Dinnyés József „daltulajdonos” (Szeged szülötte) megzenésített Balassi-verseket és Balassi-kardos költők verseit adta elő. A korabeli táncokkal a szegedi *Pavane Reneszánsz Táncegyüttes* emelte a rendezvény fényét. Együttal az Egyesület 20 éves évfordulójáról is megemlékezünk.
3. 2016. március 25.: Megemlékezés II. Rákóczi Ferenc születésének 340. évfordulójáról. Meghívtak voltak Vári Fábián László kárpátaljai költő, Matus Mihály tárogatóművész. A rendezvény zárásaként minden résztvevő megjelent a Rákóczi-szobornál, ahol koszorúkat és virágokat helyeztek el.
4. 2016. július 22.: A nándorfehérvári győztes csata tiszteletére történet-szkonferenciát szerveztünk. A konferencia előadója dr. Szabó Pál történész volt, aki a nándorfehérvári csaták közül az 1440-es – szintén győztes – csatát is ismertette, amelyről könyvet is írt.
5. 2016. október 8.: Kárpát-medencei publicisták találkozója. Kisimre Ferenc beszámolója a 44. oldalon olvasható.

6. 2016. október 15.: A „VI. Szegedi Nemzet találkozó”-ra került sor, melyen megjelentek az ifjúság képviselői is, és a jövőre tervezett VII. találkozóra szerepet is vállaltak.

7. 2016. október 28.: A magyar-lengyel barátság vetélkedőn társrendezők voltunk. Erről a jövő évi márciusi számban fogok beszámolni.

Dr. Horváth István Károlyné elnök

Salgótarjáni Erdélyi Kör

Május 20-i összejövetelünkön Gréczi-Zsoldos Miklós vezetőségi tagunk *Azért vagyunk a világon, hogy valahol otthon legyünk benne* címmel tartott megemlékezést Tamási Áron halálának 50. évfordulója alkalmából. Ismertette életútját, irodalmi munkásságát, és bemutatta a könyvtárában meglévő műveit is. Előadását egy-egy mű részletével színesítette.

Június 24-én Nagy Imre és mártírjai halála (egy koncepció per színe és visszaja) címmel Sulyok László kulturális újságíró, a POFOSZ Nógrád megyei Szervezet elnökhelyettese tartott érdekfeszítő előadást a per hivatalos iratai alapján.

Szeptember 22-én Gréczi-Zsoldos Miklós tagtársunk emlékezett meg Márton Áron gyulafehérvári római katolikus püspök születésének 120. évfordulójáról. Előadásában bemutatta a róla készült, birtokában lévő könyveket is.

Október 19-i összejövetelünkön Pónyi József tagtársunk, 56-os forradalmár és elítélt elevenítette fel emlékeit, az 1956-os forradalom salgótarjáni eseményeiben való részvételét és ennek következményeit. Részletesen kitért az események ismertetése mellett a tárgyalások, kihallgatások menetére, majd a börtönélet viszontagságaira. Kitért a szabadulása utáni kálváriájára is. Dr. Kúti István felolvasta 1956

Szerkesztőbizottság:

Dr. Kövesdy Pál főszerkesztő, B. Osvát Ágnes (irodalom és gyermekoldal), Szabó M. Attila (Székelyudvarhely)

Kiadja az EKOSZ elnöksége

Alapító főszerkesztő: Orbán László

Levelezési cím: Dr. Kövesdy Pál – 7100 Szekszárd, Otthon u. 2. Tel./fax: (36) 74/417-705
E-mail: ekosz@tolna.net

A kiadásért felel a lap főszerkesztője • ISSN 1416-4698

Nyomdai előkészítés: Galamb Marietta • Nyomdai munkák: Böcz Nyomda, Szekszárd

című versét, valamint a XXV. Október 23. Emlékfutás Műsorfüzetébe írt gondolatait.

Október 23-án szép, napsütéses időben megrendezett Emlékfutáson a Salgótarjáni Erdély-Kör tagjai szép számmal vettek részt, mint szervezők, rendezők, versenybírók.

Salgótarján, 2016. október 24.
Valiskó Ferenc SEK elnök

Komlói Erdélyi Kör eseményei

1. Május 29-én majálist szerveztünk, működésünk 25. évében meghívtuk az Erdélyi Kör régi tagjait is, akik már nem tartanak velünk.
2. Szeptember 2-a nagy élmény volt számunkra, mert a **Komlói Napok** alkalmából a 25 éves Erdélyi Kör **Pro Civitate** díjat vehetett át a város vezetőségétől.
3. Szeptember 26-án meghívott vendégünk volt *Kalász Gyula* pécsi nyugalmazott történelemtanár, a Magyar Történelmi Társulat tagja, aki előadást tartott *Széchenyi belső világa* címmel, Széchenyi István születésének 225. évfordulója alkalmából.
4. Október 6-án az aradi vértanúkra

emlékeztünk. A 48-as téri kopjafánál beszédet mondott *Hoppál Péter* országgyűlési képviselő, államtitkár és *Kalász Gyula* történész.

5. 33.000 Ft, anyagi támogatást nyújtottunk az Egyházasközsáron október 29-én megrendezett *75 éve otthonról hazajöttünk* elnevezésű csángó fesztiválnak, ahol három moldvai csángó falu: Lábnik, Lészpéd és Magyarfalu csángó-magyarjai voltak a vendégek.

Szeged

„Ki tudja merre, merre visz a végzet”

A **Mihalik Kálmán Alapítvány** megemlékezést tartott a Székely Himnusz zeneszerzője születésének 120. és halálának 94. évfordulója alkalmából Szegeden, a belvárosi temető díszparcellájánál 2016. szeptember 6-án. Köszöntőt mondott *Gál Imre*, a Mihalik Kálmán Alapítvány elnöke. Emlékező beszédet mondott *Kalmár Ferenc*, a Külgazdasági és Külügyminisztérium Magyarország szomszéd-ságpolitikájának fejlesztéséért felelős miniszteri biztos.

Az Erdélyi Magyarok Tolna Megyei Egyesülete az idén ünnepelte fennállásának 25. évfordulóját, melynek jegyében több programot is szervezett pályázati forrásból.

* * *

A nyár elején megrendezésre kerülő kézműves- és tánctáborban résztvevők száma meghaladta a negyven főt, akik az Erdélyből érkező Kisfülpösi Verőfény Néptáncgyüttessel közösen a kopjafafaragás, agyagozás, nemezelés mellett mezősegi táncokat tanultak. Július közepén Duna-túrát szervezett az Egyesület erdélyi (angyalosi, zágoni, kolozsvári) gyermekek számára, akiknek az egy hét alatt lehetőségük nyílt megismerkedni az evezéssel, a Duna állat- és növényvilágával, valamint Baja és Paks kultúrtörténeti értékeivel.

* * *

Szeptemberben – Magyarországon elsőként és egyedülként – megrendezésre került hagyományteremtő szándékkal a nagy sikert arató I. Puliszka-fesztivál az EMTE és a Csengey Dénes Művelődési központ közös szervezésében.

Balló Ferenc kitüntetése

A Magyarok Nagyasszonya búcsú alkalmával díszpolgári címet kapott **Balló Ferenc**, Csíkcsomortán (Hargita megye) szülöttje, tizennégyeszer román bajnok, háromszoros Balkán-bajnok, aranyérmes Európa-bajnok, kétszeres ezüstérmes Világ-bajnok, kétszeres olimpián (Tókió, Mexikó). Az első, aki a szabadfogású birkózásban érmet hozott Romániának.

Csík-pálfalva Község Önkormányzatának Képviselő-testülete, a testület javaslatára, *Csomortáni Gál László* kezdeményezésére, a díjazott egyetértésével úgy döntött, hogy **Balló Ferenc** nyugalmazott tanár úrnak, egykori birkózónak életművéért, sportban elért eredményeiért és közéleti tevékenységéért, valamint Csíkcsomortán hírnevének öregbítéséért, díszpolgári címet adományoz. Az elismerést *Ferencz Csaba* polgármester, *Fülöp Erzsébet* jegyző és *Gál Barna* közbirtokossági elnök adta át az október 8-án

tartott falunapi ünnepen, a csomortáni kultúrotthonban.

Aki bővebben szeretne tájékozódni, sok-sok fotót talál az eseményről a honlapon.

(Szívből gratulálunk Balló Feri bátyánknak, akit Osvát Ágnes férjeként családunk szálak kötnek lapunkhoz)

Az 1956-s dicső forradalom 60.

évfordulóján tartott ünnepi nagygyűlés meggyalázóiról írta **Frigyessy Ágnes**: „Cinizmusuk, szemtelenségük, hataloméhségük, gátlástalanságuk, rombolási hajlamuk, kultúra- és szellemellenességük elképzelhetetlen minden más, normális, azaz nem kommunista ember számára” (Szolzenyicin) Akik meggyalázták az ősök és hősök emlékezetét! Akik fütyültek a magyar és a székely himnusz éneklése alatt is... Akiknek semmi sem drága, akik hazafiatlan magyarellenes erők szekerét tolva csőcselékként viselkedtek: ők a magyar nép szégyenei... Akik – mivel demokráciában élünk – odamockolhattak, ahová nem illett volna. A Gyurcsány-féle diktatúrában elvitték volna őket, mint a cukrot... vagy Gyurcsány közéjük lövetett volna... Isten mentse és óvja Hazánkat tőlük! Soha többé ne kerülhessenek a hatalom közelébe!

Adventi levél

Drága Barátaim!

Évek óta vannak, kik szelíden figyelmeztetnek arra, hogy adventi leveleimben nem vagyok elég optimista. Ezért térek vissza újfent e kérdés megválaszolására: ha pesszimista lennék, nem írnék leveleket. A világot, a kontinenst, a magyarságot fenyegető veszedelem oly – sokak számára lefegyverzőnek tűnhető – méretet öltött, hogy akár a toll letevésére ösztönözhetne.

A tény, hogy újra meg újra írok, önmagában optimizmust jelent. Mert van miért írni! A látszat csupán azért borúlátást sugalló, mert a kétféle várakozás közül a földire koncentráltunk. Az igazi és örök égi advent, az, amelynek ígérete tulajdonképpen nem képezi várakozás tárgyát, hiszen több mint kétezer éve beteljesült. Ez a várakozásunk minden bizonyonnyal csakis optimista lehet, sőt annál sokkal több. Ugyanis a hit bizonyosságával segít a másik, a borúlátásra ösztönző földi várakozás megpróbáltatásainak elviselésére és az ellenük való védekezésre.

Lássuk hát, mi is okozza és fokozza földi utunk borúlátását napjainkban?

A minket körülvevő világ gonoszságában valóban dantei mélységeket meghaladó szinten szervezi az emberiség jövőjét. A pénz által szerzett politikai hatalom a legkülönbözőbb civilizációkat kerítette karmai közé. Már nem összeesküvés-elmélet a nemzetek feletti világkormányzás örült elképzelése. Teljesen nyilvánvaló, hogy a teremtés, vagyis – ami ezzel egyet jelent – a természet és az evolúció törvényeit semmibe vevő terveket próbál megvalósítani. Ennek körvonalai egyre láthatóbbak, sőt nagy önbizalmú előőrsei már nem egyszer nyíltan deklarálnak célokat. Vagyis fokozatosan meghaladjuk a találgatások idejét, és mint a lehúzás képet kapargató gyermek előtt, előttünk is kibontakozik a valóság.

Míg a természetet legyőzni akaró – egykor annyit hallott és dicsőített – kommunista terveken nevetgáltunk vagy szemináriumokon szajkóztuk mondataikat, nem sejtettük, hogy a rendszer bukása után – éppen a várva-várt buktatók jóvoltából – attól képtelenségben semmivel sem különböző újabb kori tervek pusztítják majd világunkat. Ezenközben a nyilvánvaló és nem csupán feltételezett következmények a földgolyó örült kihasználása vagy maga a népvándorlás egyként hidegen hagyják azokat, akik ezeknek a helyrehozhatatlan hibáknak az elkövetői. Sőt! Fel is használják terveikhez.

Ami még félelmetesebb, az a leírt valóságot megélni kénytelen embertömeg közönye, sőt gyakran együttműködése saját rabságba taszítóival. Egy nagy Stockholm-szindróma tanúi lehetünk. Ez körvonalaódik nem kevés honfitársunk magatartásában is. Mintha az Albrecht Dezső által nyolcvan évvel ezelőtt emlegetett nemzeti elsatnyulásnak lennénk tanúi. Ő mondta, hogy: „Ez a nemzeti elsatnyulás okozta azt is, hogy válságos órákban tehetség nélküli kalandorok ülhetek a nemzet nyakára, anélkül, hogy valamirevaló ellenállással találkozhatnánk. Nem lehet évtizedeken keresztül az erős akarást elfojtani és aztán egyszerre azt kívánni, hogy egy adott pillanatban meglegyen.” A saját sorsunkhoz ezért viszonyulhattunk az ismert módon 2004. december 5-én, és 2016. október 2-án. Mert a

veszély nagyságához mérten kevésnek érezhetjük a NEM-ek többségét. Bár ugyanakkor biztató és példaértékű a 98 százalékos egység. Európa pusztulást hozó vezetőinek ezt kellene észrevennie. Hogy kifele mit mondanak, az másodlagos, ha belül érzik az üzenet erejét.

S folytassuk akkor ismét Albrecht szavaival: „Szükséges végre már látnunk, hogy mi az, amit lehet, és amit nem lehet. Lehet megmaradni magyarnak, de nem lehet megmaradni régi szellemmel, ha az idő megváltozott. Lehet kisszerű viszonyok között is nagyot alkotni, de nem lehet közösségi szellem és áldozatos élet nélkül. Lehet kis népeknek lenni, de nem lehet mégis nagy nemzetnek, ha lélekkel nem pótoljuk ki azt, ami a számból hiányzik. Lehet nyomorúságosan is élni, de nem lehet anélkül, hogy nem tudnánk, miért tesszük.” Mert tenni, tenni kell! Már akkor tudja, hogy „nem a lehet, vagy nem lehet”, hanem a „hogyan lehet” kérdésre adott válasz vezethet megoldáshoz az azt követő azonnali cselekvés által.

Ma még erőteljesebb történések figyelmeztetnek az óriási veszélyre. Nincs már idő a habozásra.

Adventi levél ez és nem politikai röpirat, mondhatjátok. De elkerülhetetlen megemlíteni azt is, hogy nem csupán természeti környezetünk van veszedelemben, s nemcsak civilizált életünk meg biztonságunk, de lelki-szellemi-belső életünket is fenyegeti az, ami elkövetkezhet. S itt elsősorban a keresztény gyökerekre gondolkodok, azokra, amelyek meghatározzák egész létünket. Még azokét is, akik nem birtokosai a hit csodájának.

Ha elveszik tőlünk a megváltás és az örök élet adományát, mindent elvettek, mert egész kultúránk, civilizációnk, hagyományvilágunk, szocializációnk, igényeink és reményeink magukon hordozzák látható vagy láthatatlan módon a kereszténység bélyegeit. Még az igazi liberalizmus is, bár tagadja, elsősorban ezzel rokon.

Mi vár tehát reánk? A közelmúlt történései után mi a feladat? A „csakazértis” tennivaló! Mert létezik ilyen. Mert a magyarság, bármennyire korszerűtlennek tűnik ez a megállapítás - küldetéses nemzet. Ennek megértése számos megválaszolatlan kérdésünket képes tisztázni.

Néhány jelesünket idézem a kolozsvári Hittel folyóirat szülőházamban szerkesztett számaiból, még a múlt század harmincas éveiből, és ezzel próbálom nyomatékokat adni a minden áron való küzdelem szükségességének. Ők már akkor is látták, milyen jövő vár ránk, és megpróbáltak felkészíteni teendőink sokaságára.

Németh Lászlóval indítanék. Mi volt az ő – ahogy mondták – komor alternatívája: „...meghalni vagy kovász-népnek lenni.” Amikor ezt mondta, Európá megmentésére gondolt. Annak a kontinensnek a megmentésére, mely már akkor, és általa tetten érve, elkezdte saját keresztény gyökereinek felszámolását.

Nagy kockázatot vállalt e kijelentéssel. Igaza volt Féja Gézának a következőkben: „A kinyilatkoztató útja rögös, pályája szenvedés, jutalma kő és szitok, mert a szellemi és lelki elkorcsosultakat figyelmezteti az ember eredeti társadalmi, vagy kozmikus, olykor metafizikai helyzetére, rendeltetésére. Nem tehet mást, benne ég a jegy, nyílt és rettenetes arcával reá tekint a végzet.”

Ma is ez az, ami nem tetszik a kiszolgálóknak, azoknak, akik

vakon haladnak a komprádorság tévútján. Féja ezt így mondta: „Nem tetszett mindazoknak, akiknek az élet: haladék egyéni ügyeik dús beváltására.”

Innen ered a máig folyó vita, a legelőször Albrecht Dezső, majd Tamási Áron által kijelentett: „Merjünk nagyok lenni”, azóta nagy vitákká duzzadt kérdéséről. Mert ma is sokan vannak, akik megtévesztő módon parafrázálják ezt így: „merjünk kicsik lenni”, s ez olyan szép szerényen szólító szólam, amely valóban sokakat megtéveszthet. Csakhogy nem ez a mi hivatásunk.

Makkai Sándort kell most idéznem: „A kicsi a gyöngé, a szétszaggatott csak akkor remélhet, ha a legnagyobbat, a leghősiesebbet, az egyedül egyesítőt, a nagyító tevőt van bátorsága vállalni.” Majd ezt is mondja: „Az Európában halálraítélt magyar nemzet csakis akkor fellebbezheti meg és nyerheti meg pörét a jövővétiélőszéke előtt, ha ő maga hű marad azokhoz az evangéliumi igazságokhoz, melyekhez Európa hűtlen lett és ő maga képviseli azokat mind a saját belső életének vezetésében, mind mindazokkal szemben kifelé, akik létjogát kétségbe vonták, támadják és megsemmisítéssel fenyegetik.”

Ez a nyolcvan éves látnoki írás soha nem volt olyan aktuális, mint napjainkban.

Ezt egészíti ki szervesen Juhász István szintén korabeli két mondata: „Európának ezen a részén történeti és faji tényezőktől meghatározott népünkben fel kell ébrednie a hivatás gondolatának. Az a forradalmi újság, hogy nem nagy népek, hatalmas kultúrák által ide-oda dobált kis nép, lekötözött rabszolga vagyunk, kinek sorsa a véletlentől függ, hanem van életünknek célja, reánk van bízva sajátos, senki más által el nem végezhető feladatként egy nagy ügy szolgálata.”

Itt az a pont, ahol a hitünk szerint beteljesült transzcendens várakozás, az adventi bizalommal és hittel teli várakozás utat mutat a földi küzdelmek reménytelenséget sugalló, lefegyverző, tétlenségre ösztönző, minden-mindegy pillanataiban.

Újfent Juhász Istvánra hivatkozva: „Csak egyetlen út van, mely mint utolsó felelet jön a mi végleges reménytelenségünk, mindenről való lemondásunk után: az Isten evangéliumi kijelentésében adott személyes parancs és életigéret. Ezért van ma létjo-

gosultsága és sorsdöntő szerepe a magyar életben minden »akció«-nak és minden »mozgalom«-nak, mivel mindegyik a maga módján, a maga egyházi közösségében erre az emberi bukássorozaton kívül eső transzcendentális gyökérre mutat, erre a végső alapra visz vissza minden kérdést, hogy megújulásunk így ne félmegoldás legyen, újabb bukás csirája, hanem a legmélyebb szálból kihajtó, hivatástudatában is új élet.”

A Megváltó születésének ünnepére várva, a gondolatokban leggazdagabb hetek idején ne feledjük tehát a hivatástudatot, ne feledjük az egészséges veszélyérzetet, a keresztény gyöke-
rek védelmének kötelességét, megmaradásunk zálogát. Mindezek egy helyen összegződnek és egymást erősítve támasztanak minket földi utunkon, ez pedig a nemzettudat!

Ha pedig gyengének érezzük magunkat, ha ránk telepszik oly sokszor tanácsként is felbukkanó kicsinységünk, akkor ott kell állania a küldetés tudat szerény, de mégis önbizalmat adó felismerésének, annak a tudatnak, amely tényleges gyengeségünkben egyedül képes felemelni Megbízónkhoz.

Mert ezen az úton járva még a legnagyobb mélységekből is ki tudunk jutni a mába vezető útra. Ha ezt tesszük, akkor a majdani ma felé, tehát a jövőbe vezető út felismerhető lesz számunkra.

„Ne féljete”, szólott egy jól ismert figyelmeztetés a XX. században. A spirituális feladatok terén nincsenek kicsik és nagyok, mondhatjuk a legfontosabb és időfelelti felismerés pillanatában. Ebben kell egynek lennünk, ahogy Ravasz László mondta: a magyar corpus spirituáléban.

Ne legyünk tehát pesszimisták, de elbizakodottak sem, s főleg nem közönyösek. A jövőnk csak egy módon képzelhető el: egy keresztény hagyományokon továbbépülő kontinens, nemzetállami keretek közt élő, magyar nemzettudattal bíró közösség keretei között.

Nem mások ellen, nemcsak magunkért, hanem másokkal, sőt ha kell, másokért. A megváltottak nyugalmaival, az örökélet hitével, hivatásunk tudatával, s azokat is szeretve, akik közülünk ezt még nem értették és nem élték meg.

Szász István Tas

Elmélkedés, adventben

(Hogy mégis mi köze van ennek az adventhez,
arról fogalmam sincs)

Tudják, mikor válik igazán bölcsé egy ember? Amikor ráébred, hogy a tökéletesség taszító, és hogy az ember csak a hibáival együtt elviselhető. Persze, ez nem azt jelenti, hogy egy ember csak hibákból legyen összerakva, mert ott is van egy határ. És ezen el lehet gondolkodni, mert a tűrőképesség nyilván egyénenként változik.

De valójában nem is ezt akartam mondani, csak meg akartam kérdezni, hogy tudják-e, milyen az, amikor valaki csak úgy elindul és sétál, ábrándozva, bámészkodva egy mocsaralapos terület peremén, és nem veszi észre, hogy már nem volna szabad beljebb mennie ezen az ingoványos részen. Aztán egyszer csak azt érzi, hogy süllyedni kezd, próbálna kifelé lábalni, de a gyilkos mocsár egyre jobban kapaszkodik a lábaiba és húzza lefelé. Akkor már kapálózva kiált segítségért, de senki nincs a közelben, aki elkapathatná a kezét és segíthetne. És arra gondol, hogy de jó a békáknak, ahogy könnyedén szökdécselnek ide-oda a sás levelein, s észre sem

veszik a közelükben fel-alá sétáló gólyákat. Végül, mikor már derékig, majd nyakig süllyedt, feladja a harcot és békésen tűri, hogy ellepje a gyilkos fekete sár. És az szép lassan, de biztosan és kajánul összefolyik a feje fölött, nemsoká pedig nyoma se lesz annak, hogy valamikor arra járt egy álmokkal, tervekkel, gyönyörű reményekkel teli ember. Aki csak a hibáival együtt volt szerethető, és nem tudta, hogy az álmodozás a legnagyobb hiba, amit ember elkövethet.

Hát kb. ennyi az élet. Elindulsz, tágra nyílt csodálkozó szemmel, és mindenben a csodát akarod látni, s nem veszed észre, hogy alattad ott az ingovány. Majd az idő múlásával egyre kevesebb lesz a csodavárás és egyre több az iszap. És már nem tudsz visszafordulni, mert a láb nem szokott elengedni senkit, eddig még senki nem menekült. A gólyák meg – a sás között gyanútlanul ugrándozó békákra lesve – békés nyugalommal imbolyognak fel-alá a parton, s ahányszor lecsapnak, talán arra gondolnak, hogy csak a süllyedéssel fenyegető láb szorításából akarták kimenekíteni a szerencsétlent.

Egyszóval, még a békákat sem érdemes irigyelni.

De még engem se, mert most, hogy megtaláltam ezt az írást, fogalmam nincs, hogy ki írta? Még az is előfordulhat, hogy én. De ez egyáltalán nem biztos.

BOÁ

Szenvedő gyerekszempár nézett

Az éjjel ötször riadtam fel, szenvedő gyerekszempár nézett, tanítványom volt, már 7 éve halott (akkor 14 éves volt); kint szemerkélt az eső. Mi az, hogy hánykolódás, hideg, hányódás, kitaláltság, halálos betegség és: hogy nincs emberünk? Mélyen a lelkembe ivódott, mint sósav a rézkarcba – arcba? –, szenvedő tanítványom kitartó nézése kísért.

Szívünk megbékél a téli éjszakában. Azt hittem. (Meglátjuk, ha élünk, még csak november végét tapossuk.) Csak csípőd viaskodik a nyári Balatonban, nem is nehéz, kellemes! De most, a ráncos, nagyon idegesítő lepedővel viaskodik! Csípőd szépen világít a téli éjszakában, a meleg szobában! Néha ennyi is elég a boldogsághoz.

Csüggedni nincs időnk. Mentségünk: jelen helyzetünk, rossz és jó emlékeink, jónak hitt tetteink.

Szinte naponta jártam a fiúhoz másfél éven át. Kórházi ágyánál tanultunk, játszottunk, beszélgettünk, többször műtött daganatos beteg volt, az utolsó hetekben üvegablakon keresztül is láttam a szemét, tekintetével mindig megtalált, sokszor belopóztam hozzá „steril alakban”, segítséget kért, iszonyúan szenvedett, sovány ápolója panaszkodott, hogy morfiomot gyakrabban nem adhat... Meg akart halni, naponta többször kitépte infúzióit, néztem az okos szemét, s szívem nem tudott megbékélni, jogosan lázadt vele. A kezdetekben, mikor nem volt annyira rosszul, letöltöttük a Legyen ön is miliomos kvíz játékot, később, sokszor eldicsekedtem, hogy vele nyertem meg a 40 milliót, a gépemben most is őrzöm a számokat... Ki fizet, ki vesz, ki ad? Az életéért esdeklő gyermekszempár nézését ki tudja elviselni? Egy kicsit mindannyiszor, mindannyian meghalunk! Csak ő! Én élek, mert látom a szemét! Fénylik, mint a vaskő!

Már 7 éve elment. Mi az, hogy örökre? Szájából és orrából újra és újra kitépi az oxigén-csővet.

Mindenkiben csak csalódást okozok? Nem tudok segíteni senkin?

Ma délben, munka után a Szent István Kórházba mentem. A legjobb barátomat látogattam meg. 46 évesen agyvérzéssel vitték be. Megöleltük egymást, aztán a mobilon újságolta az édesanyjának, hogy ott vagyok nála. Jól esett, akár a nyáron, amikor a kertemben bokrácsgulyás és bor mellett elárulta, hogy én vagyok a példaképe, én vagyok a vers-mestere. Nagy megtiszteltetés egy négy nyelven beszélő, volt számítógépes, szépreményű költőtől, írótól, modern hercegtől! Vajon? Megölelt, hogy minden rendben. Figyeltem a bal karját és bal lábát. Mondta, hogy lefekszik, mondtam, hogy erőltesse a lábát, még találkozunk.

Keservesen, fájdalmasan néz két fekete szem, ölel egy kéz, oldalt lép egy láb! A szempár már nincs, a másik még nem is tudja, hogy hogyan tovább.

– Na, mi van, befutottál, hogy fogynak könyveid? – mobilon hallottam professzorom hangját, nagyon meglepődtem kérdésén, mondtam volna, hogy „folynak könnyeim”?

– Nem futottam be, egy páran olvasnak, olyanok mind te – válaszoltam, de hirtelen átvillant agyamon, nehogy megsértsem a 77 éves jó emberemet, aki olyan szépet írt könyvem előszavában, de spontánul mégis kinyögtem:

– Ezen a földön meg kell haljon az ember, hogy elismert legyen!

Minden heves versem bennem tombol, fáj, gondolataim prózában mászkálnak... „Keresztes póknak éreztem magam, s másztam az aszfalton hazafelé...” írtam fiatalon s versem megjelent a Mozgó Világban! Már nem vagyok. Egy másik versemben úgy folytattam: „A világ menetét csak ösztönösen érzem./ Világú(ű)r rám dobta cilinderét./ Leborított a csupasz földre.”

Csak azok a szemek ne lennének! A fiúban sok érték szunnyadt, csak az istenhit hiányzott belőle, ahogyan a világ-ból. Nevelőszülőknél élt, ikertestvérével nem volt rózsás a kapcsolata, miután többször összetörte szobájuk berendezését, a tévéjüket kétszer; testvérét nevelőszülei vissza akarták adni állami gondozásba, de ő nem engedte...

Hiába epedezett segítségért, nem volt embere. Egy csepp hatalmam sem volt s már nem is lesz – mindig éreztem, hogy sokat várt tőlem! Magamon sem tudtam soha segíteni! „Befutottál?” Mindent meghallok, mit nem kell, mindent látok mi szigorúan titkos, tilos lelki nyugalmamhoz! Minden múlandó, az Ars Sacra fesztivállal együtt, vagy nélküle; az erdélyi jó könyvbemutatókkal, adományokkal, jó szóval s hiányérzettel.

Szabó Magdára emlékeznek, mondta professzorom, aztán megannyi irodalmi műsor és szép pillanat eseményeire meghívott.

Én a kicsinyesség és irigység lomha tehene alatt, agyonnyomva lapulok, mintha nem is éltem volna, Indiában nem voltam, szent nem lehetek, a szomszéd népekből is csak egyet ismerek, s az sem volt hajlandó saját anyanyelvén (románul) megérteni az embert! „Befutottál?” Nem, mert még élek! Képtelen vagyok szabadulni, egy szenvedő szempár nézésétől, könyörgésétől. Képtelen vagyok segíteni, jóhiszemű barátom esendőségén: legalább álmai versbe öntésével! Csak az a láb ne botladozna, csak az a kéz tudna még keményen ölelni, ha kell, odacsapni!

Nagyon szeretnék sokat élni – mondtam a 7 éves fiamnak játék közben – szeretném látni a feleséged és gyermeked. Az is az enyém lesz, ha megérem, a szenvedő szemek, lábak és kezek mellett.

Juhos-Kiss János

Az alábbi írás minden szava lapunk szellemiségével egyező, ezért - habár korábban érkezett - jubileumi lapszámunkban van a helye.

Szerencsés Károly

Újjáépítés: szükség és érték

A dolgok logikájából fakadóan újjáépíteni azt kell, amit leromboltak. Természeti katasztrófák, hadseregek, érzéketlen várostervezők vagy át-, de inkább bevonuló alakulatok. Átvonultak volna a törökök is, németek is, oroszok is, de maradtak. Nem volt már erejük továbbmenni, lerombolták amit értek. Városokat, hidakat, palotákat és kunyhókat, az évszázadok alatt felhalmozott javainkat. Nincs igazán a köztudatban, milyen pusztítást végzett a török, a német, az orosz ebben az országban. Majdhogynem romantikus ködbe burkolózik már a sok emberöltő, amely talán örökre kiszakította az országot Európa szerves fejlődéséből. És a magyarságot is megfosztotta attól, hogy képes legyen betölteni addig evidens küldetését. Hogy Európát szilárdítsa meg itt a végeken, és megállítson mindenféle keleti hordát, eszmét, vallást, népvándorlást.

Sokáig sikerült: a véres küzdelemben két királyunk is a csataterén, karddal a kezében esett el. Várnában és Mohácsnál is. És százezernyi vitézünk, a magyarság színe-java sokféle ránk kényszerített háborúban. A harcot elvesztettük. Nyugatról segítő kezet vártunk, de sokáig csak egy kisujj nyúlt felénk, és aztán már annyi sem. Idomulni kellett, de már nem kultúrához, valláshoz: idegen hatalomhoz. Vagy esetleg megtéveszteni azt hódolattal, hízelkedéssel. (S persze élvezni ennek előnyeit). De megtanultuk! Nagyságról, küldetésről már alig esett szó, legfeljebb a ködös "harmadik útról". A Bocskaiak, Thökölyek, Rákócziak, Zrínyiek, Wesselényiek kígyóinkat eltaposták volna. És milyen igazuk volt! De jött az új arisztokrácia, jöttek a kiszolgálók, a hitet, urat meg nyelvet is könnyen cserélők. Általában kurucok vagy labancok lettünk, de inkább a kettő között dideregve bujdósó magyarok.

A használni vágyás szökkent szárba a reformkorban a tetthazafiság és a rebellió jegyében. Akkor kevesen látták, maga Széchenyi és Kossuth sem, hogy e kettő milyen sorsszerűen kapaszkodik, fűződik egymásba itt, Közép-Európában. Az arányokat eltalálni: ez a politikus felelőssége errefelé. Ez volt a reformkorban, a huszadik században, és ez ma is. Igazi nagy államférfi az lehet, aki a helyes arányokat megtalálja, és érvényesíti is! A tetthazafiság és ellenálló hazafiság egy célt szolgál. Ha ez a két gondolat két ellentétes tábornok képez, elvesztünk. Dilemmák mindig lesznek: kiegyezni, beletörődni vagy ragaszkodni a negyvennyolchoz? Hódolat vagy eb ura fakó? Hiszen a „kiegyezés” után az építkezés ideje jött el. Iskoláink, kórházaink, hídjaink, középületeink, vasútjaink legnagyobb része akkor épült. Csak ma már nem csukódnak az ablakok. Újjáépült az ország. Újjáépítette szimbólumait is: az esztergomi Bazilikát, a budai királyi Várat, ezer falu templomát. A „lehetőségek országa” volt Magyarország minden itt élő és bevándorló népnek. Itt, Európá közepén. Sikertörténet volt, és hogy nem lett jó vége, az csak részben a mi hibánk.

Ami utána történt: már inkább a rombolás. A széthúzás, önfeladás, kiszolgáltatottság. De a magyarság még ebben a letarolt, legyengített, megalázott állapotban is képes volt egy olyan szabadságharcra, amely tisztaságával és nemességével tűnt ki. A forradalomban, 1956-ban konkrétan megfogalmazták a semlegesség eszméjét. Ez csak úgy lehetett, hogy a magyarság még bízott magában.

Mindössze hatvan éve történt. Utoljára akkor rombolták le a várost, a többi - főként lelki, szellemi, erkölcsi rombolás már saját művünk. A kádári időszak - a felgyorsult világban - igen hatásosnak bizonyult. Sokan el is hitték, hogy az egy "harmadik út". Épült akkor is az ország, de az összeomlás tragikus volt. A szocializmus történelmi kudarca után megint eljött az újjáépítés ideje. De bekövetkezett, amire nem számítottunk, mert nem figyeltünk eléggé. Kiraboltak. Ha valaha kellett a tetthazafiság és az ellenállás értelmes egyensúlya a politikában, akkor ma kell igazán. A tétek láthatóan emelkednek. Már nem "csak" a javaink, a nemzet, az ország léte forog kockán. Tudjuk, hogy a mi országunk szinte védtelenebbül állt 1990-ben az új kihívások előtt. Ennek dokumentálható történelmi okai vannak.

A rendszerváltoztatás óta sok időt, erőt vesztegettünk el. Alighanem ez a mostani nekiveselkedésünk az utolsó esélyünk. Ma is van megosztottság. Vannak, akik azt hirdetik, hogy tárjuk ki a kapuinkat. Olvadjunk egy nagy masszává most, a globalizmus jegyében. Volt már ilyen. Akkor császártól führerig a germán egység jegyében. Később cártól a főtitkárig a pánszlávizmus meg a kommunista világrendszer jegyében. Ma másként zajlanak a dolgok. Nem birodalmak hódítanak. A helytartókat nem Haynauinak, Veessenmayernek vagy Kádár Jánosnak hívják. Másként dolgoznak ma. Szerencsétlen, megtévesztett, jobb sorsra érdemes milliók kelnek útra, hogy új rabszolgák lehessenek, mert rabszolgának jobb lenni, mint megdöglenni. S velük mi is azok legyünk. Úgy tűnik, ma már Európa is egy hatalmas ültetvény, amelyet be kell népesíteni.

Újjá kell építeni magunkat. Ehhez hozzátartoznak a szimbólumok is. Nem elegendőek, de szükségesek. Érdekes, hogy még 1945 után is tudtak erről valamit. Talán "Gerő, a hídverő" is. Hiszen szerkezetileg csaknem eredeti állapotában állították helyre a Szabadság hidat (egykor Ferenc József-híd), a Lánchidat és a Margit hidat is. Az értetlenek akkor is ágáltak, pedig az is újjáépítés volt. Hogy rossz irányt vett, megint nem csak a mi hibánk. Kádár már nem ejtett könnyet az Erzsébet híderért. Pedig hány illegális találkozót bonyolíthatott le a hídfőnél. Nem volt érzélgős ember.

Aki épít, hisz a jövőben. Megdöbbenő, hogy manapság nagy hangon azt kiabálják itt is, ott is: ne építs! Minek? Még nem mondják, de gondolják: minek, hiszen úgyis véged! Hiszen nincs jövő! Elfogysz. Előregedsz, elmenekülsz, kihalsz, sőt: meg-sülsz! Gátat se építs! A budai Vár maradjon romos állapotban. Nem kell múzeum! Stadion meg uszoda aztán főleg nem! Út sem, gyár sem, atomerőmű semmiképpen! Minek? Kinek kell itt még áram harminc év múlva? Van egy lebegő, helyét nem találó része a magyar értelmiségnek, amely nihilistább a valaha volt-nál is, és amely így a legrosszabb magyar értelmiség. Ez a gyász-sos társaság összeomlást vizionál nap mint nap képernyőn, rádióban, lapokban, minden létező fórumon. Szinte már saját érdekeivel szemben is. Ne becsljük le ennek hatását! Ez a hitványosság sem új: zsoldot vár. A zsold biztosan érkezik is. De kitől? És meddig? Már jóval több mint ezer év tanulsága, hogy ennek csak rossz vége lehet. S jó, ha azok is megjegyzik ezt, akik tagadják, hogy a magyarság szükség és érték az emberiség földi útján.

Ágoston András

Magyar kisebbségek és a migránsválság

Okkal, s mondhatnánk, joggal teszik fel a Kárpát-medencében élő magyarok és képviselőik a kérdést: hol vagyunk mi a szélesebb régiókat fenyegető átfogó migránsválság közepette? Ha az Európai Unió eddig ránk sem hederített, mit várhatunk ezután? Egyáltalán, hogy érint bennünket az integráció, az asszimiláció kérdése, amit ma már főleg a bevándorlókkal kapcsolatban emlegetnek?

Máris látható, hogy mi magyarok csak magunkra számíthatunk. Külön szerencsénk, hogy a magyar kormány világos, számunkra életbevágóan fontos és helyes álláspontokat alakított ki. Magyar nemzeti ügyekben a választóvonal a Fidesz – KDNP szövetség és a hangos, de jócskán kisebbségben levő balliberális ellenzéke között húzódik.

Az Orbán-kormány felemelte a magyar gazdaságot, s ezen az alapon tett általános érvényű politikai állásfoglalásai és javaslatai a bizonytalan politikai identitású nyugati kormányok vad elutasítását követően, főleg mert immár kénytelenek számolni az alulról érkező nyomással is, egyre megtűrtebbé és ebből kifolyólag mind hatékonyabbá válnak. Jó jel, hogy a magyar kisebbségi közösségekben a balliberális migránssimogató politikai oldal még inkább háttérbe szorul, mint Magyarországon.

Félreértés ne essék: az autonómiáért folytatott negyed évszázados sikertelen küzdelem, jóllehet kétpólusúvá tette a kisebbségi eliteket, nem csökkentette a helyi hatalom napi történéseit is befolyásoló politikai dominanciáját, mégis kialakult, s erkölcsi fölénybe került az autonómiakövetelő nemzeti oldal. Az ok ugyanaz, mint az Orbán kormány esetében: az igazság nem a középben van.

Lehet a globális pénzhatalom érdeke, hogy számolatlanul jöjjenek Európába a migránsok, s a nyugatiak ne tegyenek különbséget a menekültek (akiket az első életveszélytől mentes szomszédos országban kellene megsegíteni) és sima megélhetési bevándorlók között, az igazság mégis a nemzet-államok és nem a Soros-lobbi oldalán van. Németországban, a legbefolyásosabb EU-tagállamban a tartományi választások jól mutatják a nemzeti oldal térnyerését. Meg azt is, hogy a néphangulat változásaira Angela Merkel is kénytelen odafigyelni.

A nemzeti integráció semmivel sem helyettesíthető

Nekünk, magyaroknak a kisebbségi közösségekben az lenne a legfontosabb, hogy rend legyen a saját fejünkben. Sajnos, ezt nem mindig lehet elmondani.

Részben, mert a kétpólusú kisebbségi elitek helyi többségi hatalomhoz simuló oldala már régen elfogadta a vele szemben támasztott bizalmi minimumot. Eszerint, kormányzati felelősségvállalásra csak akkor gondolhat, ha hajlandó mellőzni az autonómia iránti igényt. Másrészt, látni kell azt is, hogy a parlamenti jelenlét ígézetében a nemzeti oldal gyakran megelégszik az autonómiakövetelés üres hangoztatásával.

Orbán Viktor miniszterelnök 2014-ben a beiktatásakor kimondta: „A Kárpát-medencei magyarokat megilleti a kettős állampolgárság, megilletik a közösségi jogok és megilleti az autonómia is. Ez az álláspontunk, amelyet képviselni fogunk a nemzetközi politikában”. A gond az, hogy ebben a pillanatban nincs olyan magyar legitim kisebbségi autonómiakövetelés, amelyet a magyar kormány képviselhetne.

Annak, hogy az időközben meggyengült kisebbségi elitek autonómiaügyben sem képesek egyezsége jutni, csak egyik, igaz, nem mellékes oka a tömeges külföldi munkavállalás. Tény, hogy az autonómiakövetelő nemzeti oldal meggyengülésével párhuzamosan, a kisebbségi közösségeken belül is lábra kapott a magyarországi balliberális propaganda. A szolgák szolgái kisebb-nagyobb erővel, de kitartóan ellenzik a kettős állampolgárságot, a nemzeti integrációt, s minden erejükkel azon vannak, hogy a kisebbségi közösségeket a nemzettestről leválasszák. Erre most jó alkalom a népszavazással kapcsolatos vita.

A nemzetidegen balliberális nézetek

Lássunk két idézetet, amelyek megvilágítják, miről van szó. Markó Béla, a Romániai Magyar Demokrata Szövetség (RMDSZ) szürke eminenciása a Népszavának a minap kijelentette:

„Mellesleg nekem elég egyértelmű véleményem van a határon túli magyar kettős állampolgárok szavazásáról a magyarországi választásokon vagy akár a népszavazáson is. Nem hiszem, hogy helyes olyasmiről szavazni, aminek aztán nem érzem a következményét a saját bőrén valaki. Erre persze, lehet az a válasz, hogy a menekültkérdés vagy akár más is, így vagy úgy bennünket is érint, de én erről egyáltalán nem vagyok meggyőződve. Meg aztán, ami ebben a történetben a legszomorúbb, az a zsigeri kampány, az a felelőtlen gyűlöletkeltés, amit a plakátokon is látni, televízióban vagy rádióban is hallani. Ezzel egy erdélyi magyar mit kezdjen?”.

S a másik, a Magyar Mozgalom (MM) Többismeretlenes egyenlet c., a kvótareferendummal kapcsolatos állásfoglalásából: „Aki viszont a szülőföldjén él és itt, Szerbiában, a Vajdaságban szeretne a továbbiakban is boldogulni, az döntsön a saját lelkiismerete szerint arról, hogy regisztrál-e, és részt vesz-e ezen a nem ügydöntő népszavazáson, amely csak a trianoni határok között élő állampolgárok életére hathat ki jelentősen”.

Hol van ezekben a gondolatokban a nemzeti elem? Az autonómia, a kettős állampolgárság, a Kárpát-medencében élő magyar közösségek határmódosítás nélküli politikai integrációja? Meg Budapest. Ide a pénzt, s azután jó napot kívánok?

Nemcsak a migránsválság miatt, a Vajdasági Magyar Szövetség (VMSZ) ebbe a képbe nem illik bele. Az ütköző zónában vállalt szerepe nem mindennapi jelenség, de szükség van rá. A migránsválsággal kapcsolatos politikai tevékenység, elsősorban a népszavazás sikeres lebonyolítása nemzeti érdek. Ezen túlmenően pedig Európa érdeke is. Hiszen az európai bürokrácia, bármennyire hetvenkedik is, csak a nép, a választók szavát érti.

Autonómiamodellek nélkül nincs haladás

A kisebbségi közösségek szempontjából nézve, egyik utódországban sincsenek sorsdöntő választások. Később

ugyanis mindig megállapíthatjuk, hogy autonómiaügyben ezek nem hoztak változást, a nemzetrész leépülése pedig, egy-egy kiugró, általában személyhez, vagy kisebb csoport-hoz kapcsolódó sikertől eltekintve, folyamatos. Mint annyiszor már a történelem és újabban a rendszerváltást követően, Erdély a Kárpát-medencében élő kisebbségi közösségeknek most is szemléltető oktatást tart. Igaz, most nem arra vonatkozólag, mi a követendő példa.

Egy hónapja sincs, hogy Toró T. Tibor, Erdély egyik legismertebb politikusa, az Erdélyi Magyar Néppárt (EMNP) alelnöke bejelentette, indul a decemberi parlamenti választásokon. Természetesen pártja támogatásával. A napokban érkezett a hír, hogy a megmérettetésre mégsem kerül sor. Az EMNP, nem indul a parlamenti választásokon. A miértre maga Toró T. Tibor adja meg a választ. Szerinte „*késhegyen billeg, hogy a Romániai Magyar Demokrata Szövetségnek (RMDSZ) sikerül-e átlépnie az ötszázalékos küszöböt, és az EMNP elnöksége nem akarta felvállalni annak a kockázatát, hogy bűnbakká tegyék, ha az RMDSZ öt százalék alatti eredményt ér el*”.

E körülmények között biztosra vehető, hogy az RMDSZ szűken, de bejut a parlamentbe.

Maga a politikai képlet érthető. Ahogy az is, hogy a párt vezetése nem konzultált eleget, s egy kicsit elébe szaladt az eseményeknek. Mindez akkor, ha a cél az olyan-amilyen parlamenti részvétel, netán a kormányzati felelősségvállalás.

Egy kérdés azonban továbbra is megválaszolatlan marad. Mi lesz így a legitim autonómia követeléssel, ha azt Budapestről is támogatható konkrét formában, modellként a Kárpát-medencében működő magyar pártok közül egy sem jeleníti meg? Ha Romániában az RMDSZ, a küszöbön álló közigazgatási reform idején sem jelenít meg autonómiamodellt a politikai szinten. Mit képviselhet majd a magyar kormány a nemzetközi szinten? Autonómiát sajnos nem.

Szomorúan kell megállapítanunk: most, miután Budapesten van politikai akarat, nincs releváns, legitim kisebbségi autonómiakezdemenyezés. A három nagy magyar közösség közül az egyikben sem.

(Október 27.)

Ágoston András

Az új eszmék térhódítása

Huntington vs. Fukuyama

Az Egyesült Államokban és Európában a Trump-győzelem újra időszerűvé tette a Huntington vs. Fukuyama idestova húsz éves vitáját. Eddig inkább elméletben, legfeljebb a napi publicisztika szintjén folyt a lagymatag eszmecsere. Időnként még közelítettek is egymáshoz az elhangzó vélemények.

Donald Trump, az új amerikai elnök megjelenése a színen, különösen az egyelőre nem is csendesedő személyét elutasító tüntetések kétségtelenné teszik: a történelem végére, illetve a kultúrák harcára vonatkozó viták napi politikába való lecsapódása a közbeszédet a 21. század második évtizedéből hátralevő négy évben biztosan, de lehet, hogy jóval tovább uralni fogja.

A némileg új dimenzióban megjelenő kétféle világlátás most a migránskérdéshez kapcsolódva kelt reális mozgásokat, nemcsak az amerikai társadalomban. A lényeg, hogy miközben a tények szorításában két gondolkodó is módosítja nézeteit, a nyugati politika világában, de a társadalmi valóságban is új dilemma van kialakulóban.

Fukuyama a berlini fal leomlásának bűvöletében úgy véli, a modernizáció és a nyugati fogyasztói társadalom világméretű terjedésével, az emberiség ideológiai evolúciójának végpontjához ért: beköszönt a liberális demokrácia hegemoniájának korszaka, s ezzel elérkezett a történelem vége.

Samuel P. Huntington Civilizációk összecsapása? c. cikkében egészen más gondolatokat fogalmaz meg. Rámutat, a kereszténységgel szemben az iszlám előnye, hogy nemcsak térítéssel, hanem térítéssel és demográfiai úton is erősödik. Véleménye szerint a Nyugat nem az ideológiai, értékbeli vagy vallási felsőbbrendűségével hódította meg a világot, hanem erőszakkal. Ez az oka annak, hogy a békét leginkább a civilizációk összecsapása fenyegeti.

Ma már jól látszik, hogy az annak idején a berlini fal leomlása kiváltotta hurraóptimista megállapítás, miszerint a libe-

rális politikai és gazdasági modell győzelme a történelem végét jelenti, egyszerűen nem időszerű. Másrészt, az elképzelés, hogy a (vallási) civilizációk végtelen küzdelme mozgatja a világot, valamelyest szintén módosul. Nemcsak országok, régiók feszülnek egymásnak, de a kultúrák közötti küzdelem egy országon belül is dominánssá válhat.

Nem véletlen, hogy a munkaerőhiánnyal küszködő Németország és a többi érintett gazdag állam, a párhuzamos társadalmak kialakulásának veszélyét is vállalva, migráns-behozattal kívánja orvosolni legalább az egyszerűbb, de szükséges munkák elvégzésének a gondját. Trump viszont új, még magasabb falat kíván építeni a migránsöszön megállítására. S pótdóval sújtaná azokat a tőkéseket, akik kiszervezik a termelést, s ezzel ösztönzik a munkahelyek gyorsuló elvesztését. Ebben a pillanatban mintha ez a dilemma dominálna Amerikában és az EU-ban is. Mi lehet a megoldás?

Biztosan persze senki sem tudja. Éppen ezért van akkora jelentősége az új, friss elgondolásoknak. Nem véletlen, hogy az új (jószerint magyar- a szerk.) víziók, vonatkozzanak azok az illiberális demokráciára, s ezen az alapon az erős állami beavatkozásokra, vagy újabban a tényre, hogy ki látta meg elsőnek Trump győzelmi esélyeit, s végül a győzelmét, igen heves indulatokat váltottak ki az EU balliberális többségű döntéshozatali mechanizmusát mozgató tisztségviselőkben.

Ha azt kutatjuk, honnan, milyen alapon került a magyar miniszterelnök a támadások keresztútjába, először a magyar kormány gazdasági sikerei tűnnek szembe. Ha még mélyebb forrásokat keresünk, el kell jutnunk nemzetünk szabadságszeretetéhez. Történelmünk állandóan jelenlevő ismérve a szabadság elnyomható, de meg nem szűnő igénye, amely a nagy többség által elfogadott nemzeti értéknek moztatórugója lett nemcsak a meghatározóan új eszmék megjelenésének s a velük járó forradalmaknak, hanem a sikeres, a népesség többségét érintő gazdasági erőfeszítéseknek is.

Nem vagyunk esélytelenek. A kötelező migránsbetelepítés ellen folytatott küzdelemben sem.

(November 13.)

Szász István Tas naplójegyzetei

Népszavazás előtt

Kampány van. Különös kampány. Egészen pontosan újra egy különös kampány. Olyan, amely hungarikumnak minősíthető. Ugyanis önmagunk ellen kampányolók és önmagunkért kampányolók vívják nemtelen-nemes küzdelmüket. Egyedülálló produkció, de nálunk nem az első. Már 2004. december 5. ezért írta be e dátumot a magyar történelem szégyenkönyvébe.

Az átlagosan informált, átlagosan iskolázott átlagember tudja, miről van szó. És mégis, nemcsak soraiból, de nála sokkal magasabban kvalifikáltak közül is akadnak önmagunk ellen kampányolók.

A feladvány egyszerű és átlátható. Egyrészt történelmi tények, másfél évezredes teszt igazolja azt, amiről a politikai korrektség nyomása alatt nem beszélhetünk. Jól ismert agresszív terjeszkedés veszedelme fenyeget. Másrészt a bevándorlóknak a munkaerőhiány megoldásához szükséges integrációs képessége – több generációs viszonylatban és több fejlett országban kipróbálva – működésképtelen. Mindkét esetben vannak kivételek, de ennek semmi jelentősége a hatalmas többség által képviselt célirányos szellem, illetve integrációt elutasító magatartás mellett.

Nem tagadhatjuk le, hogy döntő többségében iszlám vallású tömegek európai inváziójáról van szó. Azt sem, hogy ennek a vallásnak alapvető céljaival és módszereivel ez meg-egyezik.

A médiában zajló napi viták önleplező módon naivak. Az önpusztító kampányt folytató politikai aktorok felvállalják, hogy a társadalom és pályatársaik másként viselkedő tagjai előtt lelepleződjének. Ugyanis nem lehet elhinni, hogy ennyire tájékozatlanok, félrevezetettek, önálló gondolkodásra alkalmatlanok lennének. Bármennyire is kíméli őket az egyébként gyűlölködéssel vádolt józan oldal, mikor pusztán naivitásról beszél, nem erről van szó, hanem igenis hátsó szándékokról, sötét célok támogatásáról, olyan kockázat felvállalásáról, amely saját utódaik jövőjét is ellehetetleníti. Ők maguk érthetik csak indítékaikat, mert a normálisan gondolkodó állampolgár azt fel nem foghatja. Ezért kényszerül összeesküvés-elméletek elfogadására, olyanokéra, melyek semmivel sem rosszabbak a valóságnál. Mert maga a valóság is hihetetlennek tűnik, miközben nap mint nap megéljük.

Abszurditását látva kérdezzük újra meg újra, hogy kik akarják a balliberális agyrém hangját hallani, arra hallgatni? Olyanok, akik tekintélyelv alapján hisznek nekik és olyanok, akik nem gondolkodnak, csak érzelmeiktől, tehát a bennük valóban lobogó gyűlöletből vezetve foglalnak állást, megmaradásunk, jövőnk, saját megmaradásuk és jövőjük ellen! Mert a sorsunk közös lesz (...)

Sorra bukkannak fel a kérdőjelek arról, hogy mit képzél a migrációt támogató erő és mit gondolnak kiszolgálói s azok követői? Mit gondolnak néhány kétségtelen tényről, mint például:

– A háttér éppen a liberális világban keresendő, de hol egyeztethető össze az iszlám és a liberalizmus? Létezik recept a kettő összeházasítására?

– Ha pedig nem liberalizálható gondolkodásában, tehát magatartásában az ezt képviselő tömeg, miért képzeli, hogy alkalmas lesz munkaerőnek?

– Miért nem hajlandók tudomásul venni a gyarmati múlttal bíró országok eddigi tapasztalatait a párhuzamos társadalmak létrejöttéről?

– Hogy tudnak megszabadulni attól a tömegtől, amelyik alkalmatlannak bizonyul az együttélésre, arra a megvalósíthatatlan „multikulturizáció”? Nem küldhetik valamennyit hozzáuk. Hazatelepítésük pedig szinte megoldhatatlan feladat.

– Ittmaradásuk esetén, mint munkanélküli, iskolázatlan és ellenséges tömeg, miként birkóznak meg az így keletkező feszültségekkel? Társadalmi, pénzügyi, biztonsági, egészségügyi stb. síkon.

– Tévesen azt állítják, hogy a bajt nem a migránsok, hanem másod- harmadgenerációsok okozzák. Még ha igazuk is lenne, úgy hiszik, hogy a most érkezőknek nem lesznek gyermekei és unokái?

– Mit gondolnak, ha most „segítenek” 1-2 millió emberen, mit számít az akkor, amikor tíz és százmilliók kelnek majd útra?

– Mert nem beszélünk a várható népvándorlásról, amelyet a körülmények s azt felhasználva a migrációt ösztönző erők – legyen céljuk bármi is – a jelenlegi néhány millió vándorlót csak elindítottak.

– Egy letiport és a migránsok szülőföldjének szintje felé hanyatló Európa mit tud majd segíteni? Hiszen magán sem képes?

– Akik a folyamatot gerjesztik, és velünk együtt tudják a fentiek, miért akarják Európát elpusztítani? Hiszen nyilvánvaló, hogy nem csupán gyengítésén munkálkodnak napjainkban.

– Szükség esetén miként tudják majd megállítani a beindult folyamatot? Mert az nem fog itt megállni.

– Mit képzelnék e gerjesztők a saját jövőjükéről? Eszükbe sem jut, hogy amit elindítottak, az kicsúszik kezeik (karmaik) közül?

A kérdéseinkre adott válaszok, határon kívül, s egyre sűrűbben azon belül is, a humanizmust emlegetik.

Nos, tudniuk kell, hogy a humanista sem élhet gondolkodás híján. Ugyanis ha egy folyamatosan szaporodó több százmillió, milliárdos tömeg gondjain akar segíteni, a fentiekből is világosan látható, hogy ezt néhány millió befogadásával nem oldhatja meg. A legyengült Európát az érkezők felfalják, majd újra indulni akarnak, és újra pusztulást hagynak maguk után. A népvándorlások menete így alakulván, lassan kifogyhat alóluk a letarolható tér (...)

Nagy vizsga előtt áll a magyarság. Nagy kockázat rejlik a nemzettudat gyengeségében, az ezzel járó veszélyérzet hiányában s az ebből fakadó közönyben. A féktelen ellenkampány erre csak rájátszik. Közülük van, amelyik éppen ennek hullámaira akarna felülni. Csakhogy a majdani otthonmaradók – hiába szeretné elhíttetni – nem az ő táborát jelentik.

2016. szeptember 15.

Jubielumi gondolatok

Október 6. minden évben a szokottnál is mélyebb elgondolkodások napja. A Tizenhármak szelleme ilyenkor sokkal erőteljesebben keríti hatalmába azt, aki még hordozza magában a nemzettudatot s az ezzel járó felelősség érzésvilágát.

Hová silányodtunk azóta! Magyarok és nem magyarok, mi hungarusok, kik „élünk e hazán”, illetve annak maradékán. Bár már akkor folyt a megosztás sikeres és magyar vérrrel megírt nagy munkája, de bőven voltak ellenpéldák. El egészen a legnagyobb áldozat felvállalásáig. Erről beszél legkésebben október 6. emlékezete.

Aztán győzött a megosztó történelmi erők akarata, s visszafordíthatatlannak tűnő folyamat marcangolta szét a hungarus hazát. E birodalom volt polgárai ma már kilenc országban szégyenkezhetünk azon, amivé lettünk. És ebben a szégyenben osztozhat a magát győztesnek érző a veszteséget elszenvedettel. Mert nem vagyunk képesek megküzdenni együtt azzal az erővel, amelyet csak együtt győzhetnénk le, s amely válogatás nélkül, megosztottságunk előnyeit élvezve tör reánk eltüntetésünk pontos tervével, az általa mozgatott tömegben pedig ennek betáplált szándékával.

Bár a védekezésre képesség jeleit – Istennek hála –, minálunk elsősorban, kezdjük észlelni, de ez még messze van attól a szoros egységtől, amely képes lehet ellenállni a hatalmas nyomásnak, a gonoszság megannyi előnyt élvező erőinek. A többszintű háttérnek éppen úgy, mint a vakon nyomuló végrehajtónak.

A Tizenhármak még tudatosan voltak képesek életüket áldozni közös jövőnkért, de aztán mindnyájukat külön-külön saját fajtája árulta el azzal, hogy a hungarus összefogást megtagadta.

Most nagy nehézségek árán, és csak az érdekek soha nem végleges kapcsolóerejét felhasználva, próbálhatjuk rekonstruálni azt a szellemet, de a magaslatot, amelyen akkor ez élt-halt, vagyis működött, nincs remény elérni.

Zászlóink, gondolataink és reményeink is félárbocon hullámanak a zorduló őszi szelektől kergetve, s közben a keserves ősi dallamok, méltóságos zsoltárok hangjába belekeveredik társadalmaink megtévesztett, hiszékeny tudatlanságba vezetett, megcsalt áldozatainak primitív ricsaja. Azoké, kiket a görög társadalmak démoszán belül az: idióta jelzővel azonosítottak.

Kevesen, a feladathoz mérten nagyon kevesen vannak az áldozatkész vigyázók, akik most nem életük feláldozásával, csupán annak veritékes megélésével szolgálnak. Nem kerülnek nyakszegő bitófára, hanem szószegők gúny és rágalom-özönének keresztútjában kell megharcolniuk felvállalt életüket. Október hatodikán ama Tizenhármakra emlékezve, a mai áldozatkészre figyelve kellene továbbgondolnunk azt, hogy mi vár reánk és mit tehetünk a leselkedő veszedelem elhárítására.

Az áldozatvállalás azonban elkerülhetetlen. Ha ezt nem értjük meg, akkor tétlen áldozatokká válunk. Természetesen ama idiótákkal és a rájuk építőkkal együtt.

2016. október 6.

Ortodox és iszlám

Néhány hónappal ezelőtt, magas politikai körökben hangzott el egy mellékmondatnyi megjegyzés, valahogy így: vajon, hogy fog viszonyulni a migrációval közeledő iszlám terjeszkedéséhez az ortodoxia?

A kérdés válasz nélkül maradt.

Minthogy az ortodoxia, az ortodox törésvonalnak a történelmi tragédiánk felé vezető úton játszott szerepe sokat foglalkoztatott, újfent elgondolkodhattam a kérdésnek ezen új oldaláról. Az egyházszakadás idején, a keleti egyház más útra lépett. Míg nyugaton az egyház és az állam elváltak egymástól, keleten ezt a viszonyt az összefonódás jellemezte. Úgy ebben az összefonódásban, mint sok egyéb részletkérdésben, olyan vonásokra ismerhetünk rá, amelyek a szintén keleti gyökerű iszlámot is jellemzik.

Ezek a hasonlatosságok feltételezhetően, ahelyett, hogy közel hoznák egymáshoz e vallásokat, éppen a hasonlatos tulajdonságaik által gyakorolnak egymásra taszító erőt, hiszen egyazon terepet – az államot – óhajtják hatáskörükbe vonni.

Lássuk hát, milyen is az ortodoxia valójában?

Az erdélyi gyökerű olvasónak az autokefál román ortodoxia vonatkozásában vannak tapasztalatai. Juhász István 1937-ben írt a kolozsvári Hitelben a román ortodoxiáról rövid összefoglaló sorokat:

„... Nyugati keresztyén világunkon belül ismeretlen az egyháznak az a nacionális jelentkezése, mint amilyent az ortodoxia világában és közelebből a román életben látunk. Gondolkodásunk és hitvallásunk szerint az egyház krisztus egyháza (...) A nemzet az egyháznak csak munkaterülete, de nem tartalmi, hivatásbeli meghatározója. Az egyháznak a lényege az, hogy egyház, és csak idői járuléka az, hogy nemzeti egyház (...) Az ország uralkodó egyháza: a görög keleti ortodox egyház a román közvéleményben, mint »román egyház« igényli magának népe és országa legfőbb szellemi irányítását.”

A szerző figyelmeztetése szerint a „román egyház” kifejezésben egy olyan egység nyilvánul meg, amely nem kérdés, nem probléma, nem feladat vagy megoldás, hanem a román élet történelmi gyökerekre visszavezethető ténye.

Annak idején, amikor még az újonnan létrejött Romániában olyan hangok kezdtek hallatszani, hogy a pap maradjon az oltár mellett, s ne szóljon a valóságos életbe, sőt elkobozták az egyházi vagyonekat is, az ortodox egyház és papság ezt a szemléletet nem fogadta el. A nemzettel való egységét hangsúlyozta, amellyel a nemzeti múlt során együtt fejlődött és összeforrt. És a harmincas évek második felében felerősödött ismét a régi vélemény. Az egyház vagyonhoz jutott, sőt végül maga a főpap lett a miniszterelnök. Természetesnek tűnt ez, hiszen az ortodox tan is az egyház gondjává teszi, hogy őrkdjék annak a népnek a totális élete felett, amelyik közé Isten küldte (...)

Ami az Európát most fenyegető veszélyt illeti, a román ortodoxia már jóval régebben – amikor ez a veszély egyáltalán nem volt fenyegető – nem a keresztyényi vagy humanitárius kötelességeket vagy eszméket emlegeti, hanem - a szent színódus szavait idézve: „A másnyelvű és másvallású állampolgárok – miután a törvénytelenül megszerzett állampolgárság-

ok felülvizsgálatnak – törvényes bánásmódban fognak részesülni és támogattni fognak a haladásra irányuló törekvéseikben, egyben azonban ellen is őriztetnek, hogy ne károsítsák meg semmivel sem a román népet. Tiszteelve minden állampolgár jogait: politikai existenciáknak nemzeti jelleget és szervezetet fogunk adni.” Mintha már akkor érezték volna, mi a teendő!

Érdekes még megjegyezni, hogy a második határozatot röviddel az első után, 1937. március 11-én bocsátották ki, s az a román egyháznak a szabadkőművesség és a liberalizmus elleni állásfoglalását tartalmazta. Ezen a téren is kellő előrelátással bírtak.

Napjainkban a migráció kapcsán egyre többet (de nem eleget) hallunk az iszlám mibenlétéről. Bár sokat hangoztatják sokféleségét, alapjaiban mégis egységesnek tekinthetjük azt. Ez a vallás egy állam- és életforma, a Korán utasításokkal látja el híveit. Arra tanít, hogy az önmagát feltétel nélkül magasabb rendűnek tartsa a más vallásúaknál, sőt a másvallásúakat vessen meg. Ezeket „hitelleneknek” nevezi, és számukra a megtérés vagy a megsemmisülés alternatíváját tudja csak kínálni. Ennek az iszlám közel másfél évezredes története számos bizonyítékát adta. Döbbenetes azonban az a tájékozatlanság, amely mindezzel nem törődve hagyja magát manipulálni, és ezzel közös vesztünket előkészíteni. Azokról pedig, akik ezt tájékozottan teszik, nehéz lenne higgadtan nyilatkozni (...)

Érdekes tapasztalatot jelenthet számunkra az, hogy miként képes viszonyulni, hogyan tud védekezni az iszlám ellen az ortodoxia, amelynek területfoglalása, életterének folyamatos bővítése az ortodox törésvonal térhódítása, a románság nemzeti terjeszkedésével azonos folyamat volt, s ma sem ért véget. Egy olyan ortodoxiáról van szó, egy olyan vallásról, mely őket e területek megszerzésében egész történelmük során vezette. Vándorlásaik során éltek számos állam területén, szerveződési formák, majd államalakulatok, kenézek, vajdák és uralkodók, keresztény és muzulmán szövetségek sora követte egymást történelmükben, de az ortodox egyház végig ott őrködött minden lépésük fölött. S amikor a román ortodoxia gyengeséget mutatott, segítségükre jött a határon kívüli ortodox egyház, nem egyszer ezzel együtt saját országának érdekeit is szolgálva.

Ha ezt a folyamatot végigkövettük, egyben ráismerhettünk arra is, amint az iszlám előretörései lezajlottak. A különbség azonban nem kicsi. Ugyanis az iszlám karddal, az ortodoxia általában türelemmel haladt előre útján. De mindkettő többnyire feltartóztathatatlanul.

2016. október 11.

Ünnepi elmélkedés

A Legnagyobb Magyar szavai jutnak eszembe: „*célravezető nemzetpolitika csak a zárandoki magamegtagadás nyomában születethetik.*” De létezhet-e nemzetpolitika egy olyan országban, ahol az annak fontosságát felismerőeknek az ország másik, nem elhanyagolható fele, a legkülönbözőbb indítékoktól vezérelve és mindenáron ellentmond?

Sokadszor futok neki ennek a témának, de nem elégszer. Kezdjük ott, hogy akarunk-e mi nemzet lenni, nemzetnek megmaradni?

Hazánk az unalomig ismételtetett Churchilli idézetet („A demokrácia a kormányzás legrosszabb formája, kivéve azokat,

amelyeket már kipróbáltunk”) ismerve is a parlamentáris demokrácia szabályai szerinti működést kénytelen folytatni, mert abban a világban él, amely szintén ennek szabályai közti működést színel, s ebből nem léphet ki.

Ez röviden egyenlő a pártpolitikák világával. S ezzel máris lezárhatjuk a gondolatmenetet, mert tiszta és hatékony nemzetpolitika így nem lehetséges.

Nem tudhatom még, mi lesz a kimenetele az alkotmánymódosításnak, csak azt tudom, hogy a kontinenssel együtt az országot is halálos veszedelem fenyegeti. (...) Maradjunk azonban a nemzetről, hiszen annyit emlegetik úton-útfélen. Hol mint szentet, szükségést, hol mint szükségtelent, sőt nevetségest.

Nemzet a gyakorlatban akkor van, ha vannak nemzetszerezők, nemzetféltők. Azok esetében, akik ezt feleslegesnek tartják, csak azért használandó, mert a nemzetszerezők szerint mindenki része annak. Ha nem tudja, vagy nem akarja, akkor is, és normális történelmi körülmények között ennek ellenére megkapja a nemzettől neki járó védelmet.

A nemzet megmaradása nemzetpolitikát igényel. És láthatuk, ez az, ami nem egyeztethető a pártpolitikával. Csak nagyon erős párt engedheti meg magának. De akkor kockáztat.

Lehet a pártpolitikának egy olyan pillanata, amikor éppen a nemzetet, a hazát, a megmaradás emlegetését használja pártcéljainak elérésére, hogy utóbb hátat fordítson az egésznek. Nem egyszerű, pontosabban vastag arcbőrt kívánó módszer ez.

Itt érkeztünk el napjainkhoz, a napló mai témájához, a Jobbik nevű (p)árt és az alkotmánymódosítás viszonyához. A párt zsarolási pozícióba került és zsarol is. Csak azt nem mondja ki, hogy ezúttal nem egy másik pártot zsarol, hanem a nemzetet, melynek letagadhatatlan része. Ma még nem tudhatjuk, meddig feszíti a húrt.

Nos, a nemzetpolitikát akadályozó két fő tényező közül már ismerjük az egyiket, a pártpolitikát.

A másiktól elég röviden beszélni. Az ugyanis maga a nép. Maga a szavazó és nem szavazó polgár. S az önzés, amely az akadály fő elemévé lesz, az áldozatvállalás elutasítása. Ma fontosabb a nagyobb képernyőjű TV készülék, mint volt elődeinknek a saját életük, melyet zokszó nélkül áldoztak fel a nemzet, a haza oltárán.

Mindezek ismeretében kijelenthetjük, hogy honi, sőt európai tapasztalatunk szerint a tiszta pártpolitika a maga nemében egyenlő lehet a hazaárulással.

Nálunk, egy erős párt elhatározásából, kísérlet történik az ebből való kitörésre. De ne feledjük, hogy ezt is csak pártpolitikai eszközökkel, nagyon pragmatikusan, ha kell, akár rava-szul lehet elérni. Tehát nagyon józannak kell lennünk minden kritikával, ami nem jelent kritikátlanságot.

A kör itt bezárul. Sajnos csak siker esetén lehet majd eleget tenni a Legnagyobb Magyar minden elvárásának. Hacsak nem lesz már késő! A késedelmet pedig már tudjuk, kik okozzák.

2016. október 23.

RÖVID NAPLÓJEGYZET

Arra a meggyőződésre jutottam, hogy ideje volna beterjeszteni egy „56-tagadási törvényt”.

Amíg ilyen nem születik, addig alapvető joga van mindenkinek úgy gyalázkodni, ahogy éppen akar. És az nem számít gyűlöletbeszédnek.

Ábrám Zoltán

Egy szál virág Nyíró Józsefnek

Hatvanhárom éve, 1953. október 16-án távozott az élők sorából Nyíró József, a székely apostol, Corvin-koszorús író. A madridi Almudena temetőben helyezték nyugalomra. Nem örökre, hiszen a szülőföld azóta is visszavárja

Négy évvel ezelőtt meghíusult Nyíró József hamvainak újratemetése

És bár 2012-ben Székelyudvarhelyen sor került „újrateremtési ünnepségére”, hamvai mégsem kerültek haza. Politikai okokból. De ami késik, nem múlik. Híveinek és bírálóinak, a nemzeti érzésűeknek és az azokat tompítani igyekvőknek egyaránt szánom az alábbi igaz történetet. Egyet a sokból, amely Nyíró József emberségéről nemcsak tanúbizonyságot tesz, hanem örök példát nyújt mindannyiunknak.

A negyvenes években, a „kicsi magyar időben” történt, hogy az elismert író és közéleti személyiség, Nyíró József Lövétén járt, és az ottani előjárókkal való találkozás során tudomást szerzett egy rendkívül tehetséges, ugyanakkor nagyon szegény gyermekről. Bizonyos lévén affelől, hogy a nemzet értéke, hatalma a „kiművelt emberfők sokasága” (Széchenyi István), Nyíró rögtön a zsebébe nyúlt, és hosszú évekre biztosította a legény taníttatását. Nemes cselekedetének köszönhető, hogy Lázár Lászlónak sikerült a híres iskolavárosban, Székelyudvarhelyen érettségiznie, majd a marosvásárhelyi orvosegyetemre bejutnia.

A sors, a II. világháború fejleményei úgy hozták, hogy Nyírónek el kellett hagynia szeretett szülőföldjét, és korán bekövetkező halála után földi maradványai az egyik madridi temetőbe kerültek. Örök nyugalom helyett arra a lehetőségre várva, hogy visszakerüljenek az anyaföldre. Eközben Lázár László elvégezte az orvosi egyetemet, és sikerült állást szereznie az anatómiai tanszéken. Az egykori lövétei kisfiúból az adományozó ismeretlenségébe burkolózó Nyíró Józsefnek köszönhetően egyetemi oktató lett.

Lázár László hosszú évekig, évtizedekig hordozta a hála terhét. Bár a kommunizmus idején Nyíró irredentának számított, a harmincas-negyvenes években kiadott és lakások rejtett zugaiban őrizgetett műveinek az olvasója és szellemiségének az ápolója maradt. Származását, elveit, a Nyíró iránti jelképes köszönetét sohasem tagadta meg. Vállalta a „fekete pontot” a hatalom előtt, és szerényen meghúzta magát abban a korban, amikor egyesek még apjukat-anyjukat is megtagadták egy nagyobb szelet kenyérért és holmi pozíciókért. Sőt. Lázár László alig várta azt a pillanatot, amikor a számára csupán műveiből ismert mecénásnak megköszönheti az életre szóló támogatást. És bár lelkében számtalanszor megköszönte már, a legelső adandó alkalommal megtervezte az utat Madridba, hogy a hála virágcsokrát elhelyezhesse Nyíró József sírhantján.

Nehéz idők jártak. A kommunizmus szorítása, a hatalmas távolság, a mozgáskorlátozottság, sőt akár anyagi megfontolások is nehezítették a „nagy utat”. De végül is sikerült kézhez venni az útlevelet, jól megpakolni – az akár éjjeli nyughelyül is szolgáló – Dacia személyautót, és feleségestől neki-vágni a nagyvilágnak. Átszelni a fél kontinenst és elzarándokolni a keresztény világ által jól ismert Santiago del Com-

postela Szent Jakab-temploma helyett a magyar zarándokok által is kevésbé fontosnak tartott Madridba, egy ismeretlen temetőbe, egy elfeledett sírhoz. Többnapit utat követően dr. Lázár László tanár úr megérkezett az Ibériai-félsziget szívébe, Madridba. Spanyolnyelv-tudás nélkül, idegenként, autójában hervadozni kezdő lövétei virágcsokorral. Csak a temető nevét tudta, ahol mecénása, a székelyek apostola, Nyíró József nyugszik.

A temetőt valahogy sikerült megtalálnia, ki tudja, hányadik érdeklődésére valaki mégiscsak útba igazította. Nyíró József sírhantját viszont nem lelte meg. Senki sem tudott róla, a temetőgondnok sem. Feleségével együtt kereste, keresgélte abban a nagy madridi temetőben, aztán látszólag sikertelenül felhagyott a próbálkozással. A virágokat máshol helyezte el, talán valahol a temető bejáratánál, miközben néhány méterre, tíz- vagy százméteres távolságra Nyíró meg nem talált sírjától elmondta a hálaadás imáját.

Lázár László lelke megkönnyebbült. Talán elszállt egy galamb a környéken...

Sem idejövet, sem a visszaúton egy percig sem gondolt arra, hogy ne térjen haza a szülőföldre, hogy esetleges disszidálása miatt ne láthassa többé Marosvásárhelyt vagy Lövétét. Csak egy feladatot, egy szolgálatot, egy küldetést teljesített. A maga nevében, de voltaképpen az egész erdélyi magyarság részéről. Hiszen sokan voltak még olyanok, akik a hálaadás virágcsokrával a sírjához zarándokolhattak volna el.

Madridból Lázár tanár úr hazajött, Nyíró maradt.

Közben az évek teltek. Végre-valahára megbukott a kommunizmus. A nagy várakozások ellenére a szabadság ígérete gyakorta fanyarrá sikeredett. Például 1991-ben többedmagával együtt kényszernyugdíjazták dr. Lázár László egyetemi előadótanárt. Bizonyára mindennél keserűbben élte meg, hogy 2009-ben bekövetkezett haláláig nem adódott alkalma, hogy az egykor Madridig elcipelte virágcsokor hasonmását az immár hazahozott és újratemetett Nyíró József majdani székelyudvarhelyi sírján elhelyezhesse.

A mai napig sokan vagyunk, akik a köszönet, a hálaadás, a tisztelet, a szeretet virágcsokrát, ékes koszorút vagy egyszerű mezei virágokat szeretnénk elhelyezni arra a kijelölt, ám a mai napig kihantolatlan sírra.

Én is várom már azt a percet, amikor marosvásárhelyi és lövétei virágokat hozhatok a magyarságból és emberségből egyaránt példát mutató Nyíró József sírjára. Amikor egykori tanárom, néhai dr. Lázár László nevében a madridi temető bejáratánál hagyott virágcsokor helyett egy másikat helyezhetek el az örök érvényű, mégis személyes sorsokban megtestesült hálaadás és köszönet jeleként.

2016. október 16.

(A szerző marosvásárhelyi egyetemi tanár)

Koszorú

Mottó: *“A legjava annak, amit a történelemnek köszönhetünk, az a lelkesedés, amelyet ébreszt.”* (Goethe)

A magyar 1956 egy világtörténelmi kérdőjel, utána felkiáltójelek kopjafa erdeje. Vagy felkiáltójel, kérdőjelek makacs kampóival. Nem túl szerencsés az a beállítás, hogy ahány ember, annyi ötvenhat. Ilyen alapon akár Haynaut is tekinthetjük 48-asnak, a pufajkást ötvenhatosnak. 1956 csak egy volt, páratlan és megismételhetetlen. „Védett márka”, melyhez a világ nagyjai, az egyetemes szellem kíváncsiságai adják a garanciát. Alábbi koszorú nem magyaráz, hanem emlékeztet. Okokra, tettekre, a reménytelenségbe rejtett reményre, a koporsókban tovább lélegző hitre, a mindent megváltó bátorságra, a mindent tisztára mosó vére és könnyre, az önfeláldozásra.

• **Fejtő Ferenc** (1909–2008), francia-magyar történész, kritikus, publicista: – *Eszembe jutott erről egy történet, amelyet Tito marsall egykori munkatársától, Jugoszlávia akkori második kommunisztájától, Milovan Gyilasztól hallottam, amikor főnöke halála után találkoztam vele: 1947 vége felé Sztálin tanácskozássra hívta Titót, hogy Albánia sorsáról döntenek, ő viszont – attól tartva, hogy a Szovjetunió tanítómszere csapdát akar állítani neki –, Gyilaszt küldte maga helyett tárgyalni Moszkvába. Egy este Gyilaszt Sztálin dácájában vacsoráztott, „négy szemközti” beszélgettek, mikor a generális szimusz a közép-európai ügyekre terelte a szót. – Tudod, Milovan – mondta – Közép-Európában mindössze két igazi nemzet van. Milovan bevallotta nekem: Természetesen arra gondoltam, hízelegni akar, ezért Szerbiát fogja megnevezni. – Melyik az a nemzet? – kérdezte Gyilaszt. – Hát a lengyel és a magyar. – Gyilaszt meglepődött: – Miért pont ők? – Sztálin, aki büszke volt arra, milyen jól ismeri az igájába hajtott országok történelmét, tudáskereső képpel a következőket mondta: – Mert ebben a két országban igen népes volt az arisztokrácia és a*

nemesség. Ez az arisztokrácia és ez a nemesség pedig konokul ragaszkodott az előjogaihoz a saját királyával és az idegen uralkodókkal szemben is és ezt a minden központi hatalommal szemben támasztott függetlenségigényt átadta népének, még a parasztoknak is.” – Majd Sztálin mosolyogva hozzáfűzte: – Ezért akarom megtörni e két nép gerincét! – Pont ez a két nép állt ellen a legelszántabban Sztálin területfoglalásának – zárja a történetet Fejtő Ferenc. (Európai Kulturális Füzetek, Párizs)

• **J. F. Kennedy** (1917–1963), amerikai elnök: *„1956. október 23-a az a nap, amely örökké élni fog a szabad emberek és a szabad nemzetek krónikaiban. A bátorság, a lelkiismeret és a diadal napja volt. Nincs még nap a történelem kezdetétől, amely világosabban bizonyította volna az ember szabadságvágyának örök olthatatlanságát, bármily csekély is az esély s bármekkora áldozatot követel. (...) Magyarország nem csak érzelmi vagy politikai alapon követeli a függetlenséget és szabadságot. Ez a követelés mélyen gyökerezik történelmében, kultúrájában, törvényeiben.”*

• **Albert Camus** (1913–1960), Nobel díjas francia író, filozófus:

„A legázolt, bilincsbe vert Magyarország többet tett a szabadságért és igazságért, mint bármelyik nép a világon az elmúlt húsz esztendőben. Ahhoz, hogy ezt a leckét megértse a fülét betömő, szemét eltakaró nyugati társadalom, sok magyar vérnek kellett elhullnia, s ez a vérfolyam már alvad az emlékezetben. A magára maradt Európában csak úgy maradhatunk hívek Magyarországhoz, hogy soha és sehol el nem áruljuk, amiért a magyar harcosok életüket adták – és soha sehol – még közvetve sem - igazoljuk a gyilkosokat.” (Részlet A. Camus: A magyarok vére c. írásából, 1957.)

• **Raymond Aron** (1905–1983), a század egyik legnagyobb hatású francia gondolkodója, szociológus, politológus:

„A magyar forradalom győzelem a vereségben, mindörökké egyike marad azoknak a ritka eseményeknek, amelyek visszaadják az embernek önmagába vetett hitét, és emlékeztetik sorsa értelmére, az igazságra. (R. Aron: A sors értelme c. esszéjéből)

• **Grigore Gafencu** (1892. január 30.–1957. január 30.) Újságíró, politikus, külügyminiszter (1938–1940), majd Románia moszkvai követe 1940–41-ben. Rendkívül intelligens, nyugati műveltségű államférfi, aki minden képességével Nagy-Románia területi épségéért küzdött – tehát alapból magyarellenes kellett legyen. 1956 őt is megrendítette, önmagán felülemelkedve hajtott főt a magyarok előtt.

Pont a 65. születésnapján halt meg. Két órával halála előtt(!) fejezte be „utolsó üzenetét” (politikai végrendeletét), melyből idézünk.

„A magyar forradalom és következményei továbbra is lázban tartják a vasfüggöny mindkét oldalán élő emberek tudatát és gondolatait. Habár a Szovjetunió mindent elkövet azért, hogy kitörölje emlékezetükből ezt az eseményt vagy lehetőséget, elferdítse valódi jelentőségét, mindenki megértette, hogy a kor egész politikai és társadalmi intézményrendszere alapjaiban megingott. (...) Könnyen meg lehet érteni, hogy a nemzeti függetlenséget, társadalmi igazságosságot és politikai szabadságjogokat óhajító nép elszánt meggyőződéséből született forradalom valós félelmet kellett a szovjet vezetőség sorai-

ban. Hiszen a magyarországi nemzeti és társadalmi forradalom és ennek visszhangja, mely az összes környező országban és Oroszország legtávolabbi vidékein is érezteti hatását, a marxista - leninista elvek és vele együtt a dicső Szovjet Birodalom bukásához vezethet. A kérdés tehát az, hogy a bukás megállítható-e és Sztálin hazugságokra épülő birodalma elkerülheti-e az enyészetet?”

• **Emil Cioran** (1911–1995), a román, majd a francia kultúra „fenegyereke”. Néha az az ember érzése, hogy ő a gondolatok, ösztönök és szavak Salvador Dali-ja, vagy éppen egyszemélyes Divina Commedia, annak minden alakjával, bugyrával, pokoljárásával és eredetiségével. Erdélyi román ortodox pópa családjában született, mint világhírű francia gondolkodó, esszéíró halt meg. Fiatal éve a pezsgő, erjedő, s netán máris rothadó fiatal Nagy- Románia évei is. Vaszgárdista lesz. Aztán lelép tőlük. Gyerekkorának egyik meghatározó, egész életére kiható élménye a kakastollas csendő, a magyaroktól való rettegés. Majd idős korában mondja ki, hogy a magyarok nem nyomták el Erdélyben a románokat, csak némileg „történelemalatti” lényekként kezelték őket, s hogy a Trianon előtti magyar közigazgatás mily kitűnő volt a Trianon utáni regátihoz képest. Talán senki az egyetemes kultúrában nem írta meg oly szenvedélyesen, „szívhez szólóan”, már-már lírai szárnyalással a gyűlöletet, mint ő. Gyűlölet, gyűlölni = magyar! S közben, „ott bent, nagyon mélyen” csodálja, irigyl, s a maga ciorani módján – megkockáztatom! – szereti a magyarokat. A magyar nyelv, a magyar (cigány)zene szinte transzba hozza. Például: „Az utolsó ítéletkor a magyaroknak csak egy cigánybandát kell küldeniük s magyarázat nélkül beveszik őket a Paradicsomba.” Egyik kedvenc szállóigéje: sírva vigad a magyar. Gyűlölve szeret Cioran? – kérdezhetnénk, de minek. „*Lelkemben románnak és magyarnak érzem magam, lehet, inkább magyarnak, mint románnak*” – írja öregkori Naplójában, talán őszintén, talán mazochistán. Ki tudhatja ezt Cioranon és az általa nem túlságosan respektált Úristenen kívül? 1956 nála is kór- és korszakváltás, de azért a hungarofóbia démonai olykor még tamtamoznak. 1957-ben írja C. Noica, egykori „bajtársához”:

„Ki háborog, ki lázad? A rabszolga csak ritkán, de a rabszolgává lett elnyomó majdnem mindig. A magyarok közről ismerik a zsarnokságot, mivel összehasonlíthatatlan hozzáértéssel gyakorolták. A múltban jól tudták adni a gazdát, a mi korunkban épp ezért bármely kelet-európai nemzetnél kevésbé képesek arra, hogy elviseljék a rabszolgaságot. Ha megvolt a hajlamuk a parancsolásra, hogyne volna a szabadságra? (...) Egyre kevésbé gyűlölöm a volt gazdáimat. Ha jól meggondoljuk, még tiündöklésük idején is mindig magányosak voltak Európában, büszkeségükben és fájdalmukban elszigetelten, nem hasonlítva a többi nemzetre. Ne következtessünk ebből arra, hogy én is a magyarok rangjára akarok emelkedni. Távol álljon tőlem ilyen elbizakodottság.” Ugyanitt írja: „Bevallom, irigylem szomszédaink pökhendiségét, irigylem még nyelvüket is, mely vad és szépséges, de szépségében nincs semmi emberi, egy másik univerzum erőteljes és pusztító, imára, üvöltésre és zokogásra alkalmas hangzásaival mintha a pokolból törne fel, megörökítve annak hangját és fényét. Noha csak a káromkodásokat ismerem ezen a nyelven, végtelenül

tetszik nekem, nem tudok betelni hallgatásával, elbűvöl és megdermeszt, nem tudok ellenállni bájának és borzalmasságának, ezeknek a nektáros és ciános szavaknak, amelyek olyan jól megfelelnek az agónia követelményeinek. Magyarul kellene meghalni vagy sehogy.”

Miért ily bőven Cioran? – kérdezheti az olvasó. Mert ő az, akin igazán lemérhető 1956 katartikus – uram bocsá’ – világtörténelmi hatása. „Levette” a magyart a gyűlölet keresztjéről s a pokloktól a mennyországig ívelő, gyönyörű paradoxonokra „feszítette”. (A megfeszítés egyben magunk fölé emelés is...)

• **I. M. Pacepa** (1928 –), Ceausescu kémfőnöke, főtanácsadója, altábornagy. 1978-ban, fejében és aktatáskájában rengeteg információval jelentkezett a frankfurti CIA kirendeltségen. A híre a Kondukátor és a Kondukátorné Bukarestben belebetegedett a pánikba és hisztériába. Távollétében halálra ítélték, több millió dolláros vérdíjat is kítűztek a fejére, de az amerikaiak jól eldugták, így 2000. augusztus 15-én elmondhatta a Duna Televízióban, aminek személyesen tanúja volt 1956-ban, a román fővárosban.

„Hruscsov gyors és határozott katonai akciót rendelt el Nagy Imre kormánya ellen. Minden veszett kutyát le kell lőni – mondotta Szerov. Hruscsov vad magyarellenességében üvöltött: „Meg kell ölni őket, mint a patkányokat!” Szerov pedig azt ismételte hasonló hangnemen: „Csak a vérfürdő hozhat Attila hunjainak gyógyulást!”

Végül két orosz (szovjet), akik igazán tudták, mit beszélnek:

• **G. K. Zsukov** marsall, a II. világháború híres „vörös Napóleonja” jelenti a magyar ‘56 után: „*A magyarok nem rossz harcosok, ezt mi tudtuk az I. és II. világháború tapasztalataiból.*”

• **J. I. Malasenko** tábornok, a Magyarországon állomásozó szovjet Különleges hadtest törzsfőnöke: „*A magyarok kitűnően és keményen harcoltak.*”

Az idézeteket (dőlt betűkkel) válogatta, a kísérszöveget írta: Szabó István

1956 ősze és annak 1959-es tavaszi következményei Marosvásárhelyen

A téma, amelyet ebben az írásban feldolgozok, bő forrással rendelkezik, de ez a szerteágazó irodalom teljes egészében keveseknek juthatott a kezébe. Erről győződhettem meg akkor is, amikor a Magyar Filmszemlén bemutatták Boros Zoltán *A félelem nevében* című dokumentumfilmjét. A szakmai vélemények igen hízelgőek voltak, de engem, mint a film egyik szereplőjét és adat-szolgáltatóját, annak utóéletéből a legjobban az lepett meg, amit néhány nagyobb közösségben lezajlott vetítést követően volt alkalmam tapasztalni. Az anyaországi fiatalabb generáció ugyanis elcsodálkozott azon, hogy létezik erdélyi 56 is. Mint mondták, ők a hazairól sem tudnak sokat, ennek erdélyi hatására azonban soha nem gondoltak. Azóta számos beszélgetésnek voltam részese, és ezek során az anyaország sorsunkkal, múltunkkal és jelenünkkel kapcsolatos tájékozottságának újabb nagy hiányait ismerhettem meg. Az pedig végképpen nem tudatosult senkiben, hogy az erdélyi magyarság, számarányához viszonyítva – meglepő módon – több mártírral és életre szóló szenvedéstörténettel áldozott a közös magyar szabadság oltárán.

Ezen a nem egészen kerek évfordulón több forrás-információit felhasználva és saját élményeimmel kiegészítve megpróbálok röviden leírni néhány ténnyt, s ezáltal ismeretbé tenni és megóvni a feledéstől, hogy a ma ezekről az időkről sokszor hitetlenkedve olvasó újabb generációk is hozzájuthassanak a történelmi tapasztalat eme szeletkéjéhez. Ez az összefoglaló a Hitel folyóiratban 2014 márciusában megjelent írásom bővített változata, és a szükséges bevezetőt követően elsősorban a marosvásárhelyi, a szokottnál kevésbé ismert eseményekről és előéletükről szól. Ugyanis, ha ennek az emlékezetes 1959-es tavasznak a történetét készülünk boncolgatni, mindenképpen vissza kell mennünk az időben két-három esztendővel. Sőt.

Amint 1848 a XIX. úgy 1956 a XX. század magyar történelmének fényes csillaga, mely egy másik, mesterségesen reánk erőltetett csillag hullásának valóban a kezdetét jelentette, bár talán kissé másként, mint azt lelkes szónokok elharsogják. Nagy szerepe volt a tompán látó nyugati balga értelmiségiek látáskorrekciójában és a reánk telepítő szörny gyengeségének letapogatásában, a kommunizmus ortodox-bolsevista barlangját őrző hétfejű mítoszának lerombolásában, s ami mai szemmel a legfontosabb, de amit legkevésbé tudatosítottunk, a Nyugat általunk sokáig dédelgetett demokrácia árny-bálványának összeomlásában.

Gyermekkorom ezerszer hallott naiv mondata, hogy

majd jönnek az amerikaiak és rendet teremtenek, ekkor „világosodott” gúnyosan arcunkba röhögő tévhitté.

A két – más-más módon – uralkodó világrend vagy trend harapófogójában sínylődő Jalta-áldozatok ma sem mondhatják, hogy elnyerték azt a szabadságot, melynek égi másával hitegetve küzdöttek, túrtak és szenvedtek először negyven s más módon ismét, immáron 27 esztendő. Erősnek tűnhet ez a megállapítás, de ha nem csupán a fogyasztói világ cselédszobájának fokhagymaszagú langymelegéből nézegetjük a történeteket, hanem a valódi nemzeti szuverenitás és a szabadság tiszta ismertetőjeleiből indulunk ki, a mi látáskorrekciónk is megtörténhet. Ugyanis, miközben gyertyát gyújtunk a Terror Háza előtt a 40 év áldozataiért, nem gondolunk arra, hogy a mai relatív kényelmünk sem mentes az áldozathozattól. Mert ama 40 éves szenvedés igazgyöngyöket is kiizzadt magából, s a lélek szárnyalása a súly alatt inkább megmaradt. Napjaink csalfa szabadsága azonban lerombolja mindazt, amit az előző korszak még nem tudott, minthogy ez amannál is ártóbb és még tudatosabb, ravaszabb. Ez nemcsak a kényszer alkalmazza, hanem a sokkal veszedelmesebb vonzó, csalóka, félrevezető ösztönzők sokaságát. Úgy, amint a karikatúrákon az alvilág előcsarnokában pukkanó pezsgősüvegek és vonagló szép női testek eltakarják a pokol fortyogó üstjeit.

Hogy egykori marxista terminológiát erőltessenek a témára, 1956 az utolsó fellángolása volt a nemzetnek, amely a szenvedés mennyiségi felhalmozódásából ment át egy minőségi ugrásba, a forradalmi egység hihetetlenül tiszta megvalósulásába.

Szeretném, ha elmondhatnánk, hogy 2010 és '14, a maga kétharmadával, meg a nemrég abszolvált felemás, de mégis emlékezetes 98% ehhez volt hasonlatos, de nem tehetem, mert míg 1956-ban számbelileg kevesen voltak olyanok, akik a terror oldalán álltak, 2010-re már igen jelentős haszonélvező csoportjai születtek meg a szellemesen „gengszterváltásnak” nevezett folyamatnak, s ezek a kellő hozzáértéssel mindenkor fellelhető félrevezetetekkel együtt már a nemzet nem elhanyagolható részét teszik ki. De ha tévednék ebben, akkor is vannak annyian, hogy ebből származó szégyenérzetünket ébren tartsák. S hogy maradjak a marxizmus nem véletlenül és sokszor a mára is jól használható terminológiájánál, a „*társutasokat*” sem tudnám az egységes nemzet fogalomkörébe préselni, bár tulajdonképpen – per definitionem – oda tartoznak.

Itt tartunk hát most, amikor sok más tennivalónk mellett a múltat végképp eltörölni, tehát elfeledni jelszót tagadva, visszatekintünk annak egy-egy tanulságos részle-

tére, esetünkben éppen Marosvásárhely 56-os őszére és 59-es tavaszára.

Az anyaországi 56 történetét sokszor és sokféleképpen dolgozták már fel, s folyamatosan alakul az erdélyi 56-nak és utóéletének hiteles forrásanyaga is. Ez utóbbit próbálom most röviden összefoglalni és helyenként kiegészíteni. (...)

1948-62-ig tartott az OGYI felfelé ívelő szakasza. Ez az intézet egy meghatározó fontosságú magyar orvos-generációt nevelt fel a romániai magyar kisebbség számára, s bár utóbb, illetve közben tűzzel-vassal próbálták akadályozni, hogy ezt a hivatását teljesítse, bizonyos mértékig ez mégis sikerült. De a románok lakta területekre, vagy később az etnikai tisztogatás ravasz módszereit elszenvedve a nagyvilágba szétszóródott tagjai is mindenütt becsületet szereztek alma materüknek és a magyar névnek.

Az eleinte még a Kolozsvárról átjött és jelentős részben magyar állampolgárságú tanári kar biztosította az oktatás magas színvonalát. Erre a Groza kormány két egymást követő alkalommal adott engedélyt. Aztán elindult a kiszorítódsi és felnőttek a tanítványok is. Így fokozatosan kiegészült a saját nevelésű, szintén kiváló utódokkal. Az osztályharc és a nacionál-kommunizmus nyomása ellenére ez a nevelői gárda nemcsak az orvostudományra tanított, de számos tagja kötelességének érezte, hogy az innen kikerülő diákok valódi értelmiségiek és magyarok legyenek. Hogy ezt miként sikerült elérniük, hosszú lenne elmagyarázni. Az adott körülmények között nem is volt kockázatmentes. Legfőbb módszerük talán a személyes példa felkínálása volt. Szemük előtt mindenekfelett ott lebegett a minőségi oktatás követelménye.

1956 ennek a magyar szigetnek az életében is hatalmas vihart kavart. Főleg a fogékony fiatal lelkekben és fejekben. Különösen érdekes volt ez, ha arra gondolunk, hogy ekkor már a felvételt nyert hallgatók jelentős hányada osztályszempontok alapján került be az egyetemre, ami azonban az esetek nagy részében nem volt egyenlő a kontraszelekcióval, sőt elősegítette számos tehetséges, sze-

gény sorsú magyar fiatal továbbtanulását is, ugyanakkor másokat kirekesztett. Megjegyzem, ekkorra már a nagy többség, származásától függetlenül, szegény sorsú volt. 1956-ig bennük is gyűlt a tapasztalat. A szelekció nem volt tökéletes. Így aztán a jó káderekkel kitelepítettek és lesepert padlás alatt szorongók rokonai és utódai ették közösen a silány menzakszót, vagy azt sem.

Már a forradalom előtt voltak jelei az ébredésnek. Nagy eseményként emlékezünk Tamási Áron látogatása Marosvásárhelyen. A fogadtatás felemelő volt, bár szolgálattelkü író akadt már akkor is. Hajdu Győző a jeles vendéggel vitába szállva, az erdélyi magyar irodalmat a román irodalom részének nevezte.

Október 6. nagy helyi szenzációja volt, amikor a székely vértanúk akkor még elhagyatott emlékművére egy magyar nemzeti színű szalag került, s azt senki sem vette le. Az eset nem lehetett véletlen.

Az a zárvány, amelyben Marosvásárhelyen éltünk, és talán a kolozsvári Bolyai egyetem nyújtotta sokoldalú szellemi, lelki, hangulati potenciál hiánya, valamint az idő rövidsége nem tették lehetővé a nagyobb, földindulásszerű mozgásokat. Ez azonban nem jelenti azt, hogy szellemében, hangulatában, s főleg reményeiben és személyiségformáló erejében nem hatott ránk is hasonlóképpen a magyar forradalom, mert annak szele valamilyen formában mindenkit megcsapott. Volt, aki tudatosan követte az eseményeket, s volt, aki csak sodortatta magát a lelkes hangulattal. Legtöbbször (sok igen fiatal hallgatóról volt szó, ekkoriban ugyanis 10 osztály után kellett érettségizni Romániában) nem is lehettek felkészülve a történetek átlátására, ami nem csoda, hiszen a legtájékozottabbak is tévesen ítélték meg azt, ami történt, s csak jóval utána tisztultak ki a fejek, míg mások utasítást kaptak arra, hogy milyen irányban kell „kitisztulniuk”.

Tény, hogy 1956 hangulata már október 23-a előtt elérkezett az orvosi egyetem diákságához. Természetesen kiki családi, baráti háttére, érdeklődése, beállítottsága és érettsége szerint foglalkozott vele, lelkesedett, reménykedett vagy szorongott, esetleg csak csodálkozott. Voltak, akik a rádión, mások a gyéren átérkező sajtótermékeken keresztül vagy más ritkább forrásokból szereztek tudomást az anyaországi helyzet „fokozódásáról”. Hatása itt is lazító jellegű volt, vagy, ahogy később, „bomlasztott”. A rendszer ki nem mondott „hibái” okozta elkeseredés, a kisebbségi helyzet fájdalmai ott éltek mindenkiben, és a lefojtott érzések feltörték.

Az egyetem diákszervezetének ülésein eddig soha nem hallott bátor felszólalások hangzottak el. A diákság legtudatosabbjai a felülről is érzékelhető bizonytalanság hangulatában bátrabban kezdtek viselkedni. Az ezt megelőző időknél oldottabb hangulatú gyűléseken a hozzászólók addig el nem hangzott gondokat-gondolatokat is megpendítettek. Így októberben, az IMSZ küldöttgyűlésén, amikor Toró Árpád hatodéves, Nagy Lajos negyedéves, vagy Kiss András és

László Ildikó akkori harmadéves hallgatók meg mások kényes kérdéseket vetettek fel. Toró első hozzászólóként az eddig elmulasztott feladatokról beszélt, s Körösi Csoma Sándor szobrának visszaállítását, a hajdani Bolyai Gimnázium nevének visszaadását, a Bolyai sír ápolását, főleg pedig magyarságunk megőrzését emlegette. Nagy Lajos a diákság sorsával kapcsolatos kérdéseket feszegetett, de a menzakeresztény minősége, a hallgatók által a bentlakás felépítésére gyártott téglák elkótyavetyélése és más napi gondok is felszínre kerültek. Ezek annak előtte kényes és kibeszélhetetlen problémájának bizonyultak. Kiss András hozzászólásában egymás kölcsönös megismerését reklamáta román-magyar viszonylatban, s feltette a kérdést, hogyha nekünk a román irodalom legjelentéktelenebb figuráiról is tudnunk kell, miért természetes az, hogy ők nincsenek tisztában Adyhoz hasonló óriásaink életművével. Az oroszok a fakultatív nyelvek közé sorolását emlegette, és szintén kiállt a Körösi Csoma szobor ügyében. Még olyan szentségtörés is előfordult, mint László Ildikó hozzászólása, melyben Trianon igazságtalanságát emlegette. (Valamennyien emlékirataikban rögzítették ezeket az eseményeket.)

Az addig merev diákvezetők közt sem volt ritka a biztató hang. Az IMSZ (KISZ) vezetőségi választását a saját valódi jelöltjeiket támogatva szervezték meg, s a nemrég betiltott nagysikerű egyetemi Háy János előadás példáján felbuzdulva művészegyütttest hoztak létre. Sőt, a tanári kar, mi több, annak vezető kommunista(?) tagjai közül többen meglepő megjegyzéseket tettek. Így például – a csak sokkal később megismert múltú – Horváth Miklós professzor (l. Serdült B. Éva Időrosta, Átalvető 98. szám, 44. o.), aki még rá is licitált a diákok hozzászólásaira. Utólag nehéz eldönteni, hogy ezekből melyik volt őszinte, melyik volt egy esetleges változástól félve helyezkedő, s melyik volt a provokáció. A késői emlékiratok és vallomások arra utalnak, hogy igen ravasz játszmák folytak a háttérben. Közülük a legördögibbet Bárányi Ferenc említi meg visszaemlékezéseiben. Wiener Ferenc, az intézmény pártalapszervezetének egyik vezére, állítólagos román provokációra hivatkozva egyetemi őrseget szervezett Bárányi Ferenc és Komáromi Mihály diákvezérek alá toborzott hangadókból. Így ezeket – vagyis az egyetem esetleges hangoskodóit – végig ellenőrzése alatt tarthatta, s ráadásul gondoskodhatott arról, hogy közéjük beépítse besúgóit. A diákok végül kívánságaikat – két hatodéves segítségével – 12 pontban foglalták össze. Régi követelésük egy diákklub létrehozására és a rádióhallgatás lehetővé tételére sikerrel járt, s a hallgatóság egy része ott figyelte a magyarországi eseményeket. Mások otthon vagy barátoknál tették ugyanezt, de nem egyszer a városi hangszóróban lehetett hallani egy-egy magyarországi hangot (pl. Szepesiét), és a (meglepő módon) nyitott ablakokon át.

Szép kezdeményezés volt (talán a Petőfi kör mintájára) az Ady kör létrehozása és egy folyóirat kiadásának terve. A születendő folyóiratnak a Fáklya címét javasolták, a Székely Színházban akkor nagy sikerrel játszott Illyés

Gyula-darab nyomán, de Horváth Miklós professzor inkább a Lármafa címet ajánlotta. Főszerkesztőnek a hatodéves Bauer Györgyöt jelölték volna. A terv megvalósításában Nagy Lajosnak, mint kultúrfelelősnek volt jelentős szerepe. Ő – szerencsére – az egyetem vezetőit (az említett Horváth professzort és Dali Sándor függetlenített IMSZ titkárt) megbeszélésre hívta a lap indításáról. Ennek köszönhetően a retorzió (akkor) elmaradt. Természetesen lap sem lett belőle. Az Ady kör mindössze egy-két összejövetelt ért meg.

A vidámabb esetek közt megemlíthető, hogy egy alkalommal a menzán gyakran feltálat káposztás puliszkát tartalmazó tányérokat egymásra halmozták, s mindenütt folyt a sárga táp. Máskor a negyedévesek a gyülekezési tilalom ellenére – egy pillanatnyi ötlet nyomán – az egyes számú belgyógyászatról előadás után libasorban mentek fel a főépületig. A sor élén Barabás Imre és Both Sándor haladtak. A rettegett rektor, Andrásföszky Tibor tombolt és politikai tüntetésnek nevezte a cselekedetet. A résztvevők közül többeknek okozott gondot a kimosakodás, és „a libasor” később is ott szerepelt a halmazati bűnök között.

Említésre méltó, hogy több diák, így a mi évfolyamunkról Kiss András, Horváth István és tőlük függetlenül László Ildikó és Kocsis Zsófia és még többek elmentek vért adni a magyarországi forradalom sebesültjeinek. Az akkori negyedéven még évfolyam-szinten is felmerült ez a javaslat. A vérközpont vezetői rémülten küldték el mindnyájukat, de voltak olyan bátrak, hogy nem tettek erről jelentést. A halottak-napi temetői koszorúzásra már sokan hallgattak a csendes figyelmeztetésre, és a Bolyai síroknál nem volt tömeges tüntetés. A temetőben hemszegtek a civil ruhás szekusok, szemtanúk szerint fegyver is volt lödénkabátjaik alatt. A koszorú rövid percek után eltűnt, de a számonkérés elmaradt.

Beszélték, vagy csak el akarták hitetni (?), hogy november 4. után egyesek sötét ruhában mentek az egyetemre. Ez volt a „fekete ruhás tüntetés” ál- vagy felfújtt híre. Az igazság az, hogy igen kevesen voltak akkoriban közöttünk, akik ilyen ruhával egyáltalán rendelkeztek.

A pillanatnyi zavart a felülről jövő eligazítás hamar kézbe vette, és elérkezett a forradalom megbélyegzésének szakasza. Az ellenforradalom bélyegét ki kellett mondani, s ez már választóvívnek bizonyult. Aki csak tehette, a hallgatás, a passzivitás jótékony, a körülmények miatt talán bölcs módszerét alkalmazta. Az exponáltak viszont állást kellett foglaljanak.

Azoknak a napoknak a története sok száz történetből áll, melyek, a résztvevők szerencséjére, pillanatnyilag nem kerültek napvilágra. Mert azok a történetek, melyek meghaladták az egyes emberek fejében vagy a magánszféra jól kiépített falai között lezajló néma történeteket, bizony következményekkel jártak. Érdekes módon azonban nem azonnal, hanem később. A szolgálatok által már annak idején begyűjtött s később is szorgosan gyűjtögetett információkat gondosan őrizték. Tudták, hogy egyszer majd szükség lehet ezekre.

Közben a Bolyai Egyetem diáksága körében sokkal jelentősebb volumenű események zajlottak, s az elmondott történeteket természetesen ezek a hírek is befolyásolták.

Kolozsváron gyorsan eljött a megtorlás ideje, de ez a marosvásárhelyi diákság életében inkább a következő esztendőök szorongatóbb hangulatában élt tovább. Érezhető volt, hogy a besúgó hálózat egyre szervezettebben működik.

A történelem során nem először esett meg, hogy a magyar áldozat a románságnak hozott hasznot. Ezúttal Románia szovjet hűsége (felajánlkozása a magyarok elleni segítségadásra, amit Hruscsovék – Titó tanácsára – nem fogadtak el, majd az, hogy Nagy Imrét és környezetét Snagovon „látta vendégül” a nagy „döntésig.”) bizonyítást nyervén, a szovjet csapatokat kivonták az országból! De nem elhanyagolható, amilyen ügyességgel fel tudták használni a magyar (ellen)forradalmat a homogenizáció felgyorsítására, álságos kommunista-internacionalista jelzavak fedésében. Ebben az sem akadályozta őket (de jó helyi szűrőnek bizonyult), hogy a tagadhatatlanul létező román szimpatizánsokból is igen sokan kerültek börtönökbe, sőt fizettek életükkel.

Itt érdemes közbevetni, milyen élesen rajzolja ki a román nacionál-kommunizmus és a kádári magyar – puhának nevezett – diktatúra közötti különbséget a tény, hogy míg a románok az első alkalmat felhasználták a szovjet csapatoktól való megszabadulásra, Kádár a jó néhány évvel később felajánlott lehetőséggel hatalmának féltése miatt nem élt.

1958 fontos fordulatot jelentett nemcsak a vásárhelyi diákság, de az egész erdélyi magyar kisebbség életében. Kádár János, Kállai Gyula, Apró Antal, Németh Károly és Szirmai István „elvtársak” kíséretében romániai látogatáson vett részt. 8 napos volt az utazás, és Stefano Bottoni kutató szerint ebből 5 napot a vonaton aludtak. A megalázó fogadtatásról szóló történet továbbgondolkodásra serkenthet.

Kádár a marosvásárhelyi egyetem ifjúságával is találkozott, azonban a lelkesedés igencsak művire sikeredett. A kirendelt közönségből származó – jobb helyen álló – több emlékiró látta a nagy securitatis készséget (a hivatalos virágcsokrot csak utolsó percben adta oda a vezető szekus tiszt a kiválasztott két diáknak), és arról is olvashatunk, hogy közvetlen közel állók szerint Kádár – amint befelé haladt – valamiért valósággal remegett. Bár jelen voltam, magam erre a részletre nem emlékszem.

Hogy Kádár Jánost mennyire érdekelte az erdélyi magyarság, és egyáltalán mennyit tudott Erdélyről, esetleg, hogy mit engedtek meg neki, arra jellemző amint a kolozsvári állomás előtti téren állva így szólt: „itt Kolozsvár főterén” és eszébe sem jutott a közismert Mátyás szobor, vagy ellátogatni az onnan pár száz méterre, az egykori Marianum épületébe száműzött Bolyai Egyetemre.

A lényeg azonban az, hogy Kádár Bukarestben, majd Kállai Marosvásárhelyen a Simó Géza gyárban, az ott rendezett munkástalálkozón mondott beszédében elhangzott – a Stefano Bottoni kutatása nyomán („Sztálin a széke-

lyeknél”) pontosított – hírhedt mondat: „Megmondjuk világosan, nekünk semmi területi igényünk nincs. Azt tartjuk, hogy Magyarországnak van épp elég földje és népe, hogy azon testvéri egyetértésben a szomszéd népekkel felépítse a maga szocialista hazáját. Mi eddig is tudtuk és nagyon értékeltük, most személyesen is tapasztalhattuk, hogy a Román Népköztársaságban megvalósult a nemzetiségek jogegyenlősége a politikai, gazdasági és a kulturális élet minden területén. A nemzetiségek szocialista kultúrája elválaszthatatlan kapcsolatban fejlődik a román nép szocialista kultúrájával, hiszen azt a fejlődést ugyanaz az alapvető tényező, a szocialista építőmunka táplálja.” Egyébként a kisebbségi kérdést belülgynék minősítette.

Ezekkel a beszédekkel lehet beazonosítani a Magyar Népköztársaság erdélyi magyar kisebbségről történt lemondásának időpontját. A bizantin gondolkodásra alapozott román nacionál-kommunizmus hozzáláthatott alapvető céljának, a homogenizálásnak újabb és sokkal hatékonyabb fejezetéhez. A gát átszakadt, és a homogenizáció döntő fontosságú korszakához érkeztünk. Elkezdődhetett a magyar nyelvű felsőoktatással való leszámolás. Kádárék levették kezüket az erdélyi magyar kisebbségről. Oly mértékben, ahogy azt még Rákosiék sem tették. A hivatásos internacionalisták átadták kisebbségeinket a szocializmus építésének álsruhájában működő nacionalistáknak.

Közben az alkalmasságát és párthűségét bizonyítani akaró hataloméhes rektor és sleppje rettegésben tartotta a diákságot. Megbélyegzések, szankcionálások, IMSZ-ből való kizárások és exmatrikulálások sokasága telítette szorongással a lassan araszó hétköznapokat.

Már-már úgy nézett ki, hogy megeléghetik a megfélemlítések és a bosszú hosszú sorát. De tévedtünk, mert elérkezett 1959 és az egyetemek titokban tervezett egyesítésének megvalósítása. A kényes terv végrehajtását az akkor már feltörekvő fiatal vezető, Nicolae Ceausescu vette kézbe. Igen érdekes módon segítője Ion Iliescu volt. Elméleti alapját a két nép megbonthatatlan egysége erősítésének, a szeparatizmus felszámolásának, a közös szocialista haza közös építésének, egymás jobb megismerésének elcsépelet jelszavai adták. De volt még számos más álságos szólam is.

A már generációkkal előbb elrománosodott családból származó, de a magyar 4 év alatt Mogyorós Sándor néven ismert Alexandru Moghioros, aki - hogy még egyet csavarodjon a történet - a román vezetés egyik magyarnak deklarált díszfigurája volt, és aki a cél érdekében magyar munkás-származásának nevezte magát, az egyházakat és az egyetemeket jelölte meg a reakció igazi fészkeiként.

Február 19-én a Román Népköztársaság Diákszövetségeinek ülésén Ion Iliescu sokatmondó beszédet tartott: „A román és az együtt élő nemzetiségekhez tartozó diákoknak együttes munkával és tanulással, közös szakmai, tudományos és kulturális akciók szervezésével még szorosabbra kell fűznünk testvériségünket a szocializmusért vívott harcban.” Aki az akkori tolvajnyelvet megismerte, ebben a

mondatban már felfedezhette mindazt, ami következett.

Alkalmas személyek szájából az előre előkészített felmondások ugyanebben a szellemben hangzottak el.

Február 27. és március 1. között Kolozsváron lebonyolítják a Babes és Bolyai egyetem egyesítését szolgáló gyűléseket. Az események aztán drámai fordulatokban is gazdagok.

A Bolyai Egyetem rektora, Takács Lajos kijelentése szerint tanulmányozni kellene, egyáltalán szükség van-e két egyetemre.

Amint annak idején a Román Kommunista Párt a Magyar Népi szövetséggel küldetett a béketárgyalásra nyilatkozatot, melynek értelmében Erdély magyarsága Romániában képzeli el jövőjét, úgy ezúttal is magyar vezetővel mondták ki először a békeszerződésben garantált magyar egyetem halálos ítéletét. A vörös lepel alatt kiválóan és kényelmesen működő román nacionalizmus mibenlétét már felismerhették volna azok, akik utóbb mentségül naivságukat próbálták elhitetni. De az „Erdély 126 napja”, avagy a Maniu-gárdák vérfürdői ellen védelmet nyújtó ideiglenes szovjet közigazgatás – más néven „Észak Erdélyi köztársaság” – megtévesztő emléke, mely a nemzetköziségben, a proletár internacionalizmusban, vagy a Szovjetunióban láthatta egykor a kisebbségek jövőjének biztosítékát, eddig már jócskán szertefoszlott.

Szabédi László még hivatkozik a Groza kormány intézkedésére, de Ceaușescu személyesen kiabál közbe: „*A Groza kormány tévedett*”. Hiba volt a Bolyai egyetem létesítése. Alexandru Moghioros véleménye erről így szól: „*Az önálló magyar egyetem alapítása politikai hiba, a magyar reakciónak tett engedmény volt*”.

Április 27-én Szabédi László egyetemi tanár, költő, a zaklatások nyomán és tiltakozása egyetlen megmaradt lehetőségeként, vonat alá veti magát.

*

Az eseményekből Marosvásárhely sem maradhat ki. Eldöntik, hogy ahol nincs kivel egyesíteni az egyetemet, ott kétnyelvűvé kell tenni. Ez volt a pillanatnyilag látható cél. Valójában azonban nemcsak a szintiszta magyar orvos-oktatás és a Magyar Autonóm Tartomány, de a hatalmas magyar többségű székely főváros léte is egyik legfőbb szálla volt a homogenizálók szemében. Az egyetem románosítása a város eljövendő sorsára meghatározó hatást gyakorolt. A sokak által nem ismert, Trianon után született Bratianu terv megvalósítása kimondatlanul folytatódott.

A központi elképzelések megvalósításának szokásos módszere a megfélemlítéssel történő előkészítő munka volt. Különös alapossággal szervezték meg, s kitűnő partnereket találtak hozzá saját gyarlóinkból. Emlékező írásokból tudhatjuk, hogy voltak, akiket már februárban faggatni kezdtek. Adatokat kellett gyűjteni és megtalálni a célhoz vezető támadható pontokat. Akkor ezt még csak az érintettek tudhatták. Ha egyáltalán sejtették, mi is készül.

Március 9-én az egyetem dísztermében, majd másnap, 10-én a gyönyörű magyar szecessziós kultúrpalota színháztermében nagygyűlést rendeztek. Nekünk ez utóbbin kellett jelen lennünk. A központi bizottságból Leonte Rautu (valaha Roth Leon) és Alexandru Moghioros ültek az elnöki asztalnál, és ott volt az akkor már évek óta rettegett és utált rektor Andrásovsky, a professzorok közül Dóczy Pál, valamint néhány kijelölt diákvezető.

Minden pontos forgatókönyv szerint zajlott.

A következőkben a száraz tények felsorolásából kilépve, mint személyesen érintett, próbálom közelebb hozni a történetek eme kor- és körjelző szeletét.

A rektori előadás már nem csupán általánosságban bíralt, hanem nevek is elhangzottak. Egymás után sorakoztak az akkor ismert kötelező szövegek egységről, testvériségről, ellenségről és különféle béke- és egyéb „harcokról”, csak éppen a béke hangulatát nem lehetett tapasztalni a félelmetes légkörben. Kiemelt szerepet kapott benne 56 felemlgetése és az Egyetemi Művészegyüttes tevékenységének bírálata. Kóródy Ferenc tanársegédünket, az együttes kiváló vezetőjét, a pillanatnyi célhoz legszükségesebb váddal, nacionalizmussal vádolták. Nem volt nehéz, hiszen a magyar népdal és néptánc természetesen első helyen, bár nem kizárólagosan szerepelt e magyar együttes műsorában.

Aztán a megfélemlítést fokozandó „fellepett” a besúgó hálózat is. Szerémy Lajos nevű sebész tanársegédünket fektették kínpadra egy éles fül jóvoltából. Ő ugyanis a szünetben azt mondta, hogy „*mehetünk vissza tapsolni a saját akasztásunknak*”. Hiába volt minden magyarázkodás. A kitűnő municióról nem mondtak le.

Kóródy Ferenc – sok éves szovjet fogságot is megtapasztalt, kemény ember – nagyszerű beszédben verte vissza a vádakát. Ennél nagyobb bünt nem lehetett elkövetni. Annál inkább meggondolatlanságot. Ugyanis az őt kedvelő hallgatóság, tehát mi, akik még mindig nem voltunk politikailag elég „érettek”, naiv módon, őszinte vastapsban törtünk ki.

Moghioros elvtárs beszéde közben a villany is kialudt,

és az elemlámpák fényében még félelmetesebb hatást gyakoroltak rossz magyarsággal elhangzó sablon-mondatai. Kóródy megsemmisítésének szándéka tényként állott előttünk.

Ekkor Antalffy András tanárunk minősíthetetlen felszólalása következett, melyben Kóródyt végleg „feltálatla” kivégzőinek. A kemény ember felállt és elhagyta a termet. Andrasovszky hisztériás hangon kiáltott utána: „*fusson a patkány*”.

Kiváló tanársegédünket és vezetőnket még aznap letartóztatták és koncepciós perben 7 évet és 10 év jogfosztást kapott, egyesek szerint az is lehet, hogy többet, de ennyit ült le, s ezt maradék éveiben sem heverte ki. Szerencsére 1995-ben még kiadhatta emlékiratát.

Antalffy pályafutását – néhány éves párttitkárság után – nyugodt lelkiismerettel folytatta Nyugat-Németországban. Egyébként utóbb szinte szabály volt, hogy az egymást követő egyetemi párttitkárok mind disszidáltak vagy Izraelbe távoztak. Itt kell megjegyezni azt is, hogy később kiváló szakmai képességekkel és emberséggel megáldott zsidó tanárainkat is célpontul választották és hozták megalázó helyzetbe, majd helyezték ki méltatlan, tudásuknak nem megfelelő vidéki állásokba.

Szerény doktor, egyetemi tanár, felesége pártfunkciójának köszönhetően, csak áthelyezést kapott Szatmárnémetibe, ahova felesége is követte.

Előre elkészített diákhozzászólások is elhangzottak, köztük Páll Andrásé, melyekkel a vezetőség nem volt elégedett. Azok, akik a diákság akkori vezetői voltak, valahogy nem mind hajlottak arra, hogy a várt mértékig sülyedjenek a pillanat posványába.

De sorra kerültek neves professzoraink is, mint Lőrincz, Kelemen és Pápai professzorok. Ez a tanári kar megfélemlítéséhez volt elengedhetetlen. Pápai professzor tekintélyes alakját most is látom, amint megtörténül az egyik páholyban és Moghioros elvtárs durva hangon szól oda neki: *maga ott Pápai...* stb. Őt éppen klerikalizmussal vádolták, amiért nemcsak azonnal, hanem a másnapi helyi újságban is – kötelező – önostorozással vezekelt.

Az ülés második felében aztán sorra kellett önkritikát gyakorolniuk ezeknek a -számunkra oly sokat jelentő -nagyjainknak, és elmondhatatlan érzés s természetesen tapasztalat volt annyira tisztelt alakjainkat ebben a megalázott állapotban viszontlátni.

A tanári kar megfélemlítése hát megtörtént, s a diákságé is elkezdődött, illetve tulajdonképpen folytatódott.

A cél, az egyetem románosításának eléréséhez már csupán a befejező lépés volt hátra, vagyis a diákság végleges megtörése, nehogy bármilyen disszonáns hang belekeveredhessen a nagy székelyföldi honfoglalás kezdetét jelentő „egyetemfoglalás” művébe. Tudták, hogy ezzel lehet legjobban beékelődni a székely főváros múltja és jövője közé. Jól tudták!

Először a diákszövetségben ülésezgettek és cserélgettek vezetőket, aztán az egyes évfolyamokon rendezték meg az IMSZ-gyűléseket. A szervezetből történő kizárások egymást követték. A vádpontok főleg 1956 eddig nem emle-

getett, de most sikerrel előrángatott bűnei, valamint a nacionalizmus témaköréből kerültek ki. Aztán sorra szervezték meg az évfolyamgyűléseket, és születtek meg vagy készültek elő a szankciók.

Mint ahogy arra már történt utalás, az előző év végén volt egy jelentős kizárási hullám, amikor azonban főleg „egyéb” okokból zártak ki számos diákot. Köztük valóban notórius lógókat, „örökdiákokat”, kocsmahősöket, de néhány származás-eltitkolással vagy apróbb politikai bűnökkel vádoltat is. A politikai okból kizártakat ügyesen vegyítették az egyébként érdektelen fegyelmi ügyekkel, hogy a mennyiségi hatás még félelmetesebb legyen.

59 tavaszán így új alanyokat kellett keresni és találni, s mint láttuk, erre már februártól megkezdődött a felkészülés, tehát jó előre megérkezhetett a parancs a legfelső elkötelezettekhez a tennivalókról. A kolozsvári események ismeretében ez teljesen valóságos.

A nagy kultúrpalotai gyűlés után vérfagyasztó csend következett, de nem sokáig.

Szép áprilisi húsvét volt. Évfolyamunk egyik kedvelt, szemrevaló leányát locsolgattuk, amikor Szabó József, az IMSZ propagandatitkára – szintén locsoló – odaszólintott magához és reggel hatra berendelt internátusbeli külön-szobájába.

És elkezdődött a tánc a mi évfolyamunkon is.

Csernik Zoltán évfolyamtársunk, özvegy, illegális kommunista tanárnő egyetlen fia, az egyetem zsenije lett a váratlan célpont. Hogy őt választották, származása miatt meglepő lehetett volna, de ismerve az irigység faktorát, nem volt mégsem az. Ő ugyanis nálunk valamivel idősebb, nagyműveltségű és valóban zseniális ember volt, jó anyagi helyzetben, a kor hangulatához mérten excentrikus öltözködéssel és viselkedéssel, fölényét nem leplező magatartással.

Az évfolyam néhány őt értékelő diákja, sőt más évfolyamokról is többen, időnként házuk vendégszeretét élveztük, s vele jó barátságban voltunk. Azokat a bizonyos 56-os napokat természetesen ott töltöttük új Stassfurt rádiója mellett. Mi több, egyik első magnótulajdonosként, kezdetleges Teslájára felvette Tamási Lajos Piros a vér a pesti utcán című versét. Felvette és meghallgattuk. És nem egyszer.

Nos, így keletkezett az önmagát kínáló: „Csernik ügy”.

Engem Katz Pál gyermekkori barátommal és másik barátunkkal, egy időben szobatársammal, Horváth Istvánnal minden hajnalban berendeltek Demeter elvtárshoz a káderosztályra, hogy nyilatkozatot írjunk Csernikről. Nálunk okosabbak tanácsára, közösen meggyeztünk a taktikában. A bírálatot elvárják, legyen, de azt soha nem tereljük politikai síkra. Zoli önhiúságát és „malagambista” öltözködését hoztuk fel csupán. És ebben következetesek maradtunk. Ugyanis több napon át egymás után visszahívtak, arra számítva, hogy ellentmondásba keveredhetünk egymással vagy önmagunkkal. Időközben – nem véletlenül kivett – betegszabadságáról visszaérkezett másik barátunk, Kiss András szobatársam is. A káderosztályi berendelgetések vele folytatódtak. Őt

és Katz Palit a Securitatera is bevitték faggatásra, de bántódásuk nem esett és „egérutat jelentő” ajánlatokat sem kaptak.

A „deklarációink” azonban használhatatlanok voltak, s feltehetően a másoktól kaptak is, mert talán ezért, de lehet, hogy egészen más okból kifolyólag, a minden jel szerint megtervezett politikai per elmaradt.

A nagy évfolyamgyűlésre április 9-én került sor. Csernik már hosszabb ideje beteg volt, lakásáról hozatták fel az ülés közben.

Ez a gyűlés fontos pillanata lehetett a tervezetnek, mert számunkra ismeretlen bukaresti elvtársak is megjelentek és helyet foglaltak a padosorokban. De ott volt Domokos Géza, az Előre fiatal újságírója és Szekeres elvtárs, a megyei pártbizottság propagandatitkára, akiket addig szintén nem ismertünk. Az oktatói kart, élükön a professzorokkal, odarendelték. Az elnöki asztalnál a rektor, s mellette Bardóczi Simon kolléga ült.

Sejthettük, hogy számos – közben a szülők által szervezett – intervenció ellenére reménytelen a helyzet, de azt még akkor sem igazán éreztük át, hogy mindent előre kidolgoztak. Akár az ismert filmben. Az ítéletek készen álltak. Csak a színjátékot kellett végigjátszani. Bardóczi kapta a javaslatlétet kínos feladatát. Valamennyiünk kizárását kellett kérnie.

Megalázó, és valljuk be, ugyanakkor félelmetes volt. Alig több mint 20 évesen nem a kellő érettséggel álltunk hozzá a kérdéshez, de ez talán csak hasznunkra lehetett. A nálunk jóval érettebb Csernik Zoli határozott és bátor visszautasítása az azonnali kizárást hozta maga után. Ezután a megfelelő hatás eléréséért még hosszabb procedúra következett.

Kisszerű és megfélemlített kollégáknak kellett fenyegető és vádaskodó hangú beszédekkel mondaniuk, elítélő hangon. Évtizedekkel utóbb a felelősséget egymásra próbálták tologatni, de valószínűleg a parancsot nem minden nyomaték nélkül kapták. Annál inkább, mert köztük volt olyan is, aki a leggyengébb tanulók közé tartozott.

Mi a megbeszélte taktika szerint kerülgettük a forró kását, s felelgettünk a kérdésekre. Tőlem a szocialista művészet ismeretének bizonyítékai után kutatott egy bukaresti elvtárs. Eisenstein filmjére, a Patyomkin cirkálóra kérdeztek rá, mikor a Csernikéknél eltöltött órák kulturális tartalmát hangsúlyoztam. Pontos feleletet kapott. De rákérdeztek a család egykori vagyoni helyzetére is. Szekeres elvtárs a kezét dörzsölve és vigyorogva emelte fel hangját: *Na, ugye! Egy kis földcske* - mondotta.

A zsidó származású Katz Pali, aki kitűnően tanuló árva gyerek volt, szintén megkapta a magáét. Apjának valamikori kis falusi malmát olvasták fejére és még attól sem riadtak vissza, hogy így szóljanak hozzá, szavaikat nekünk is szánva: *nézzék ezeket a szájalmas figurákat!*

Végül nyakunkra került a hurok. Kiss Andrásról kérdezték meg, hogy hallgattuk-e az ominózus verset. Mindent tudtak. Andrisnak nem volt mit tagadnia.

Felesleges a további részleteket taglalni. Az est nyomasztó emléke felejthetetlen.

Az utcán gyakran kísért engem egy zöld terepjáró, annál kevésbé a kollégák java része. Ez utóbbit megértéssel fogadtuk. A diák-kollaboránsok közt azonban volt olyan, aki örömet fejezte ki meghurcoltatásunkat látva.

Közel három hét csend és rettegés után, április 29-én jelentek meg a dékánátus faliújságján a kizárásunkról szóló cetlik. Esetemben románul. Ezen az: „Eltelen szolidaritás miatt az ország összes orvosi egyeteméről végleg kizárva” mondat szerepelt.

Érdekes „erősorrendet” állítottak fel. A Csernik lakását látogatók közt felbukkanó több vezető „közszereplő” szóba sem került. Aztán volt, aki csak szankciót kapott, mint Kiss András, talán az egyetlen be nem tervezett hozzászóló székely kolléga, Bíró Géza vakmerően bátor, őt támogató utolsó felszólalása nyomán történt újratárgyalás után, s (Andris vezető pozícióban levő) nevelőapjának ott elhangzó remek védőbeszédére tekintettel. Ő az évet befejezhette, és egy éves javító munkára küldték, melyet – mint mondták – ha becsülettel teljesít, visszatérhet hatodévre. Engem, Katz Palival együtt végleg zártak ki az ország minden orvosi egyeteméről.

Velünk egy napon a felettünk járó – bizonyítottan szegény származású – Nagy Lajos diákszövetségi vezetőt, kiváló diákot is exmatrikuláltak, a szintén a legmélyebb szegénységből jövő, nagyreményű Bárányi Ferencet, a közismert diákvezetőt nem engedték államvizsgára.

Azon az április 29-i egyetemi okiraton, melyet Bárányi Ferenc, Románia későbbi RMDSZ-es egészségügyi minisztere vett ki az irattárból, a felsoroltak mellett, alább egyéb okokból kirúgottak is szerepeltek, akik főleg be nem vallott származás vagy vagyoni adatok elhallgatása következtében kerültek terítékre.

„HATÁROZAT

Az intézet vezetősége elrendeli a következő hallgatók exmatrikulálását ellenséges magatartás miatt:

- Szász István V. ált.
- Katz Pál V. ált.
- Nagy Lajos VI. ált.
- (...)

Ellenséges megnyilvánulásai miatt a következő hallgatókat szankcionálja a vezetőség:

- Bárányi Ferenc VI. ált. kari hallgató abszolválása után két évig nem állhat államvizsgára és fenti időtartam alatt csak felcseri beosztásban dolgozhat.

- Kiss András V. ált. kari hallgatót az V. évfolyam befejezése után az 1959/60 tanévre az Intézet vezetősége exmatrikulálja. Amennyiben ez év alatt a termelésben olyan tevékenységet fejt ki, hogy méltónak bizonyul tanulmányai befejezésére, az 1960/61. tanévben VI. évfolyamra beiratkozhatik.

(...)

A felsorolásban utóbb mások is szerepelnek, de esetükben nem tudhatom, hogy az okok között 1956, vagy más bűn volt-e a döntő. Legtöbbször a vádak egymásba fonódtak.

A legnagyobb vesztes azonban Marosvásárhely magyar orvosi egyeteme volt.

A homogenizáció örült vágyának balkano-bizantin és xenofób örülete rendszeremlegesnek bizonyult, s a saját hasábjairól az olvasó jól ismerheti, hogy az uniónak megfelelő köteles meghozott törvényeket be nem tartva, mind a mai napig nem állhattak helyre egykori egyetemünk jogai.

Ami pedig a kirúgottakat illeti, azokat, akik többségükben az egyetemi oktatói gárda későbbi utánpótlásának lehettek volna letéteményesei, ők teherbíró képességük szerinti szórással, de többségükben emberségben, magyarságban és hitben meggazdagodva kerültek ki a megpróbáltatásból. Csak a legtöbbször hivatottat vesztették el. Nem tartozott az erősek közé, pedig hatalmas, ki nem használt tehetséget vitt magával a korai halálba. Ő volt Csernik Zoltán.

Bárányi Ferenc később leállamvizsgázott, számos könyv és emlékirat szerzője, gazdag orvosi pályafutás vége felé az ország egészségügyi minisztere is volt. Az államvizsgán utóbb marxizmusból – előírás szerint – megbuktatott feleségével, a kiváló orvos-író László Ildikóval, a temesvári magyar élet mozgóképeként szintén hatalmas munkát végeztek. Bárányi Ferenc éppen a napokban kapott magas állami kitüntetést itt Magyarországon, melyet súlyos betegsége miatt személyesen nem vehetett át.

Nagy Lajos úgyszintén befejezte a hatodévet és államvizsgázott, s eredeti tervei szerint a szegény erdélyi magyarok szolgálatában élte le életét. Egy igazi körorvosi pályája példaeértékű megvalósítása után, ma nyugdíjasként, fontos emlékiratok és falu-monográfiák szerzője.

Mi hárman, a Csernik ügy vádlottjai, sem vallottunk szégyent.

Kiss András a kirótt egy év vasgyári munka után végzett, és Nagyváradon vált jeles kardiológussá. Aztán érthető okokból áttelepülve, Magyarországon fejezte be orvosi pályafutását és írta (írja) meg hézgapótló emlékiratait.

Katz Pál 3 évet veszítve végzett. Ő a zilahi – több mint 1000 ágyas kórház – igazgatója és a neurológiai osztály

alapító főorvosa lett. Erdélyt nem akarta elhagyni. Ma 80 évesen is – közel fél évszázados munkahelyén – még aktívan dolgozik, mint ideggyógyász főorvos.

Jómagam, talán helyes döntéssel, bányásznak mentem. A borsabányai ólombányában, s utóbb munkatelepeken dolgoztam. Utolsó munkahelyemen, már szakmát tanult dolgozóként, Erdély műemlékeinek ólomkeretes ablakait készítettem. Így két év veszteséggel úsztam meg a történeteket. Tíz évvel később értesültem róla, hogy egyik alkalommal, a kolozsvári Szent Mihály templom ablakait szerelve, még a marosvásárhelyi egyetem segédkáderese is meglesett, hogy igazat mondanak-e az élmunkás-igazolásaim. A végzést követően, több körzet kiszolgálása után elmeorvosként Kolozsvárra kerülve, állásomat – négy-szemközt fölényes nyugalommal etnikai okokra hivatkozva – megszüntették és kihelyeztek egy olyan intézetbe, ahol a politikai pszichiátria árnya kísértett. Igazgatónak akartak kinevezni a piszkos munkához. Ekkor kértem visszahonosításomat. Úgy érzem, Magyarországon is sikerült hasznosítanom a szolgálat szellemét, amint azt szülőföldemen megtanultam. *Non recuso laborem!* (Nem futamodom meg a munkától. Ez a latin nyelv gazdagsága alapján akár így is fordítható: nem utasítom el a bajt, a nyomorúságot, a szenvedést. A szerk.) - mondotta az engem – reformátust – egykor megáldó Márton Áron, kinek gyönyörű kolozsvári szobra az alatt a tiszafa alatt áll, amelyben bokor korában ama káderes bújt meg.

A sikeres románosítási akció után két évvel, tudomásunk szerint központilag, megbírálták az egyetem vezetőségét a felesleges szigor miatt, ezzel az ármány egyik csúcsteljesítményét állítva fel. Az egyetem rettegett rektora mellőzött lett. Az alkohol rabja- és áldozataként ért szomorú véget. Pályakezdeése idején, tapasztalt idegsebész tehetsége alapján, lehetett volna úgynevezett: jobb sorsra érdemes.

*

Amikor április 29-én történt exmatrikulálásom után, május 3-án – autóstoppal –, kényszernyugdíjba küldött apámmal, dr. Szász István egyetemi tanárral (akkor éppen segédmunkással) és kis motyómmal hazaérkeztünk Kolozsvárra, a Tordai útról lefelé tartó meredek utcánkon gyalog aláereszkedvén, az egyik közeli szomszéd ház ablaka kivágódott. Kétségbeesett kiáltást hallottunk: Pista bácsi, jöjjenek, Zoltán öngyilkos lett.

Csendes Zoltán, a Bolyai egyetem zseniális fiatal prorektora, apám kedvenc tanítványa, Szabédi László után így tiltakozott Erdély magyar nyelvű oktatásának akkor beindított felszámolása ellen. Néhány nap után felesége is követte példáját. 1959 tavasza ezt hozta Marosvásárhely és Erdély magyarsága számára.

Azóta már az Európai Unióban „testvériesültünk”, a történet azonban folytatódik.

Szász István Tas

A „Köszönet a bibliográfia szerzőinek” terjedelmi okokból marad ki, fellelhető Szász I. T.-nál.

Jubileumi számunkban kiemelten fontosnak érezzük az alábbi anyag közlését, hiszen lapunk következetesen képviselt szemléletének, törekvéseink eszmei-politikai forrásaként is olvasható. Történelmi jelentőségű dokumentum, melynek aktualitása - megvalósulatlanságaiban - nem csak romániai, de összeurópai vonatkozásai miatt is nyilvánvaló. Köszönjük a szerzőnek, hogy megtisztelte vele lapunkat, kifejezetten jelen számunkat.

Az Ellenpontok két fontos dokumentumáról

Az Ellenpontok című szamizdat, vagyis földalatti folyóirat az 1982. évben készült a ma már csaknem száz éve Romániához csatolt Nagyváradon.

A folyóirat négytagú szerkesztősége (Tóth Ilona, Szócs Géza, Ara-Kovács Attila és jómagam) az egyik augusztusi összejövetelén egyetértett azzal a szándékkal, hogy egy memorandumot írok a román államnak a területén élő magyar kisebbség asszimilálására törekvő jogfosztó és elnyomó politikájáról. Ezt elküldjük a Helsinki Értekezlet akkor ősze összehívott madridi utókonferenciájára, mely fórum többek között az alapvető szabadságjogok betartásáról és a népek egyenjogúságáról értekezett.

Szeptember végére két egymással összefüggő dokumentumot írtam. Először a PROGRAMJAVASLAT készült el, amely hátrányos helyzetünket meglehetősen részletesen írt le, és a román állammal szembeni követeléseinket foglalta össze. Lényegében erre épült a MEMORANDUM. Ebben a tömörített helyzetelemzés után négy pontban kértük a nemzetközi tanácskozás támogatását, mint az a továbbiakban olvasható.

E dokumentumokról nem csak kifejezetten magánjelleg visszajelzéseket kaptam. A Kolozsvári Magyar Konzulátus akkori alkonzulja Magyarországra való áttelepedésünk előtti utolsó találkozásunkkor azt mondta, hogy hazai illetékesek szerint a Programjavaslatot egy jogászbi-zottság készítette. Másoktól ugyanezt a véleményt idézte

Joó Rudolf is, aki Magyarországra való áttelepedésünk-
kor az Állami Gorkij Könyvtár kisebbségkutató csoportjá-
nak a vezetője volt, és akivel jól tudtunk együtt dolgozni,
családom Svédországba történt költözéséig.

Feltételezni lehetett, hogy a rendszerforduláskor a kör-
nyező országokban a magyar kisebbségek szervezetei
megkísérlik minél inkább alkalmazni a Programjavaslatban
áttekintett törekvéseket. Sajnálatos, hogy lényegében
nem ez történt, pedig helyzetünk minél több vonatkozását
kitartóan építve többet lehetett volna jogainkból,
önvédelmi lehetőségeinkből megvalósítani. A társadalmak-
nak a Programjavaslatban leírt néhány, számunkra
káros vonatkozása a kommunizmus leépülésével közle-
tünkben eltűnt vagy sokat csökkent. Mindenekelőtt a
mozgás és a szólás szabadsága nőtt. Ez természetesen a
kisebbségek helyzetét is érintette. A nemzeti és nemzeti-
ségi jogok azonban továbbra is hiányosak maradtak. A
kisebbségek jogainak pozitív változása csak a felszínt érin-
tette, és a többségi társadalom velük szembeni magatartása
új, ellenséges viszonyulásokkal is gazdagodott. A két
ellentétes változás arányából kitűnik, hogyan alakulhat
Erdélyben a nemzetiségi megmaradásunk lehetősége. Ezt
azonban pontosan csak úgy tudnánk felmérni, ha a Prog-
ramjavaslat megírása óta a román uralomban történt,
létünkre káros változásokat is számba vennénk.

(Tóth Károly Antal, Göteborg, 2016. október 7.)

Az ELLENPONTOK szerkesztőségének PROGRAMJAVASLATA a romániai magyarság jogfosztott helyzetének megváltoztatása érdekében

Az erdélyi (és általában a romániai) magyarság eddigi lété-
nek talán legsúlyosabb veszélyhelyzetét éli meg napjainkban.
A megmaradását biztosító jogai csak a látszat szintjén létez-
nek, mely a nyilatkozatokban és az ünnepi beszédekben meg-
fogalmazottakkal homlokegyenest ellenkező gyakorlatot és
valóságot hivatott takarni.

E gyakorlatnak megfelelő gondolkodásmód számára a leg-
képtelenebb dologként jelenik meg bármiféle jog követelése.
Minden természetes igény csak egyfajta, többé-kevésbé alá-
zatos, a hivatalos frazeológiába öltöztetett és az éppen kur-
rens „elvekkel” megindokolt kérés formáját öltheti. 88 kére-
lem megvalósulása elképzelhetetlen valamely befolyásos sze-
mély központi támogatása nélkül, teljesítése pedig minden-

kor a hűbéri kegyosztás gesztusával történik, mellyel a jó
magaviseletű alattvalót – az állampolgárt: az állam; a nemze-
tiségeket: a román hatalom – megajándékozza. A kegyúri
gesztus tárgya nem a kérelmező joga, hanem a kegyosztó
érdeme. A kisebbségben élők számos képviselője – így a
magyaroké is – adótként ismerve fel az itt vázolt viszonyokat,
reálpolitikusi ambíciók alapján a kényszerű alkalmazkodás
útját választotta, megalázkodó magatartással igyekezve etni-
kuma érdekeinek defenzív védelmét szolgálni.

A magunk részéről méltánylandónak tartjuk ezen gyakorlat
mögött rejlő jó szándékot, de a tények arról győznek meg,
hogy a minden hathatós eszközétől megfosztott kisebbség
hatalommal szembeni védekezése reménytelen, és csak addig

a pontig sikeres, míg a látszat megőrzéséhez feltétlenül szükséges engedményekről van szó. Az említett magatartás ugyanakkor lényunktől is idegen.

Mivel meggyőződésünk, hogy két etnikum csak akkor élhet egymás mellett, sőt együtt, ha egyenértékű partnerként viszonyulnak egymáshoz, a romániai magyarok számára követeljük a jogaik és lehetőségeik védelmét biztosító elvszerű követelés szabadságát!

Jól tudjuk, hogy egy ilyen követelés időszerűtlennek tűnhet abban a Romániában, ahol az igényelt nyelvezettel megfogalmazott magyar kulturális vonatkozású óhajokat is nyíltan revendikatív-revizionista címkével látják el. Ez a szemlélet azonban – nézetünk szerint – a hűbéri viszonyulás híveit és fenntartóit jellemzi.

Azzal is tisztában vagyunk, hogy a kelet-európai viszonyok egészükben idegenek egy ilyen követelés érvényre jutásának lehetőségeitől. Napról napra rosszabbodó helyzetünk azonban cselekvésre kötelez, mert nem engedhetjük meg magunknak az e viszonyok megváltozásában reménykedő csodavárás luxusát. Éppen ezért:

I. Követeljük, hogy az egész magyarság elszakíthatatlan részének tekintessük, és ezen, valamint román állampolgári minőségünkben minden akadályoztatástól mentesen ápolhassuk kapcsolatainkat a Magyar Népköztársasággal, mind intézményi, mind pedig egyéni szinten!

1. Minden román állampolgár korlátozások nélkül utazhasson a Magyar Népköztársaságba.
2. Vonják vissza azt a rendelkezést, mely szerint külföldi barátainkat nem szállásolhatjuk el lakásainkon (mely rendelkezés mindenekelőtt minket, magyarokat sújt).
3. Kulturális intézményeink, valamint intézményeken belül működő magyar kulturális csoportok szabadon hívhassanak meg magyar együtteseket és személyiségeket a környező országokból.
4. Az erdélyi magyar egyetemek visszaállításáig a romániai magyar diákok tanulhassanak Magyarországon; visszatérésük után pedig az ott szerzett képesítésnek megfelelő alkalmazást nyerjenek.
5. Szüntessék meg a magyar kulturális termékeknek a román vámhatóságok által önkényes szempontok alapján történő elkobzásának gyakorlatát.
6. Közvetítő állomások segítségével a magyar (budapesti) televízióadás vételének lehetőségét terjesszék ki Erdély egész területére.
7. Biztosítsák, hogy a magyar nyelvterületen (Magyarország, Csehszlovákia, Jugoszlávia, Szovjetunió) megjelenő magyar nyelvű könyveket Romániában is lehessen kapni.
8. Korlátlanul elő lehessen fizetni minden Magyarországon megjelenő újságra és folyóírra. Az ott számunkra megrendelt kiadványok pedig jussanak el a címzetthez.
9. A magyarországi kulturális és politikai személyiségeknek a romániai magyarok sorsa iránti természetes érdeklődését és jogos aggodalmát ne tekintsék Románia belügyeibe való beavatkozásnak

II. Követeljük a romániai magyarság mint etnikai közösség intézményes önvédelmének és kulturális autonómiájának biztosítását!

1. A 22. cikkely kiegészítéseképpen az alkotmány foglalja magába a nemzetiségek érdekvédelmi szervezetének meg-

alakítási jogát, melynek tisztségviselőit demokratikus módon válasszák meg.

2. E szervezetnek joga legyen a magyar kultúréletet és iskolapolitikát vezetni, a magyar vonatkozású káderpolitikát ellenőrizni, a magyarság múltjához kapcsolódó műemlékeket gondozni, valamint a nemzetiségi sérelmekre jogorvoslást keresni.
3. Minden romániai magyar tagja lehessen az érdekvédelmi szervezetnek, függetlenül attól, hogy az ország melyik vidékén él (vagyis nem csupán az erdélyiek).
4. A szervezet rendelkezze saját sajtóorgánummal.
5. Írják meg a Magyar Népi Szövetség történetét, és hozzák nyilvánosságra 1949-es likvidálásának valódi körülményeit.
6. Nyilvánosan rehabilitálják a Magyar Népi Szövetség minden börtönviselt vezetőjét és mindazokat, akik a magyarság érdekeinek védelme miatt lettek elítélve az utóbbi harmincöt esztendőben, valamint semmítsék ezeket az ítéleteket.
7. Hivatalosan fogadják el azt a tényt, hogy kultúránk a magyar kultúra szerves része, nem pedig a román kultúrának valamiféle ágazata.
8. Az oktatásügy minisztériuma, valamint a megyei tanfelügyelőségek keretein belül hozzák létre a nemzetiségi oktatás szakosztályait, és ezek a román szakosztályokkal egyenrangúakként működjenek.
9. Állítsák vissza a magyar nyelvű óvodákat és iskolákat, és ezek potenciálisan biztosítsák minden magyar ajkú gyermek anyanyelvi óvodában való elhelyezését, illetve saját anyanyelvén való tanulásának lehetőségét. Biztosítsák minden magyarlakta megyében az anyanyelvi elméleti líceumi oktatást, valamint valamennyi szakmára való felkészülés anyanyelvi lehetőségét is.
10. Létesítsenek magyar nyelvű árvaházakat és speciális iskolákat, megszüntetve azt a gyakorlatot, hogy a magyar anyanyelvű árvákat és fogyatékos gyermekeket is – a románosítás egyik eszközeként – a megfelelő román intézetekben helyezik el.
11. Szerezzenek érvényt a tanszemélyzet státusára vonatkozó 6/1969. sz. törvénynek, melynek értelmében a magyar nyelvű osztályokban a nyelvet nem, vagy alig ismerő pedagógusok nem taníthatnak.
12. Csökkentsék az osztályok kötelező létszámát, hogy ne szűnjenek meg a falusi magyar iskolák. Érvényesüljön nálunk is a példaként alkalmazható jugoszláv nemzetiségi törvény, mely szerint kilenc tanulóért iskolát létesítenek. E vonatkozásban a román és a magyar gyermekek esetében mérjenek ugyanazzal a mércével.
13. A magyar iskolákban tanítsák magyar nyelven Románia történelmét és földrajzát is.
14. Állítsák vissza a magyar egyetemeket, és minden szakterületen létesítsenek magyar nyelvű felsőfokú intézeteket.
15. Bővítsék a Kriterion nemzetiségi könyvkiadó hatáskörét, és növeljék anyagi alapjait, hogy magára vállalhassa azokat a feladatokat is, melyeknek – a kisebbségek nyelvén történő könyvkiadást illetően – a többi kiadó a jelenben nem tesz eleget.
16. A magyar nyelvű sajtó, valamint a rádió és a televízió magyar nyelvű adásai taglalhassák a romániai magyarság aktuális és lényegi problémáit.

17. A román hatóságok szüntessék meg végre a magyar értelmiség gyanús elemként való kezelésének gyakorlatát, a biztonsági szervek által kizárólag magyar voltuk miatt történő állandó megfigyelését és zaklatását.
18. Biztosítsák ténylegesen a vallásszabadságot és a magyar egyházak valódi belső autonómiáját.

III. Követeljük a túlnyomóan magyarlakta területek önigazgatását és méltányos részünket az ország vezetésében!

1. Nyerjen a Székelyföld újból – ezúttal valódi és egész területére kiterjedő – autonómiát.
2. Szüntessék meg a színmagyar és többségi magyar falvak románok által történő vezetésének gyakorlatát (tanácselnökök, termelőszövetkezeti elnökök, párttitkár, rendőr).
3. A magyarok nemcsak a képviselők és a párttagok sorában, de a gazdasági vezetésben, a minden szintű pártvezetésben és a kormányban is számarányuknak megfelelő módon képviselve legyenek.

IV. Követeljük a tág értelemben vett Erdély (azaz: a történelmi Erdély, a Részek és a Bánság) etnikai összetétele mesterseges megváltoztatásának azonnali leállítást!

1. Szüntessék meg a Moldvából és a Havasalföldről való masszív és kényszerű betelepítéseket.
2. Hagyják abba a magyar falvak vegyes lakosságúvá változtatásának kísérletét.
3. Számolják föl az újonnan végzett magyar értelmiség (főleg az orvosok és mérnökök) Moldvába és Havasalföldre való erőszakos kihelyezésének gyakorlatát.

V. Követeljük a romániai magyarság azonosságtudata kialakításának és fejlesztésének lehetővé tételét!

1. A múlt vonatkozásában:
 - a.– A magyar anyanyelvű tanuló az iskolában saját etnikumának reális történelmével is megismerkedhessen, s legalább nagyvonalakban a román diákok is ismerjék meg azt.
 - b.– A történelmi vonatkozású kiadványok tárgyalják objektív módon Erdély történelmét. A múzeumok kiállítási anyaga ne igyekezzék elplezni vagy elbagatellizálni a magyarság múltbeli szerepét és mai jelenlétét.
 - c.– Szüntessék meg a dákoromán kontinuitás elméletének ideológiai funkcióját. (Ez az elmélet maradjon az, ami valójában: egy történészi munkahipotézis.)
 - d.– Az Erdély történelme és kultúrtörténete iránti érdeklő-

dést ne tekintsék a revizionista tendenciák megnyilvánulásának. Ne legyenek tiltott témák az Erdély történelmével foglalkozó szakemberek számára.

2. A jelen vonatkozásában:

- a.– Tegyenek közzé mindenki számára hozzáférhető és részletekre kiterjedő statisztikai adatokat a nemzetiségek mai helyzetéről.
- b.– Legyen szabadsága bárkinek nemzetiség-szociológiai vizsgálatokat végezni. A biztonsági szervek ne zaklassák az ilyen érdeklődésűeket.
- c.– Az iskola – az oktatás nyelvétől függetlenül – minden tanulóval ismertesse meg az ország nemzetiségi viszonyait és a nemzetiségek kultúráját.
- d.– Román nyelven is jelenjenek meg olyan könyvek, melyek az itt élő nemzetiségek életével, népszokásaival, művészetével stb. foglalkoznak.
- e.– A magyarokat érintő sovínisza megnyilvánulásokkal szemben is érvényesítsék a megfelelő rendelkezéseket (egyféléképpen ítélve meg például mind a „bozgor” – „hazátlan” –, mind az „oláh” gúnyneveket).

VI. Követeljük, hogy a magyar nyelv, a tág értelemben vett Erdély minden magyarok által is lakott vidékén, a hivatali és a köznapi használatban egyenrangú legyen a román nyelvvel!

1. A hivatalokban és a különböző hatóságok irodáiban valóban használatos legyen a magyar nyelv, és fogadják el az ilyen nyelvű beadványokat, mint azt az alkotmány 22. cikkelye előírja. A személyazonossági igazolvány, az útlevelel, a típusnyomtatványok stb. legyenek kétnyelvűek.
2. E vidékeken az egészségügy, a kereskedelem és a közszolgáltatások dolgozói is ismerjék a magyar nyelvet.
3. A magyarok által is lakott területeken a román tannyelvű iskolákban is kötelező legyen a magyar nyelv tanítása. (A Horthy-rezsim idején Észak-Erdélyben a magyar gyermekeknek kötelező volt a román nyelv tanulása!)
4. A helység- és utcanevek, az üzletek feliratai, az üzemek és közintézmények, az árucikkek nevei, a múzeumok stb. feliratai e területeken kétnyelvűek legyenek.

VII. Követeljük, hogy a romániai magyarok a románokéval egyenlő érvényesülési lehetőségekkel bírjanak!

Szűnjön meg az a gyakorlat, mely a szakmai előrehaladásnál, valamint a munkahelyi felvételnél nem a szaktudást, hanem mindenekelőtt az etnikai hovatartozást veszi figyelembe, s gyakran még magyar többségű vidékeken is csak az egyenjogúság statisztikai kimutatásához szükséges, az országos arányszámnak megfelelő magyart alkalmaz.

VIII. Követeljük, hogy megőriztessék történelmi és kulturális múltunkhoz kapcsolódó környezetünk!

1. Maradjon érintetlen az erdélyi városok hagyományos képe.
2. Szűnjön meg a kulturális vagy történelmi jelentőséggel bíró épületek lebontása.
3. Nyilvánítsanak műemléknek minden arra érdemes objektumot.
4. Szüntessék meg a magyar vonatkozású műemlékek környezetének hátrányos megváltoztatását.
5. Biztosítsanak alapot a pusztuló műemlékek megmentésére.

IX. Követeljük, hogy a még magyar anyanyelvét beszélő moldvai csángóság – a jelenlegi statisztikai gyakorlattal szemben, mely a csángóság egészét romának tekinti – újból magyarnak vallhassa magát, és bekapcsolódhasson a magyar kultúrkörbe!

1. Beléphessen a magyar nemzetiség érdekvédelmi szervezetébe.
2. Anyanyelvét szabadon használhassa.
3. Újra létesüljenek anyanyelvi iskolák.
4. Joga legyen vallása nyelvét megválasztani.
5. Szüntessék meg a csángóság elszigetelését és a magyarság többi részével való kapcsolatainak akadályozását, a csángó falvak látogatóinak kiűldözését.

X. Követeljük, hogy pártatlan nemzetközi (de magyarokat és románokat is magába foglaló) bizottság vizsgálhassa meg helyzetünket, és dönthesse minden sorsunkat érintő vitás kérdésben!

* * *

A fentiek, melyek kétmillió magyar érdekében fogalmazódtak, csak egy részmetsetét adják az ország problémáinak: a

magyarságot érintőket (azokat is csak vázlatosan és hiányosan). Tisztában vagyunk azzal, hogy megoldásuk nem szakítható ki az általános érdekű kérdések hálózatából; a mi feladatunk azonban mindenekelőtt ezek megfogalmazása, hiszen ezt helyettünk meg nem fogja tenni senki. A közös ügyek nyílt felvetésében nem csupán mi, és talán nem első sorban mi, hanem mindenekelőtt a románság lenne illetékes.

Akcióinkat mégsem tartjuk elhamarkodottnak. Hiszen valahol benn is meg kellene végre bontani a hallgatás falát, valamint a jogtalanságnak és önkénynek azt a mozdulatlan és mozdíthatatlannak tűnő tömbjét, mely Románia minden lakójára (a haszonélvezőket kivéve) lázálomként nehezedik, és amelynek köszönhető végső soron az ország minden szempontból katasztrofális mai állapota. E vonatkozásban meggyőződésünk, hogy programjavaslatunk, mely „egyesek” számára a románok ellen irányulónak tűnhet, valójában a románság érdekeit is magában hordozza, hiszen a jogszerűség biztosítása az ő jogait is szükségképpen bővítené.

(Nagyvárad, 1982. augusztus-szeptember. Első megjelenése az *Ellenpontok* nyolcas számában)

Memorandum a helsinki értekezlet megállapodásainak betartását ellenőrző madridi konferencia résztvevőihöz

A romániai – mintegy kétmilliónyi – magyarság fennmaradása érdekében emeljük föl szavunkat a madridi konferencián képviselt országok népei előtt. Talán még nem késő megállítani azt a folyamatot, mely a román kormány politikája következtében létünkre tör.

Erdély elrománosítása, kultúránk visszaszorítása soha nem látott erőfeszítésekkel folyik. A magyar többségű vagy színmagyar vidékekre és helységekre – főleg a városokba – tömegesen telepítenek be Kárpáton túli románokat. A hivatalos statisztikák adatai szerint országos lélekszámunk lényegében stagnál. A magyar nyelvű iskolarendszert fokozatosan leépítik, könyv- és lapkiadásunk mind hátrányosabb helyzetben van. Nyelvünk a közéletből valójában teljesen kiszorított. A magyarság többi részétől való elszigetelésünk tendenciája mind erőteljesebb. (A Magyarország és Románia közötti kapcsolatok minden területen a minimális szint alatt vannak.)

Azonosságtudatunk természetes kifejlődését minden eszközzel akadályozzák. Magyar nemzedékek sora nő föl értékeink lebecsülését, a román történelem és kultúra felsőbbrendűségét propagáló sovinizmus légkörében anélkül, hogy saját etnikumát, sőt Erdély valódi történelmét megismerhetné. Az államhatalom mint rejtőzködő ellenséghez viszonyul hozzánk, mindenekelőtt az értelmiséghez (...). A biztonsági szervek terrorja napirenden van. Ha értékeink védelmében szót emelünk, minket nyilvánítanak soviniztának. Gyakorlatilag másodrendű állampolgárként élünk Romániában, akiknek szakmai érvényesülési lehetőségeit is korlátozza az a tény, hogy magyarok vagyunk.

Önvédelmi lehetőségekkel nem rendelkezünk. Az egyén tehetetlen a hatalom önkényével szemben, közösségi érdekvédelmi szervünk pedig 1949 – a Magyar Népi Szövetség likvidálása – óta nincs. Így helyzetünket nem csupán az egyéni

jogok hiánya, de kollektív jogfosztottság is jellemzi, mely két dolog esetünkben elválaszthatatlan.

Helyzetünk megváltoztatásának esélyeit a leglényegesebben érinti az a tény, hogy a nemzetközi egyezmények nem foglalnak állást a kisebbségek kollektív jogaival kapcsolatban. E problémának a nemzetközi gyakorlatban érvényesülő megközelítési módja, mely kizárólag az emberi jogok szempontját veszi figyelembe, megfelel azokról az értékekről, melyeket egy nemzetiségi kisebbség tradícióira visszavezethetően, sajátos kultúrájában és kollektív egyéniségében mint közösség hordoz. Ezen értékek külön jogvédelmet érdemelnének. Mert míg a többség számára – túlsúlya és hatalmi helyzete következtében – a sajátos értékei számára kedvező közeg természetes módon adott, a kisebbségnek ehhez kollektív önvédelmi lehetőségekre lenne szüksége. Ezért az a törekvés, mely a kisebbségek emberi jogait azok csoportjellegének figyelembevételével nélkül igyekszik biztosítani – szándékától függetlenül kiszolgáltatja őket a többségnek. Mindezek számbavétele alapján úgy látjuk, hogy jogfosztott helyzetünk megváltoztatásának lényeges feltétele lenne, hogy a madridi konferencián létrejövő nemzetközi egyezmények rögzítsék megmaradásunkat és ezáltal értékeink megtartását biztosító emberi jogainkat.

1. Etnikai és kulturális szempontból az összmagyarság elszakíthatatlan részének tekinthessük magunkat, s ezzel egyenértékű jog illessen meg minden nemzeti kisebbséget.
2. Szabadon megőrizhessük sajátosságainkat és kollektív értékeinket.
3. Független érdekvédelmi szervezetet hozhassunk létre.
4. Ezen jogoknak – nézetünk szerint – valós érvényt csupán egy olyan pártatlan nemzetközi bizottság létrehozásával lehetne szerezni, amely megvizsgálná helyzetünket, döntene az egyes vitás kérdésekben és ellenőrzési hatáskörrel is rendelkezne.

*

Memorandumunkhoz mellékeljük azt a programjavaslatot, melyben helyzetünk megoldása érdekében a román állammal szembeni legfontosabb követeléseket igyekeztünk megfogalmazni.

Erdély, 1982. szeptember

A Magyar Sebész Társaság elmúlt tíz éve

A nemrég megjelent kiadvány kiemelkedő fejezete Dr. Péterffy Árpád professzor dolgozata

Az erdélyi magyar sebészet története

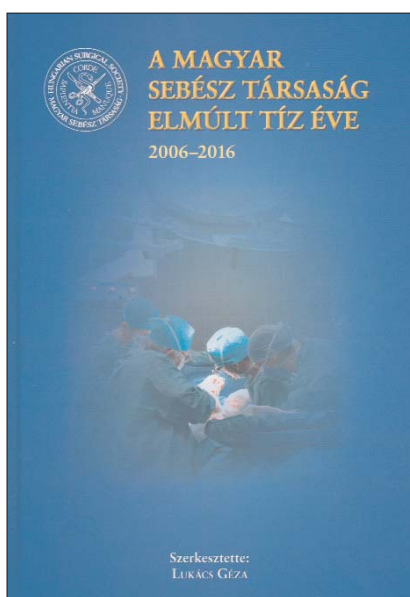
A címben jelölt témát meghaladóan tárgyalja röviden a szerző a teljes erdélyi magyar orvosképzés, kiemelten a kolozsvári egyetem viharvert történetét, majd - természetesen - a MOGYE-vel kapcsolatos eseményeket. És ha sebészet, akkor persze kikerülhetetlen a professzor úr édesapjának, Péterffy Pál főorvosnak az alakja, szerepe. Az alábbiakban rövid szemelvényekben igyekszünk visszaadni az írás fontosabb vonatkozásait. Nem volt könnyű a válogatás, igyekeztünk azon tényeket, ismereteket kidomborítani, melyek újat mondanak az olvasónak a lapunkban az évek során közölt számtalan idevágó írás után is.

Az egyetemi építkezések új és lendületes korszaka gr. Csáky Albin minisztersége idején (1888-1894 – a szerk.) kezdődött, aki határozottan kijelentette, hogy felesleges egy harmadik egyetemről (Debrecen vagy Pozsony) álmodozni, amíg a kolozsvári teljesen el nem készült... Az építkezés 1893 közepén kezdődött el és 1902-ben fejeződött be. Ez a neoreneszánsz stílusú monumentális épület most is a város büszkesége, legtekintélyesebb épülete... A jó ízléssel megvalósult egyetemi központi épület több mint 110 év után most is hirdeti Kolozsváron a magyar nemzet tekintélyes áldozatát, melyet e legmagasabb fokú erdélyi művelődési intézmény érdekében hozott... A fenséges épület ünnepélyes felavatására 1902. október 13-án, Fadrusz János Mátyás király szobrának leleplezése után került sor...

A 100 ágyas új sebészeti klinika 1899-ben készült el, melynek megvalósításában az egyetem első sebész tanszékvezető professzora, Brandt József (1838-1912) jelentős szerepet vállalt...

A megszálló román hatóság 1919. május 12-én teljesen jogtalanul (hágai konvenció ellenére, békekötés hiánya), fegyveres erőszak fenyegetésével kényszerítette Schneller István rektort az egyetem átadására, mely a következő napon megtörtént. A román állam ajándékba kapott egy korszerű, kellemes környezetben, jól felépített, korszerűen felszerelt egyetemet. Kakukkfőként foglalták el az egyetemet, és annak létrehozóit hasonló módon távolították el a szükség függvényében... A sikertelen egyetem-megtartás után a magyar tanszemélyzet és a diákok nagy része kényszerűségről Budapestre távozott, majd 1921-ben, a jogfolytonosságot megőrizve, Szegeden Ferenc József Tudományegyetem névvel folytatta egyetemi tevékenységét.

Kolozsvár és környéke magyar lakosságának kórházi ellátása megoldatlannak látszott. Ennek javítására magánkórházak alakultak. Elsőként, már 1920-ban, megnyitotta kapuját, ill. ágyait a Park Szanatórium, Mátyás Mátyás vezetésével.

A Református Diakonissza Kórház 1933 januárjában nyílt meg dr. Filep Gyula belgyógyász igazgató-főorvos irányításával... Az orvosok mind Kolozsváron diplomázott fiatal magyarok voltak: Gyulai József, Kelemen László, Kovács Margit, Péterffy Pál, Puskás György és mások. A kórház 1944 júniusában és októberében bombatalálat sújtotta, de a háború után sikerült a református egyháznak azt újrarendíteni, melyet sajnos 1948-ban államosítottak és azóta sem adta vissza a román állam a jogos tulajdonosának. A '30-as évek elején felépült a Református Diakonissza Kórház, melyet az 1944. június 2-i amerikai (terror)bombázásakor telitalálat ért. Ez a két kórház biztosította a magyar lakosság ellátását, mivel az egyetemi klinikákat gyakorlatilag csak a románok vették igénybe.

Az újabb fordulatot a kolozsvári egyetem életében a II. bécsi döntés hozta (1940. augusztus 30.), amikor Észak-Erdélyt Kolozsvárral együtt visszacsatolták az anyaországhoz. A román Ferdinánd Egyetem átköltözött Nagyszebenbe és Temesvárra, és magával vitt a felső utasításnak megfelelően – mindent, ami mozdítható és vihető volt. A szemtanúk szerint az egész egyetemet hihetetlenül elhanyagolt, kifosztott állapotban találták...

Szokták mondani, hallgattassék meg a másik fél is. Grigore Benetato 1937 óta az élettan professzora volt Kolozsváron... 1945 őszén a visszatért román professzor és Obál Ferenc, vásárhelyi élettanász professzor társalgott a kolozsvári intézetben, amikor egy „őszinteségi roham” során a vendéglátó így szólt: „Tudja Obál, ezt az Erdélyt húszévenként vissza kellene adni a magyaroknak 4-5 évre, hogy rendet csináljanak.”

Az egyetemi felvételi vizsgák már 1940 novemberében elkezdődtek, és 180 elsőévest vettek fel az orvoskarra... Idekivánczik – mielőtt teljesen a feledés homályába merül -, hogy a visszacsatolt Erdély területén a magyar nyelvű elemi (III. osztálytól) és a középiskolákban Teleki Pál miniszterelnök javaslatára – már 1940-től – kötelező volt a román nyelv oktatása. A háború hatása jelentősen fokozódott az ország függetlenségének elvesztése a német megszállás után (1944. március 19.) Az intézet-és klinikavezetők menteni, bújtatni próbálták az üldözött munkatársaikat.

Haynal, Klimkó, Miskolczy professzorok nevét kell itt megemlíteni...

A hagyományos és jellemző román köpönyegfordításra (román átállásra) 1944. augusztus 23-ig kellett várni, és ez által a keleti front elérte az akkori ország határait. A kormány kiürítési parancsot adott ki a kolozsvári egyetemnek, de az egyetem vezetői, a város magyar értelmiségével egyetértve az ottmaradást választották...

A hadikórháznak átvett „Új Klinika” katonai parancsnoka – Haynal Imre dékán tudtával – Péterffy Pál (1904-1984.) klinikai főorvosra bízta a szakmai irányítást. A szeptemberben kezdődő tordai csata Kolozsvárra (30 km) szállított sebesültjeinek ellátását – az igen jelentős orvoshiány miatt – csak az orvostanhallgatók széles körű bevonásával (kb. 20 hallgató) lehetett megoldani, megfelelően kezelve a szovjet hadifoglyokat is. Ennek elismeréseként a főorvos a szovjet hadikórházban folytathatta orvosi tevékenységét, majd vezető szerepet vállalt az újrainduló orvoscépzésben.

Maros Tibor (1923-2002.), a későbbi marosvásárhelyi anatómus professzor, mint szemtanú orvostanhallgató írja le az akkori napok, sőt hetek emberfeletti sebesültellátásának történetét. A hadi események függvényében, a beözönlő sebesültek számától függően 24, de akár 48 órát operáló főorvosnak felváltva asszisztáltak – többek között – Égető Béla, Gross Frigyes, Papp Sándor (későbbi érsebész professzor a Városmajori Klinikán). Kiemelendő, hogy a magyar állam átutalta az egyetem háromhavi működési költségét és az alkalmazottak bérét 1944 december végéig...

Pár nappal a szovjetek kolozsvári bevonulása után a Nagyszebenben lévő román egyetem vezetői, élen a rektorral és a román csendőrségtől támogatva, Kolozsváron Miskolczy Dezső rektortól követelték az egyetem azonnali átadását. Nem kis bátorsággal és nagy bölcsességgel a magyar rektor nem adta át az egyetem kulcsát a román rektornak, aki dolgavégezetlenül volt kénytelen távozni, miután a szovjeteknél is kosarat kapott. A szovjet döntést az ésszerűség és nem a rokonszenv vezérelte, ugyanis ekkor a kolozsvári klinikán közel 100 szovjet katonát ápoltak, akiknek egy személycseréje nem sok jót nyújtott volna...

Az 1945. május végi 406. és 407. számú királyi törvényrendelet szerint az I. Ferdinánd Tudományegyetem visszatért kolozsvári helységeibe. Továbbá elrendelte, hogy 1945. június 1-jétől Kolozsváron magyar nyelvű Állami Tudományegyetem létesüljön. Ezáltal elérték azt, hogy nincs jogfolytonosság a két magyar egyetem között. Talán mindkét fél egy pillanatra elégedett lehetett, a magyarok mert most megmaradt a kolozsvári magyar egyetem, és a győztes románok is: volt mit letenni az asztalra a párizsi béketárgyaláson. Lám, mi biztosítottuk a magyar kisebbség anyanyelvű oktatását a legmagasabb szinten is. Természetesen erre haraptak a messze távolban békét barkácsoló diplomaták, politikusok, és újra szentesítették az oly sok fájdalmat, nyomorúságot eredményező trianoni diktátumot... A magyarság örült, mert volt egyeteme Kolozsvárott, a románok fanyalogtak, de e piciny „keserű pirula” lenyelése bőven megérte a nagy cél elérését: a trianoni határok szentesítését, mely 1947-ben meg is történt Párizsban.

Ennek az egyetemnek a megszületése és tinédzserkorig való megmaradása az erdélyi magyarságnak sok örömet,

bánatot, aggodalmat okozott, de ami ennél sokkal fontosabb, rengeteg jól képzett orvost, tanárt és más szakembert adott Erdélyen innen és túlra is. Csögör Lajos érdeme, hogy megvívta a szinte mindennapos csatákat – szíjjel szemben – az egyetem érdekében. ...Az időközben Bolyai nevét felvevő egyetem (BTE) orvoskara kénytelen volt 1945 őszén leköltözni Marosvásárhelyre, ahol az 1909-ben felépült hadapródiskola alkalmasnak látszott az intézetek elhelyezésére – jelentős átépítéssel –, néhány kisebb klinikával együtt... Az 1948-as tanügyi reform (szovjet minta) leválasztotta az orvos- és gyógyszerészképzést a Bolyai Egyetemről (BTE), és létrehozta a MOGYI-t.

Az akkor színtiszta magyar város nagy örömmel fogadta első egyetemét, és minden segítséget megadott a nemes feladat megvalósulásáért... Nem volt véletlen Ludány professzor lelkesedése a vásárhelyi „háztűznéző” után, amikor a „magyar Cambridge” képét vélte kirajzolódni a Somostető délnyugati lankáin...

Ha a történelmi események helye és ideje meg is gátolták a vásárhelyi „magyar Cambridge” létrejöttét, ez az egyetemi campus 15 éven keresztül (1945-60) a boldog és szabad ifjúságot, a gondtalan diákeveket jelentette számomra. Alig 200 méterre laktunk a Kadétiskolától, és naponta legalább egyszer átléptem bejárata kapuját, vagy úgy adódóan a kerítésen átmászva jutottam be. Az első 9 évben a játszópajtásokat kerestem fel, majd 6 éven át beiratkoztam orvospályára... Kívánságom, hogy soha senkinek rosszabb tanulóéveket ne adjon a Gondviselő... Természetesen engem is keményen mellbe vágott az 1959 tavaszán bejelentett románosítás, mely közvetlenül engem már nem érintett, de tudtam vagy inkább csak éreztem, odahaza elköszönhetek az egyetemi pályától...

Az erdélyi fiatal magyar tanári kar az 1950-es évek legelején sikeresen vette át a „stafétabotot” a szerződéssel alkalmazott magyarországi professzoroktól, akiket tudatosan szorítottak ki, remélve, hogy az új fiatal oktatók belebuknak a nemes, de nagyon nehéz hivatásukba. Szerencsére, és a megfelelő képességeknek köszönhetően, ez nem történt meg. Az „utolsó előtti mohikán”, Obál Ferenc élettan professzor 1953 őszén tért vissza az anyaországba Szegedre. Utolsóként, 1964-ben, Miskolczy Dezső akadémikus távozott Marosvásárhelyről...

A 100 ágyas, 2-3 műtő sebészeti osztály már túl volt a háborút követő rendbetételén, miután 1945. március végén Zsák József polgármester meghívta és osztályvezető főorvosnak nevezte ki Péterffy Pált, tekintettel arra, hogy a szovjetek bevonulása okozta menekülés miatt a város nem rendelkezett megfelelően képzett sebésszel. Fél év alatt sikerült jól működő sebészeti osztályt létrehozni, és 1945 őszén megfelelő módon tudták fogadni Klimkó professzort és csapatát: Pápai Zoltán, Kótai Pál, Gozner Elek, Szombathelyi László, Kelemen Attila, Szerémi Lajos, Darkó Zsigmond, Böszörményi Lajos, Vass György, Kolozsvárról áttelepülő sebész-oktatókat és a segédszemélyzetet... A következő meghívott egyetemi tanár az óriási tapasztalattal rendelkező, Kolozsváron magánkórházat irányító Mátyás Mátyás (1888-1956.) volt. Tanszékezetősége idején alakult meg Kótai Pál (1910-1986) irányításával az önálló Urológiai, majd nemsokára az Ortopédiai-Traumatológiai Tanszék Száva János (1916-

2001.) vezetésével... A gyermeksebészet irányítását később Kelemen Attila vette át. A szakosodás folytatódott, és 1955-ben a sebészeti klinikán belül egy 20 ágyas szív-és érsebészeti osztály létesült, és elkezdődött a zárt szívműtétek végzése. .. Köteles Béla (1913-2003.) és a clevelandi református atyafiak által adományozott szív-tüdő motornak volt köszönhető, hogy Marosvásárhelyen 1973. április 5-én elkezdődött a nyitott szívműtétek végzése, létrejött az ország második szívsebészete. Sajnálatosan ez az adományozás kifelejtődött az intézet történetéből.

Mátyás professzor halála után, 1957 elején Pápai Zoltán vette át a klinika irányítását, aki mestere (Klimkó) szellemében, példaadó pontossággal és fegyelemmel irányította a klinikát...

Az erdélyi önálló magyar felsőoktatást romba döntő tornádó első, de jól érezhető szelei 1949. november 3-tól separtek végéig az amúgy is huzatos Kárpát-medencén. Először a MOGYI rektorát, Csögör Lajost, majd a BTE rektorát, Balogh Edgárt és másik hat magyar vezetőt tartóztattak le és ítélték el több évre, teljesen alaptalanul. Ezt megelőzően Csögör Lajos már kapott egy szeretetteljes, de nem alaptalanul aggódó, jóindulatú figyelmeztetést az erdélyi magyarok szentéletű püspökétől, Márton Árontól: „Csögör, kérem, maga tényleg azt hiszi, hogy az önálló magyar egyetem sokáig megmarad? Magukat megszedítette az a négy év, amit Észak-Erdélyben éltek, és ezért nem látnak eléggé tisztán. Hogy mit várhatunk a jövőtől, azt csak mi tudjuk, akik Dél-Erdélyben élünk”. A tősgyökeres székely püspök az évtizedek alatt alaposan megismerte ezt a bizantin országot, mely történészek szerint: „*Trianon utáni megalakulása óta Nagyrománia soha nem volt jogállam. A magyarság közösségi jogai elleni hajsza a húszas-harmincas években aprólékosan kidolgozott forgatókönyvek folytonosságán alapszik.*”

Az erdélyi önálló magyar felsőoktatás elleni össznépi támadás nyitányát valószínűleg az '56-os magyar forradalom okozta aggodalom, illetve a megtorlás indította el... Alig egy esztendőre volt szükség a megfelelő forgatókönyv összeállításához. Kolozsváron ...tavasszal kimondták a két egyetem egyesülését, és ősszel már a Babes-Bolyai nevű egyetemre iratkoztak be a hallgatók. Szabédi László és Csendes Zoltán öngyilkossága alig hallható csikorgás volt a jól olajozott átverésben.... Marosvásárhelyen ezt a folyamatot lassabban, de hasonló elszántsággal és nem kis furfanggal valósították meg, azt állítva, hogy párhuzamosan két nyelvű lesz az oktatás (ez volt a csali).... Ez a trójai faló, így lehetett gyorsan megváltoztatni az egyetem jellegét, betelepítve jelentős számú román oktatóorvost, akik esetenként rekordgyorsaságú karriert tudtak magukénak. Szájhagyományok szerint volt olyan kollega, aki Kolozsváron mint adjunktus ült be a gépkocsiba, és Marosvásárhelyen docensként szállt ki, majd rövid időn belül kinevezték professzornak, a tartományi párttitkár hozzáértő döntése alapján. A románosítás állami és párt (kommunista)- feladat volt, mely nem tűrt semmilyen ellenállást a Ceausescu-korszakban. A lényeg azóta sem változott, megy minden előre, mint a gőzhenger, csak a csomagolás módosult. Ügyesen megtalálják az ún. „törvényes trükköket” a magyarság eltüntetéséhez, ahogy a németek és a zsidók esetében már megtörtént.

Közelebről megtekintve a marosvásárhelyi sebészeti klinikák oktatói és kutatói tevékenységét, örömmel észlelhető, hogy megőrizték az elődök hagyományait az oktatást illetően, hogy tankönyveket, jegyzeteket jelentetnek meg, melyeket szükség szerint felújítanak, bővítenek...

Örvendetes módon a másik nagy klinikumba, a belgyógyászatra 1962 után is neveztek ki magyar tanszékvezetőket, egyetemi tanárokat. Közülük Brassai Zoltán emeritus professzort, az MTA külső tagját szeretném említeni... A magyar nyelvű orvos-és gyógyszerészképzés 70 éves jubileuma alkalmából a helyi lapban megjelent írása számos figyelemreméltó tényre világít rá. Teljesen egyetértek Brassai professzor úrral, hogy a magyar nyelvű intézet különleges szellemisége erkölcsi erőt nyújtott mindnyájunknak a helytálláshoz. Meg akartuk mutatni, mi is vagyunk olyan jók, mint az ország többi egyetemei. Nagyon elszomorító olvasni (ezt más illetékes is kijelentette), hogy jelenleg csak a második kategóriába sorolják alma materünket. Ezt igazolják az egyetemi rangsorolás 2016. januári adatai is (Ranking WEB of University), mely szerint a MOGYE a 13 orvos-és gyógyszerészképző román egyetem között a 12. a rangsorban, és a nyolc erdélyit tekintve az utolsó. .. Ezen mindenki javítani szeretne, és lenne is egy nem könnyű, meglehetősen eretnek, de eredményesnek látszó javaslatom. Bevallom, ez nem a saját ötletem, hanem Benetato kolozsvári élettan professzor szavai ihlették ezt a megoldást. Adják vissza az egyetemet az erdélyi magyaroknak bizonyos időre, és szent meggyőződésem, hogy a rangsorban igen jelentős lenne a javulás...

Végül, de nem utolsósorban Marosvásárhely két meghatározó kórházigazgató sebész főorvosáról óhajtok megemlékezni. Mindketten egy új, korszerű kórház építésével akarták a város és környéke lakóinak egészségügyi ellátását jelentősen javítani. Érdekes módon a kórházalapítás csak egyiküknek sikerült, de mindkettőjük életpályáját határozottan befolyásolta álmaik sikertelen, illetve sikeres megvalósulása. Hints Elek terveit a Nagy Háború tette lehetetlenné, Czakó Józsefnek viszont a trianoni országcsenkítés után sikerült révbe kalauzolni az elképzelést a város, a megye és a történelmi egyházak összefogásával, és 1929-ben elkészült az új, korszerű és esztétikus 70 ágyas kórház, mely közel 90 éve szolgálja a betegeket..

Lőrincz József

Bölcsőhely

Megállított a csermely,
Tanuljak csacsogni,
S beszélgettünk csak nagy dolgokról.

Ifjú voltam, és megtanultam,
Hogy, amíg a jegenye eljut a láthatárig,
Megöregedhet a láthatár.

Abból, ahogy az éjszaka lehajolt és
Megcsókolta a földet,
Megértettem, hogy mi csak itt nőhetünk fel az égig.

Sem irigye, sem haragosa

110 éve született dr. Szentkirályi István gyermekgyógyász professzor

Nem volt sem irigye, sem haragosa – emeltük ki a címben, de úgy tűnik, hogy a lexikonszerkesztőkön kívül méltatója is kevés, holott élete legtermékenyebb bő két évtizedét a gyermekek gyógyításának, a kutatásnak, orvosnemzedékek képzésének szentelte a Marosvásárhelyi Orvostudományi és Gyógyszerészeti Intézetben. A sok ezerből valószínűleg ma is élnek olyan felnőttek, akiket gyermekkorukban meggyógyított, akiknek megmentette az életét, és tanítványai közül is sokan, akiket legjobb tudása szerint felkészítve „a gyógyítás szent útján” elindított.

Dr. Szentkirályi István 1906. december 29-én a Fehér megyei Zalatnán látta meg a napvilágot. Iskolába Gyulafehérváron, Szászvárosban és a tordai unitárius gimnáziumba járt, majd annak megszűnése után a román tannyelvűben érettségizett. Egyetemi tanulmányait a kolozsvári I. Ferdinánd egyetem orvosi karán végezte román nyelven. 1933. április 8-án avatták doktorrá. 1934-35-ben Magyarországon képezte tovább magát, előbb a gyulai kórház szülészeti-nőgyógyászati osztályán, majd a szegedi egyetem gyermekklinikáján.

Magas, vékony, szőke, sokoldalú fiatalemberként sportolt (ökölvívott), vadászott, horgászott, szépen korcsolyázott, ügyesen faragott, remek karikatúrákat rajzolt. Végtelenül szerény volt, de igényes önmagával szemben. Remek humorérzéke környezetét elbűvölte. Lovagias volt, sportszerű, aki a gyengébbet sohasem bántja, a kis halakat visszasdobja.

1935-ben Tordán nyitott magánrendelőt. A második bécsi döntés után, 1940. szeptemberében áttelepült Kolozsvárra. 1940-től az Anya és Csecsemővédő Intézet gyermekorvosa, 1943-tól az Országos Társadalom-Biztosítási Alap orvosa is volt. A megélhetés érdekében Kismester-utcai lakásának egyik szobájában magánrendelőt is nyitott. 1945-től a Dermata cipőgyár bölcsődéjének gyermekorvosként dolgozott.

1949-ben prof. dr. Csögör Lajos rektor meghívta a Marosvásárhelyre költöztetett Orvosi és Gyógyszerészeti Intézet gyermekgyógyászati klinikájára előadótanárnak, ahol később professzori címet nyert. 1949-1971 között 22 évfolyam gyermekgyógyászait oktatta, kiváló szakemberek kerültek ki a keze alól.

Szakirodalmi tevékenységének eredménye 12 tudományos dolgozat, amelynek első szerzője, nyolcban pedig társszerzőként szerepelt. Fő kutatási területe a csecsemőkori enterocolitisek, postdysenterias állapotok, csecsemőkori atrophia és kezelése; a vérplazmával végzett terápiás kísérletek gyermekkori reumas fertőzésben; a méz hatása koraszülöttek súlygyarapodására; a csecsemők malignus syndromája; a húgyutak fejlődési rendellenességei, húgyúti gyulladások patológiája, az enzimopathiák felismerése.

Tanulmányai, dolgozatai hazai (Orvosi Szemle, Pediatrie) és külföldi szakfolyóiratokban jelentek meg (Gyermekgyógyászat, Kinderärztliche Praxis, Kísérletes orvostudomány; Med. Wochenschrift, stb.).

Egyetemi hallgatói részére 1951-60 között kilenc kötetnyi litografált jegyzetet írt (Gyermekgyógyászati jegyzetek I.II.III – három átdolgozott kiadásban). Közel 2.500 oldalt gépelt otthoni kis Erika írógépén. A Bukarestben megjelent Gyermekgyógyászat tankönyvbe (1962, 65-ben) fejezetet írt. Rendszeresen megszerezte az akkor legkorszerűbb svájci Fanconi gyermekgyógyászati szakkönyv több kiadását, és jegyzeteibe beépítette a

szakmával kapcsolatos legfrissebb tudnivalókat. Kapcsolatot tartott a budapesti, dr. Kramár Jenő és dr. Dobszai László európai hírű professzorokkal. Rengeteget olvasott, fiatal korában filozófusokat is, aztán sorra fedezte fel a világirodalom nagyjait és a magyar költőket Adytól Székely Jánosig, akinek verseit olvasta és mondta magnóba még a halálos ágyán is.

Egész magatartását az igazi emberszeretet jellemezte. 1944 előtt az üldözötteket segítette, gyógyította, 1944 után szintén a hátrányos helyzetbe került emberek, a kilakoltatottak orvosa volt. Nem érdekelte a pénz, irtózott az anyagiasságtól, nem is volt több vagyona, mint egy kis moped moterkerékpár, egy svájci bicika meg a horgászfelszerelése.

Feleségével és három gyermekével bérelt lakásban laktak, időse szüleit és felesége szüleit, akik a háború után nincstelenekké váltak, halálukig segítette, eltartotta. Családján kívül rendkívüli módon ragaszkodott fiatalkori jó barátaihoz, elsősorban Csögör Lajos és Guzner Miklós professzorokhoz, akik Marosvásárhelyen tanártársai és majdhogynem szomszédai is voltak.

Súlyos betegsége (tüdőrák) miatt kényszerült abbahagyni a munkáját, s bár Carpinisceanu professzor 1968-ban Bukarestben megoperálta, 1973-ban, 67 éves korában tüdőrákban elhunyt.

Sem irigye, sem haragosa nem volt soha. Példaképet jelentett az orvosi szakmában, az orvosi etika betartásában. Orvosként dolgozó gyermekei szerint otthon, édesapaként úgyszintén. Ezért érzik ők méltánytalannak, hogy a MOGYE történetéről megjelent kötetekben alig vagy a legújabbban meg sem említik a nevét. Életről, pályájáról a Romániai Magyar Irodalmi Lexikonban (5. kötet) olvashatunk.

A dr. Szentkirályi István debreceni fogorvostól származó adatok alapján összeállította Bodolai Gyöngyi.

In memoriam prof. Dr. Szentkirályi István

„Prof. Dr. Szentkirályi István a marosvásárhelyi orvosi egyetem gyermekgyógyászati karának a legkedveltebb egyénisége volt. Magas, szikár, szűkszavú tanaitómesterem hatalmas tudású, igényes, pedáns klinikus volt, ...aki bevezetett engem a gyermekgyógyászat szövevényes berkeibe. Tette mindezt annyi méltósággal és hivatásbéli hitelességgel, hogy a mi generációnknak kitörölhetetlen emberi példaképe maradt. Ő vezetett be a tudományos munka és kutatás világába is. Fia, dr. Szentkirályi István kiváló fogorvos hosszú ideig Szatmáron élt és a barátom volt. Amikor úgy hozta a sors, hogy szeretett tanítómesterem eltávozott közülünk, István barátom nekem ajánlotta azokat a számomra felbecsülhetetlen értéknek számító gyermekgyógyászati szakkönyveket, a klasszikus német gyermekgyógyászok munkáit, feljegyzéseit és írásait, amit az utókorra hagyott... Olyan tisztességgel, orvosi hittel őrzöm mindmáig, mint a gyermekgyógyászat katekizmusát. Szatmárnémeti, 2012. január 26-án” – olvasható az egykori tanítvány, **dr. Bauer Béla**, PhD honlapján, aki nyugdíjazásáig a szatmári városi kórház gyermekosztályának vezető főorvosa volt, és gyógyító tevékenysége mellett gazdag tudományos is irodalmi munkásságot mondhat magáénak.

Papp Lajos szívsebész kapta idén a Tőkés-díjat

Papp Lajos Széchenyi-díjas szívsebész kapta idén a Tőkés-díjat, az elismerést az ünnepi istentisztelettel egybekötött nyilvános kuratóriumi ülésen adták át szeptember 11-én, vasárnap a kisvárdai református templomban.

A Tőkés László református püspök nevét viselő alapítványt 1989-ben hozták létre. A szervezet célja, hogy elismerje azokat, akik tudományos, művészeti, politikai, vallási területen végzett munkájukkal vagy humanitárius cselekedeteikkel sokat tettek a magyar nemzet fejlődéséért.

Az istentiszteleten **Tőkés László** püspök, európai parlamenti képviselő igehirdetésében arról beszélt, hogy az orvostudomány egyre inkább meghaladja azt az egyoldalú szemléletet, amely szerint a gyógyítás csupán a testi betegség gyógyítását jelenti, és ráébredt arra, hogy az emberi élet és egészség nem csupán a „vegyi folyamatok eredője”.

Test, lélek és szellem egységéről beszél Papp Lajos szívsebész is, a Biblia pedig ezt a szemléletet, a külső és belső ember fontosságát hirdeti úgy, hogy tanítása szerint az ember Krisztus révén válik képessé a megújulásra - fogalmazott a püspök.

Igehirdetésében Tőkés László kifejtette: bár a betegség természetes létállapot, a jó orvos nem mond le betegéről, igyekszik úgy kezelni, hogy az életben maradjon. A gyűlölethől, a hazugságból, a gyarlóságból, a tagadásból eredő betegségek azonban az ember lelkét támadják és mérgezik. Ma „belebújt az ördög a világba és az emberbe”, amitől meg kell szabadulni – tette hozzá. Nincs védetség ezzel szemben, csak a hit és a lélek ereje – figyelmeztette híveit a püspök. Tőkés László rámutatott arra, hogy „tobzódik a gonosz” a mai világban, globális mértéket ölt a pusztulás, a háborúk kitörése pedig néha csak egy-egy pillanaton múlik. Szavai szerint az elmúlt században a holokauszt és a

totalitárius rendszerek pusztítása mellett kevesen gondolták volna, hogy a kilencvenes években a Balkánon, majd később Ukrajnában is hasonló válság alakul ki. „Miközben elégedetlenkedtünk a rendszerváltás eredményeinek elmaradása miatt, egyszer csak nyakunkon vannak a menekültek, és velük együtt a migránsok, ez az újabb kori népvándorlás” – fogalmazott Tőkés László. „Immár nemcsak a mi életünk látszik törékenynek, hanem az egész kontinens életveszélyben forog” – tette hozzá.

Az istentiszteletet követő kuratóriumi ülésen **Kerekes Miklós**, a Tőkés László Alapítvány kuratóriumi tagja hirdette ki a sorrendben huszonkettedik Tőkés-díj díjazottját, Papp Lajos munkásságát **Kocsis István** drámaíró laudációjában méltatta, a díjat **Lengyel Szabolcs**, az Alapítvány alapító-elnöke adta át.

Papp Lajos 1948. március 21-én született a Baranya megyei Aranyosgadányban. A Pécsi Tudományegyetem nyugalmazott egyetemi tanára, a Pécsi Szívgyógyászati Klinika korábbi igazgatója, a Kaposvári Egyetem professor emeritusa. Szívkeringéskutatással, a szívizom vérkeringésének fiziológiájával foglalkozott; a világon először 1980-ban Magyarországon vezették be az általa kidolgozott kardio-teletermográfiát. Kiemelkedő eredményeket ért el a patológiás és az ép szívizom biokémiai vizsgálatainak terén, tudományos munkássága nemzetközi hírű: számtalan publikációja jelent meg a világ kiemelkedő szakmai lapjaiban.

A Tőkés-díjat eddig olyan ismert művészek, egyházi és világi személyek kapták meg, mint **Sára Sándor** operatőr-filmrendező, **Templfi József** római katolikus püspök, **Szörényi Levente** zeneszerző, **Nemeskürty István** és **Szabó Magda** író, **Makovecz Imre** építész és **Orbán Viktor** jelenlegi miniszterelnök.

Frigyesy Ágnes

(Szerkesztőként egy személyes jellegű megjegyzést kell tennem. U.i. Papp Lajos professzornak köszönhetem életem utóbbi 19 évét, ezzel az Átalvető is 1997 utáni fennállását. Olvasóinkat közös áldás kérésére hívom fel. K.P.)

Boldog sugár

Cs. Mayer Katalint nyolc éves korában annyira rabul ejtette a Tamási melletti kápolnadombról elé táruló táj, hogy föl-sóhajtott: „Én festő vagy költő leszek, hogy ezt a szépséget megörökíthessem!”

Virágzó gyümölcsfákat látott, kis falvak tornyai tűntek föl szeme elé; megcsodálta a földeken átiramló felhők árnyait. (Tudjuk: többek mellett Petőfi Sándort is megigézte a teremtett világ csodája. Bizonyára emlékszünk A Tisza című versére: „Édes, mély mámorba szédült a természet örök szépségétül.”)

Kiállítónk Pusztavacson született, de hű nevelőinek a dunántúli dombokat tartja, (akárcsak Illyés Gyula) amelyek úgy karolnak, hogy nem korlátoznak, nem fogják rabul, amikor ölelnek.

Ha lenne a művészetben tízpróba, ahogy az atlétikában van, Cs. Mayer Katalin bizvást kvótát szerezne: már gyermekkorában szeretett rajzolni, énekelni.

Később fotószakkörbe, énekkarba járt, (felnőtt korában a

Pro Cultura Humana vegyeskarba); mostanában is (jótékonysági rendezvényeken, kiállítás-megnyitókön) elénekel egy-egy dalt. Irodalmi színpad tagja, több szavalóverseny győztese. Kecskeméten találkozott a néptáncsal, népzenevel. (A táncházakban pedig természetesen szóba került Trianon is.) Kisfilmet rendezett; a tamási Koppány Televízióban műsort vezetett, bábozik; barátnőjével a környező falvak gyerekeit szórakoztatják, mert – mint mondja – a gyerekeknek fontos a nevetés.

Újságot szerkeszt, rendszeresen ír a Dörmögő Dömötör gyermekmagazinba, évek óta szerzője a Kézjegy antológiának, Vadrezeda címmel verseskötete jelent meg. (Költeményeiben is megfogalmazza mélyen átélt tájélményeit.) Terrakotta szobrokat is készít.

Festményeit először 1991-ben mutatta be Tamásiban; azóta több egyéni és csoportos kiállítása volt, képei Németországba, Franciaországba, Amerikába is eljutottak.

Dr. Baranyai Eszter bikácsi kiállításán így jellemezte Cs. Mayer Katalin képeit: „festészetében a táj szépsége a központi téma; a hű hazaszeretet... az ő művészi küldetése: a létező valóságot csodálatosként bemutatni.”

Székelyföldön készített fotóin is ez a szándék látszik: ma-

Gyárfás András

Reset

Rövid leszek, mert sietek. Sietek, nehogy újra sorba kelljen állnom az üzlet előtt, vagy ne adj Isten, kiürült polcokra bámulnom, mint csau alatt éveken át. Ugyanis sokadjára hallom a Tv-ben, rádióban, és olvasom az újságokban, hogy a kormány (nálunk itt Svájcban Bundesrat) azt tanácsolja, mindenki szerezzen be úgynevezett vésztartalékot. Persze nem szabad pánikba esni, és a hőrcsög-felvásárlókat is megintik, de úgy tíz napra szóló tartós élelmiszereket és legalább öt napra ivóvizet mindenki tartson a pincéjében vagy mittudomén hol.

Arra a kérdésre, hogy miért, még nem jött válasz, talán csak annyi: „für alle felle” (minden eshetőségre - a szerk.) Mert megbolondult a világ. Nem, nem atomháború, s nem természeti katasztrófák fenyegetnek, de ha például hosszasan kimarad a villanyszolgáltatás, vagy kifogynak a nemzeti olajtartalékok és leáll a szállítás, s ezzel együtt minden, hát ugye jó, ha van otthon ez-az, míg államapánk intézkedni tud az új helyzetben. Egyszerűen a lehető legrosszabb vár ránk. Nem tudjuk, mi jön, de valami történni fog!

Látni, érezni, hogy a tanácsalanság nap mint nap nő, vannak, akik a migráns-áradattal magyaráznak mindent, és nem annak okát keresik, hanem bezárkóznak és muto-gatnak a szomszédokra. Közös nevezőre gondolni sem lehet, hiszen a legtehetősebbek diktálni akarnak és nem együttműködni.

Na, megint elkalandoztam a címtől.

A lakás, az autó és lassan minden készülékünk elektronikus, és ha valamin több van, mint két bigyó, azt én vilámgyorsan addig nyomkodom, míg egyszer csak leáll -

tudományosan szólva blokkol -, és akkor kihívom a szerelőt, aki jó pénzért, de viszonylag gyorsan visszaállít mindent az eredeti állapotába és megnyugtat, hogy a jövőben is, ha valami ilyesmi beáll, hát hívjam.

Na persze, hogy beállt, ám ezúttal a nejem már sokallta a fölös költségeket és rám parancsolt, tegyem félre hamis büszkeségemet és hívjam fel az unokaöcsémet, aki minden kütyűnek tudósa. Eddig azért vonakodtam ettől, mert az unokaöccs először leröhög, majd a telefonban azonnal megmondja (ingyen, bérmentve), hogy mit kell tennem. Egyébként a svájci szerelő is ugyanazt tette (azaz leröhögött), csak a kapun kívül.

A megoldás tehát rém egyszerű. Minden készülék alján vagy oldalán, alul vagy felül van egy kicsi lyuk, és nem mindig, de többnyire rá van írva, hogy RESET, s ha ezt megböjkjük, rózsaszínűvé válik újra a világ, és lehet újra zongorázni a butykökön.

Nahát, ezt kellene megkeresni valahol a Földön vagy a világűrben, mert aki az egészet teremtette, okosabb, mint mi mindannyian, és biztos ami biztos alapon, a hat nap munkáját nem akarván esetleg hiábavalóvá tenni, valahol elhelyezett egy nagy RESET-gombot.

Na már most engem az aggaszt, vajon lehet-e válogatni, mikorra is álljon minden vissza. Éppen az Igéig azért nem kéne, mert ahogy most élünk, azaz mindennel visszaélünk, hát oda tartunk. Szóval biztos vagyok benne, hogy ha meg is találjuk a megfelelő gombot, képtelenek leszünk eldönteni, hogy száz, ezer, vagy csak egy-két hónapra akarunk visszalépni a történelmünkben. És féltő, hogy rossz kezekbe kerül majd eme gomb, és felgyorsul a mindent megsemmisítő akarat.

De van-e egyáltalán Jó kéz ma a világon? Létezik-e Jó akarat? Mert lassan tízmilliárd az emberek száma, de az emberiség a nulla felé közeledik. Azért bízom benne, hogy van valahol valaki, aki megtalálja és „jó kézzel” nyomja meg földünk Reset gombját.

gányos fenyőt, megtekeredett törzsű almafát, vízimalmot, virágzó rétet, dűlőutat, kaszálót örökít meg.

Több mint harminc éve járt először Erdélyben. Őt is, mint sokunkat, már akkor elvarázsolta a vidék. 2012-ben családjával együtt eljutott Székelyvarságra, majd egy évre rá Húsvétkor újra. (Ez a település Nyíró József regényalakjainak földje, a Görgényi havasok déli lejtőjén található. Báró Orbán Balázs így ír erről a tájról és népéről: „Szép a fennsík, gyönyörű bükkrengetegek között lévő irtványaival, ez irtványokban legelésző kolompós nyújaival, az azon sok regényes fekvésű pajtával, melyek körül munkás nép sűrű forog... téli házuk a faluban, szép üde nyaralójuk fenn a havasokon, s nyaranta a nép nagy része, főként a nők idejüket fenn töltik a havasi nyaralókon. A szabadságszerető székely kedveli e független, e költőileg szép életet, ezt a egyszerű magányt, hogy megszorítás nélkül élhet, hol a szomszédok zuvatja (pletyka-a szerk.) nem nyugtalanítja, hol néha legközelebbi szomszédja oly messze van, hogy csak hárskürttel beszélgethetnek csendes estvéken egymással.”)

„Ekkor nyílt lehetőségem a barangolásra.” Ezek már Cs. Mayer Katalin szavai. Megismerte „dalos” Vera nénit, akit le is fényképezett, és akinek az énekeit az ő közbenjárásának köszönhetően már több ezren hallották.

Cs. Mayer Katalin fényképeinek elkészítése egy-egy drámai történet csúcspontja. Egészen bensőséges a fotós és alanya közötti kapcsolat. A művelet után Cs. Mayer Katalin benne marad „modelljei” életében, részesévé válik sorsuknak.

Hallgassuk újra őt: „Egy ház előtt elhaladva jajgatásra lettem figyelmes. Benézve a deszkakerítésen, egy kicsi nénit láttam feküdni az udvaron... rögtön berohantam, bevitettem a házba. Ahogy felkaroltam, éreztem, hogy ropog a vállcsontja. Lefektettem, megittattam, szóltam a szomszédoknak. Amikor várokoztunk a mentőre, megkérdeztem: lefényképezhetem-e?”

A szöke, „nefelejcs szemű” Ervinke a fotós egyik kedvence, a másik pedig Tündike, aki felvette kedvéért viseletét.

Végezetül Cs. Mayer Katalin saját szavaival ajánlom figyelmükbe alkotásait: „Az égis erő fenyők hűvös zöld árnyékában sétálva... elhittem, hogy tündérek figyelik minden lépésemet. A szívemet átjárta valami boldog sugár, mint szóttast az aranyzál, de keserű, hideg zúzmara is volt abban. Ezt a ragyogást szeretném megosztani Önökkel.”

Gutai István

Elhangzott 2016. május 18-án a dunaszentgyörgyi könyvtárban, Cs. Mayer Katalin kiállításának megnyitóján.

Lelkünk átölelte a Kárpátokat...

Külhoni magyar újságírók találkozója Szegeden

Első ízben szervezett a szegedi székhelyű **Ötágú Síp Kulturális Egyesület** rangos összejövetelet a határon túli magyar média képviselői számára. A Tisza-parti városban a Bibliotéka Könyvtár adott otthont a találkozóknak, ahol a romániai Bánság, a Felvidék, a Délvidék és Kárpátalja is képviseltette magát – újságírók, szerkesztők, főszerkesztők, fotóriporterek, karikatúristák fogadták el az egyesület meghívását. Így azután a többi között jelen volt: *Kőszeghy Elemér*, az ungvári **Kárpáti Igaz Szó** főszerkesztője, *Zunkó Barnabás*, a lap fotóriportere, *Tóth Livia*, a szabadkai **Hét Nap** főszerkesztő-helyettese, *Nagy Magdolna*, az újvidéki **Magyar Szó** szerkesztője, *Farkas-Ráduly Melánia*, a temesvári **Szövegkovács** szerkesztője, *Neszméri Tünde*, a pozsonyi **Felvidék.ma** szerkesztője és *Léphaft Pál*, a Magyar Szó újságíró-karikaturistája.

A találkozó kezdetén *dr. Horváth István Károlyné*, az Ötágú Síp Kulturális Egyesület elnöke köszöntötte a résztvevőket és az érdeklődő közönséget, s rámutatott az összejövétel fontosságára. Hangsúlyozta, hogy az újságírók, a véleményformálók szerepe társadalmunkban rendkívül fontos, ez a kisebbségi lét körülmények közepette csak hatványozódik. Megköszönte a megjelent tollforgatóknak, hogy eljöttek Szegedre, vállalták az út fáradalmait azért, hogy együtt legyünk és így megoszthatjuk egymással gondolatainkat, problémáinkat, örömeinket, sikereink éltető pillanatait is. Az Ötágú Síp Kulturális Egyesület elnevezésével kapcsolatban is szolgált információval, jelesül, hogy annak idején Illyés Gyula mondotta: Bár Magyarországot a trianoni békediktátummal ötfelé darabolták, a magyar kultúra egy és oszthatatlan, tud olyan szépen megszólalni, mint egy ötágú síp, amelynek sípjai különböznek, de a hangszer egy! Ennek jegyében működik a szegedi egyesület, ezt tartja a feladatának és ezért szervezte meg e rangos találkozót is.

Ezt követően *Kisimre Ferenc*, délvidéki származású újságíró, a rendezvény moderátora kérte fel a vendégeket, hogy egy-egy rövid beszámoló, felszólalás erejéig tájékoztassák kollégáikat és az érdeklődő közönséget a magyar tájékoztatás időszerű kérdéseiről saját környezetükben. *Kőszeghy Elemér*, az ungvári **Kárpáti Igaz Szó** főszerkesztője a többi között elmondta, hogy több mint három évtizede dolgozik a sajtóban, s beszélt arról is, hogy milyen hektikus történelme van az írott sajtónak Kárpátalján. Ezt saját lapjával is alátámasztotta: 1920-ban jelent meg először az újság, nemsokára az akkori csehszlovák hatóságok betiltották, 1945-ban a Zakarpatszka Pravda ukrán pártlap tükörfordításaként jelent meg, egészen 1965-ig, amikor önálló magyar napilappá vált. Az 1990-es években, amikor betiltották a kommunista pártot, új lapot regisztráltak, 2005-től – belső szakadás folytán – újra önálló sajtóorgániumként jelent meg, s ma nem napilap, hanem egy héten 3 alkalommal megjelenő újság. A főszerkesztő említette a nagyfokú elvándorlást Kárpátaljáról, ami a példányszám csökkenéséhez is vezetett, továbbá a káderhiányt (az újságírók is elhagyják a szerkesztőséget, mert külföldön nagyobb fizetést kapnak), de azt is hozzáfűzte, hogy kis csapatuk töretlenül hisz annak a munkának a

hasznában, amelyet a magyar népesség tájékoztatása érdekében végez.

Tóth Livia, a szabadkai Hét Nap főszerkesztő-helyettese, a Vajdasági Újságíró Egyesület elnöke, a délvidéki újságírás helyzetéről beszélt annak a felmérésnek a tükrében, amelyet a közelmúltban végeztek. Bár, mint megjegyezte, az elkészült médiatár már egyes részleteiben elavultnak tűnik, tudniillik az utóbbi időben helyi rádiók, lapok szűntek meg. Napjainkban egyébként nagyon nehéz olyan újságot, lapot készíteni, amely minden szempontból megfelel az olvasók igényeinek, magas szakmai színvonalon készül, eleget tesz a modern kor kihívásainak, tanít, anyanyelvet ápol, ismereteket terjeszt. Mindez komoly és összetett feladat a kisebbségi

Felvételünkön Léphaft Pál (Újvidék), Horváth István Károlyné (a szervező Ötágú Síp Kulturális Egyesület elnöke), Farkas-Ráduly Melánia (Temesvár), Nagy Magdolna (Újvidék), Neszméri Tünde (Pozsony), Tóth Livia (Zenta), Kisimre Ferenc (Szeged, a rendezvény moderátora), Nagy Abonyi Attila (Vajdasági Magyarok Demokratikus Közössége szegedi tagozatának elnöke), Kőszeghy Elemér (Ungvár) és Zunkó Barnabás (Ungvár) látható.

nyelven íródott újságban, a rádióban és a televízióban egyaránt. Ez egyébként nemcsak a vajdasági újságírásra jellemző követelmény, hanem az egész külhoni sajtóra vonatkozik. Összetett feladat ez, kiváltképpen akkor, ha egy 70 éves lapot (esetünkben a Hét Napot vagy a Magyar Szót) kell tovább vinnünk, fiatal újságírókkal, meg néhány idősebb, tapasztalt munkatárssal. Figyelembe kell venni, hogy sok olyan nagytekintélyű kolléga dolgozott a szerkesztőségeinkben, akire fel kell néznünk, s az ő általuk megalapozott minőséget, a hagyományt ápolnunk és fejlesztenünk kell. Tóth Livia ezután megemlítette, hogy a Vajdaságban az egyetlen napilapon kívül két magyar nyelvű hetilap van, továbbá megjelenik az Üzenet, a Híd, a Bácsország, az Aracs című kulturális folyóiratok, valamint az egyik legolvasottabb hírportál, a Vajdaság.ma is.

Farkas-Ráduly Melánia a temesvári Szövegkovács című blog szerkesztője. Ő nem csak erről az internetes műfajról beszélt, hanem az 1990-ben, Csíkszeredában megalakított Magyar Újságírók Romániai Egyesületének tevékenységéről és a Nőileg című újság megjelentetésének körülményeiről is. A fiatal székelyföldi születésű, de immáron a Bánságban élő

újságíró, aki a Hargita Népében megjelent írása után határozta el, hogy újságíró lesz, hatalmas lendülettel vetette magát a magyar nyelvű tájékoztatás és a korábban már Tóth Livia által is említett anyanyelv ápolásának összetett feladataiba, szinte naponta jelennek meg ilyen jellegű blogjai, írásai a Szövegkovácsban. Látszik, hogy szereti a munkáját, igyekszik tovább képezni magát, s ezt sugallja fiatal kollégáinak – otthon és a határon túl is.

Nagy Magdolna, az újvidéki Magyar Szó mellékleteinek, kiadványainak szerkesztője, az évente megjelenő hagyományos Naptár (voltaképpen kincses kalendárium) istápolója. Felszólalásában beszélt a jó hírű és egyetlen (volt) jugoszláv magyar napilap múltjáról, fejlődésének és a válságos időkben való hanyatlásának történetéről, az olvasótábor vesztéséről és mostani tevékenységéről. Az egyik legnagyobb problémaként a káderhiányt és ennek kapcsán az újságíró-képzést jelölte meg. Az újságírókra így azután óriási teher hárul, s ezt a terhet egyre kisebb létszámmal kénytelenek viselni. Egyik alapvető feladatuk napjaink újságírásában: megszólítani a fiatalokat, olvasóvá nevelni őket. Ugyanakkor a jelenlegi olvasóköri hatvanas éveiket élő délvidéki magyarok, akinek egészen mások az olvasási szokásaik és igényeik, mint az ifjú generációnak. Mindenesetre töreksenek arra, hogy a Magyar Szót olvasókat bátorítsák, buzdítsák a szülőföldön való maradásra, a magyar nyelv használatára, ápolására, gyermekeiknek való átadására. Nagy Magdolna arról is beszámolt, hogy a korábban hét, ma hat napon át megjelenő kiadvány minden nap valamilyen mellékletet tartalmaz: keresztretjévtől, a Tarka Világ magazinon át a mezőgazdasági mellékletig. A lapnak vannak fiókszerkesztőségei Szabadkán, Zentán, Topolyán és tudósítói is nagyobb vajdasági városokban.

Neszméri Tünde, a Felvidék, ma szerkesztője a szlovákiai újságírók szervezetének működéséről illetve passzivitásáról szólt. Elmondta, hogy megalakult ugyan a felvidéki magyar újságírók egyesülete, de gyakorlatilag csak papíron létezik,

holott ugyanakkora szükség lenne rá, mint a vajdasági és az erdélyi kollégáknál. Érdekérvényesítő szerep nélkül ugyanis egy-egy szervezet nem járulhat hozzá a tollforgatók jogainak, szakmai előrehaladásának megvalósításához. Beszélt arról is, hogy alig néhány héttel ezelőtt szűnt meg a Szabad újság című lap, amelynél korábban dolgozott. Jellemzően anyagi okok miatt került erre sor, de ez – mint ahogyan mondotta – nem egyedi eset, sem a Felvidéken, sem másutt az anyaország határain kívül. Neszméri Tünde beszámolt a magyar nyelvű kiadványokról, közöttük az egyházi lapokról, az irodalmi, a pedagógiai, mezőgazdasági, s a helyi kisebb újságokról is, amelyek az ott élő magyar kisebbség tájékoztatását segítik elő.

Léphaft Pál, a Magyar Szó, valamint több anyaországi napi – és hetilap karikatúristája nem jött üres kézzel: két karikatúrát mutatott a közönségnek, az egyiket egy jeles délvidéki politikus, a másikon egy író látható. A rajzok kapcsán igen érdekes eszmefuttatást hallottunk tőle a sajtó társadalmi szerepéről, de a társadalomnak a médiára való hatásáról is. A politika és a sajtó kapcsolatának szükségessége elvitathatatlan, ugyanakkor rendkívül érzékeny a két terület egymáshoz való viszonyulása. Beszélt arról is, hogy az utódállamokban mennyire nehéz a médiában dolgozók helyzete, ami egyértelműen kiderült a szegedi tanácskozás résztvevőinek megnyilatkozásaiból is. Az viszont rendkívül fontos, hogy találkozhassanak, véleményt cserélhetnek és erkölcsi támogatást is kapnak egymástól.

A kétségkívül hasznos és építő jellegű gondolatokban gazdag összejövétel szellemi-lelki élményt nyújtott nemcsak a résztvevőknek, hanem azoknak a szegedi érdeklődőknek is, akik megjelentek a Bibliotéka Könyvtárban. A búcsú pillanataiban kivétel nélkül azt mondták a határon túli magyar kollégák: reméljük, hamarosan újra találkozunk itt a Tisza partján. Mert jó együtt lenni.

Visszavárjuk őket.

Kisimre Ferenc

Székelykaput avattak Felsősfalván

Október 8-án székelykaput avattak Felsősfalván, a kultúr-otthon előtti téren. Ez a nap kettős ünnep volt a település számára, mivel az avatást követően sor került a II. alkalommal megrendezett Sóvidéki Néptáncalálkozóra, melyre Magyarországról is érkeztek résztvevők.

Az EKOSZ kezdeményezésére, az egyetlen székely fejedelem, Székely Mózes szobra melletti tér méltó kialakításához egy csodaszép székelykaput avattak fel 2016. október 8-án, az udvarhelyszéki Felsősfalván. Az EKOSZ elnökének felelőse álmódta oda, ismerve azt, hogy Felsősfalván 1910-ig számtalan nagy székelykapu állt, de akkor egy hatalmas tűzvészben a házak és a kapuk kétharmada elpusztult. A tűzzel még a Magyar Parlament is foglalkozott, és 50 000 koronával támogatta a helyreállítást.

Az EKOSZ és a Felsősfalvi Kodáros Egyesület 2013. augusztus 25-án állította fel az egyetlen székely fejedelem első köztéri szobrát Felsősfalván, az egykori Községháza előtt, magánszemélyek, az Ausztriai Magyarok Egyesülete és

az EKOSZ, magyarországi önkormányzatok és civil szervezetek támogatásával, illetve a felsősfalvi emberek társadalmi munkájával és támogatásával.

Felsősfalva a vitéz egyetlen székely fejedelem emlékét élénken ápolja, hiszen már 2002-ben az általános iskolát Székely Mózesről nevezték el, adózva egyúttal az első székely sókamarásnak is, hiszen Báthory István lengyel király és erdélyi fejedelem 1583-ban Székely Mózeszt nevezte ki a sófalvi sóbánya kamaraispánjának.

A felsősfalvi egykori Községháza és a Művelődési Ház közötti térre a nagy kötött galambdúcos székelykaput a nyikómalomfalvi Pál Jenő és Pap Ferenc faragók készíteték el. Méretei is impozánsak, 600 cm szélességű és 480 cm magasságú.

A kapun székely mintakincs mellett megjelenítésre kerül Felsősfalva címere, illetve az 1840-es években használt pecsétje és az alábbi felirat: „Őseinknek szent hitéhez, nemzetednek gyökeréhez, testvér, ne légy hűtlen soha!”

A székelykapu felállítását a Bethlen Gábor Alapon keresztül a magyar Miniszterelnökség nemzetpolitikai államtitkársága, az Erdélyi Körök Országos Szövetsége és az Erdélyi Magyarok Tolna Megyei Egyesülete támogatta anyagiilag, ezen kívül nem elhanyagolható Parajd Község Polgármesteri Hivatalának, a Felsősófalvi Kodáros Egyesületnek és más felsősófalvi személyeknek anyagi és fizikai munkával történő támogatása sem.

A székelykapu ünnepélyes átadása és felszentelése után beszédet mondott

dott dr. Szilágyi Péter, a Miniszterelnökség nemzetpolitikáért felelős helyettes államtitkára, Borboly Csaba, Hargita Megye Tanácsának elnöke, Bokor Sándor, Parajd Község polgármestere, Nyágrus László, Parajd község alpolgármestere és a Felsősófalvi Kodáros Egyesület elnöke, illetve dr. Szekeres Sándor, az EKOSZ elnöke.

Az avatóünnepséget feledhetetlenné tette a Budapesti Vadrózsák Néptáncgyűttes 40 tagja, Alsó- és Felsősófalva 3-3 néptáncscsoportja, a pálpataki Csezege néptáncgyűttes, illetve a táncokat követő székely népdaléneklés, melynek hangulatát az alsósófalvi Ráduly Mihály vezette népi zenekar biztosította.

Dr. Szekeres Sándor

Dés hőseire emlékeztünk

Miért csak most, miért ilyen későn, miért nem adtunk át egy szál virágot még életükben? Pedig jó ideig itt éltek közöttünk. Kérdések tömkelegét elindítva léptünk ki 2016. október 23-án a dési református templomból az 56-os Forradalom 60. évfordulóján megtartott emlékünnepről. Hosszú éveken keresztül, a megfélemlített, meghurcolt családokban csak suttogva vagy még úgy sem átadott vagy elhallgatott igaz történelem fehér folt maradt a nagy többség tudatában. Ezért is igen találó a Szilágyi Róbert református lelkész által bevezetőként felolvasott bibliai idézet: „Figyelj én népem az Én tanításomra....rejtett dolgokat szólók a régi időről”.

A Dési Civil Műhely által a Communitas Alapítvány, valamint Bethlen Alap támogatásával szervezett megemlékezésen méltó főhajtással emlékezhettünk hőseinkre és meghurcolt hozzátartozóikra.

Désen két ellennálló csoportról kell említést tenni. Az 56-os ellennállási kísérlet előzménye 1948-49-től datálódik. A rendezvény szervezői felkérték a 88 éves Dénes Elemért, az 1948-49-es kommunistaellenes magyardécsei és dési csoportok még élő tagját akkori szervezkedésük és a következmények rövid felelevenítésére. Mint egyike az akkori rebellis diákoknak, Dénes Elemér el-elcsukló hangon emlékezett: „Főképpen a szülők anyagi és erkölcsi

összeomlása robbantja ki a dési Magyar Líceum rebellis diákjainak felháborodását, dühét, akikről utólag Szilágyi Zoltán beszercei történész ír könyvében *A dési Vadmadarak 1948-49* címszó alatt... Így aztán, 1949. június 29-én megkezdődtek a letartóztatások... 1949 november 23-án megszületett az ítélethirdetés, mindenkinek érdeme szerint... Az elítélt személyek családjai utcára kerültek, majd egy-egy mellékpületben jutottak hajlékhoz... adományokból éltek... gyerekeiknek megszűnik a továbbtanulás lehetősége, derékba törve jövőjüket.”

1956-os dési hőseinket egyszerű munkahelyi beszélgetések miatt tartóztatták le, ugyanis akkori megfogalmazás szerint 1956-os forradalmat támogató véleményükkel „vesélyeztették” a népi demokratikus rendszert. Az akkori cementgyár alkalmazottait, Fekete Józsefet, Szabó Attilát, Mátis Bélát 25-25 év börtönbüntetésre ítélték, a brailai nagyszigeti kényszerszermunkatáborból 1964-ben szabadultak... Daday Zsolt a forradalom idején írt verseiért lett 5 évre elítélve.

Meg kell említenünk a dési ferencesrendi atyák csoportját, akiknek bűne az volt, hogy Désen, kényszerlakhelyükön újraszervezték a teológiai oktatást, amely állami engedély nélkül 1961-ig működött... Angi Lajos Csaba 7 év, Benedek Simon Fidélt 8 év, Écsy László János 3 év, Fodor György Pelbárt 3 év, Fodor Mihály László 6 év, Fülöp Dénes Tamás 4 év börtönbüntetést kapott. Daday Lóránd tanár, író regényeiért lett többször is meghurcolva, hat év börtönre ítélve. Hegyi János református lelkész bűne az volt, hogy istentiszteleten 1955-ben megemlékezett az 1848-as magyar forradalom áldozatairól...

Helytörténetünk eddigi fehér foltjai már tünedeznek, de messze nincs még minden elmondva, sok adat vár még feldolgozásra.

Az ünnepi megemlékezés után a dési Magyar Házban az érdeklődők kordokumentumokat, hőseink fellelhető fotográfiáit tekinthették meg, egy kötetlen beszélgetés keretében.

2016. október 23, Dés, Lukács S. Éva
(Rövidített szöveg)

Szamosújváron átadták az önálló magyar szórványgimnáziumot

Szamosújváron szeptember 16-án ünnepélyes keretek között átadták a magyar állam támogatásával felépített szórványgimnáziumot. Az iskola felépítését csaknem 730 millió forinttal támogatta a magyar állam. **Potápi Árpád János**, a miniszterelnökség nemzetpolitikai államtitkára köszöntő beszédében kijelentette, a kormányzat hisz a magyar szórvány újraélesztésében.

„A magyar nemzet csak a mezőség magyarságával lehet egy egész. Az itt élő magyarok kulturális szellemi öröksége meghatározó tartó pillére a nemzeti identitásunknak” – fogalmazott az államtitkár.

„Abban bízva adjuk át a 21. századi követelményeknek megfelelő iskolaközpontot, hogy belép a nemzetmegtartó intézmények sorába, az erdélyi magyar oktatás egyik centrumává tud válni, ahol a mezőségi magyar jövő szellemi ereje épülhet” – jelentette ki Potápi Árpád János.

Szinte valamennyi felszólaló megemlítette a Téka Alapítványt vezető **Balázs-Bécsi Attila** elszántságát, aki gyergyói székelyként Szamosújváron előbb művelődési központot, majd szórványkollégiumot, iskolát álmodott meg, és épített fel.

Balázs-Bécsi Attila beszédében köszönetet mondott mindazoknak, akik segítették álmai megvalósítását. Elmondta, az iskola vonzereje már abban is mérhető, hogy idén hússzal több diákot fogadtak az alapítvány által működtetett szórványkollégiumban, mint az elmúlt években.

A szamosújvári szórványgimnáziumban 480 diák kezdte meg tanulmányait a hétfőn kezdődött tanévben. A magyar gimnáziumba három vegyes iskolából gyűjtötték össze a magyar osztályokat. Az iskola a város magyar

diákjai mellett a mezőségi szórvány 30 településéről gyűjti össze a magyar gyermekeket, akik számára a Téka Alapítvány biztosít kollégiumi elhelyezést és programokat. A mezőségi szórványoktatási programot szervező Téka Alapítványt 2010-től a magyar kormány nemzeti jelentőségű intézmények közé sorolta.

*Lapunk munkatársa, barátunk, aki szintén Szamosújváron érettségizett, az alábbi levelet küldte a Téka Alapítványt vezető **Balázs-Bécsi Attilának***

Kedves Attila!

Nagyon boldog vagyok, hogy sikerült életed nagy terve, a mezőségi magyar iskola felépítése és Szamosújvár városa általi üzemeltetése! Büszke vagyok, hogy nagyot mertél álmodni, hat országos lap, folyóirat által (cikkeimmel) egy kicsit sikerült nekem is valamit belekiabálni e huzatos világba! Óh, Istenem, de boldog vagyok! Mert a magyar iskola fontosabb a falat kenyérnél! A magyar iskola olyan fontos, mint léleknek a duzzadó tavasz, mint szívnek a vér, mint nyárnak a forróság, mint mezőnek a víz! Mert, aki nem anyanyelvén tanul, az elveszett ember, „sajnos magyar”.

Ez az ősz nem az elmúlásról szól, hanem az anyanyelven való nevelő-oktató munkáról! Hát, Isten segítsen, legyen veletek.

A magyar iskola megedzett embereket nevel, lelkeséget ápol, testet erősít, edz, a magyar jövőbe vetett hitre nevel, a magyar és az európai keresztény műveltségre! Nem ez a legfontosabb széthulló világunkban? A magyar iskola mindenél fontosabb a szétvert Kárpát-medencében, mert tudatos, érzékeny és igényes nemzedéket nevel! Mert okos és hűséges fiatalokat nevel! Mert Isten, Nemzet és Emberszerető Embereket nevel!

De mindenért kárpótol az, hogy van önálló magyar iskolátok Szamosújváron.

Szívből kívánok nektek minden elképzelhető jót, sikerekben gazdag jelent és egy megérdemelt, boldogabb jövőt!

Mély érzéseimmel veletek örvendek. Szeretettel gondolok rátok

Juhos-Kiss János, Budapest,
2016. szeptember 15-én.

Rekviem egy templomért

Megdöbbenéssel, sőt fájdalommal közöljük az alábbi írást, ugyanis éppen az idei júniusi számunkat díszítettük „**Mentsük, amíg van mit mentenünk**” felcím alatt egy atyhai fotósorozattal, többek között a katolikus templom képével is. Most úgy érzem, mintha valami isteni sugallatra tettük volna ezt. (BOÁ)

Szeptember 18-án, vasárnap este 10 óra tájt villámcsapás érte az atyhai templomot. A média jóvoltából pár óra alatt mindenki értesülhetett arról, milyen súlyos csapás érte ezt a kis faluközösséget. A római katolikus település egyházközségi temploma elpusztult.

A közelmúltban szépen felújított templom szerkezete pilanatok alatt meggyulladt, majd a lángnyelvek átcsaptak a toronyra is. A helyszínen tartózkodó lelkész, ft. Adorján Imre plébános és Máthé Árpád gondnok csak néhány kegy-

tárgyat, pár mise-ruhát tudott kimenteni az Úr égő hajlékából. A helyiek és a szomszédos településekről érkező tűzoltók, majd a katasztrófaelhárítók is mindössze lokalizálni tudták a tüzet, hogy az ne terjedjen át a szomszédos épületekre. A tetőzet beomlott, majd a lángoló karzaton megsemmisült az orgona, elolvadtak a toronyban

levő harangok. Teljesen elpusztult a berendezés, a fő- és mellékoltárok, a padok, a festmények és szobrok, minden műtárgy, amelyet a közösség az évszázadok során felhalmozott. Nagy szerencse a szerencsétlenségben, hogy a tűz emberi áldozatot nem követelt.

Az elpusztult templom főjavítása egyébként 2014-ben ért véget. A kis közösség a 2015. évben hozzálátott a temető fölött található fogadalmi kápolna újjáépítéséhez, amelyet idén augusztus 6-án, a választott ünnepen illő módon, Urunk Színeváltozása napján szenteltek újra Nm. és Főtisztelendő dr. Jakubiny György érsek úr, számos lelkész és a hívek népes tömegének jelenlétében.

Ezt a többéves projektet az alig kétszáz fős egyházközség úgy kívánta befejezni, hogy új kerítést vont a temető köré. Épp ennek befejezéséhez közeledtek volna a munkások, miközben a figyelem már az esetleges tűzfészkek elfojtására és a kármentésre koncentrált

Az anyagi kár felbecsülhetetlen

Ha milliós nagyságrendű összegről beszélünk, az még nem fedezi, s nem feledtetheti a veszteséget. Az atyhaiak csak

akkor emelkedhetnek fel az őket ért csapás súlya alól, ha összefognak és mások segítségét is elfogadva, kitartó munkával új, még díszesebb templomot építenek. A Gondviselés szerint megújulásra, lelki tisztulásra, szeretetre és türelemre van szükség ahhoz, hogy új élet és remény sarjadjon a romokon. (...)

Gyermek- és ifjúkorunk temploma, az a szent hajlék, ahová oly sokszor és sokan tértünk meg hosszú útjainkról, a fáradságos munkából, hogy erőt és bizakodást merítsünk, már nem létezik. A templom csak egy emlék. Az orgona hangjai az örökkévalóságig illantak, akárcsak az ott elrebegett boldogító igenek. A béke jegyében történő egymást-üdözlések meghittsége sem a régi, és többé nem lehet olyan, mint volt szeretett templomunkban.

Honnan és hogyan tovább?

Innen. A földről. Meg kell tanulnia a falunak ismét szárnyalni. Másik alternatíva nem létezik. Olyan templomot kell építenünk, amely kifejezi mai lelkiállapotunkat, igazi hozzáállásunkat, és egyben helytálló, maradandó üzenet a jövőnek is. A legjobb anyagokból, legjobb tudásunk szerint, közösségi akarattal.

Az Élő Székelyföld portálja igyekszik követni az atyhai eseményeket. A falu mellé álltunk. Személyes érintettségünk okán és azon is túl.

Úgy látjuk, hogy a Kárpát-medence minden szegletéből mutatkozni látszik a figyelem és a segítő szándék. Folytatni

kell azt a munkát, amelyet éppen befejezni készültek az aty(h)afiaik. Ha okosan, türelemmel, jó szándékkal és higgadtan viseltetünk, akkor a talpra állás nagyszerű lesz.

Szervezetünk, az Élő Székelyföld Munkacsoport fáradtságot nem sajnálva vállal fel bizonyos szerepeket. Készek vagyunk nyilvánosságot, kulturális és szellemi háttérteremteni a templomépítőknek. A magunk szerény módján mi is beépítjük majd a következő templomba, a fel-fel és ismételt fel-feltámadás tégláit. Közösen és a Jóisten segédelmével. A Jóistennek egy új nagyobb projektje van velünk. A Gondviselés úgy akarja, hogy magasabb és tisztábbak legyünk régi önmagunknál, fent a Sóvidék Tábor hegyén

Simó Márton

Élő Székelyföld Munkacsoport
(Rövidített szöveg.)

A nem létező Székelföld és a gyűlöletpolitika

„Besszarábia a Romániáé, a Székelyföld pedig nem létezik!” – hangzott el talán milliomodsor, ezúttal Diaconu úr (Bogdan D., a PUNR elnöke – a szerk.) szájából, abból az alkalomból, hogy az Amerikai Egyesült Államok bukaresti nagykövete az ugyancsak nem létező székely zászlóval fotózkodott Sepsiszentgyörgyön. S most zeng a magasság, szárnyal a hisztérikus felháborodás a demokrácia megsértésért, a román belügyekbe való beavatkozásért a bukaresti nagyok ajkáról.

Megáll az ész! Íme, most – hála ostobaságuknak – a világ színe elé is kikerülhet, hogy a hivatalos román álláspont szerint – mely a gyűlöletet választotta politikája alapjául – egy több ezer éves nép, a székelység nem létezik. És ennek a több ezer éves népnek a földje – a Székelyföld – ugyanúgy nem létezik. Egyetlen román „gyártású” térképre sem íratik fel, s amikor jó évtizeddel ezelőtt politikusaink egy választás előtt – mert nekik is csak választások előtt van efféle mereszük – kitették a Székelyföld-táblát, azt a hatóságok azonnal

eltávolították Háromszék megye bejáratától. És mintegy fél évvel ezelőtt jött a hír, hogy a bíróság elutasította a *Székelyföld Turizmusáért Egyesület* bejegyzését is ugyanezzel a „nyomós” indokkal, hogy Székelyföld nem létezik. S ami nincs, annak turizmusa sem lehet.

De nem létező a nyelvünk sem Romániában. Semmiféle státussal nem rendelkezik. Oly nagy megtiszteltetésről számoltak be jó pár évvel ezelőtt az RMDSZ hírszolgálati, olyan óriási vívmányt értek el: bírósági tárgyaláson jogunk van tolmácsot kérni. Jómagam is tanúskodtam Kézdivásárhelyen olyan tárgyaláson, ahol bírók, ügyész, fel- és alperes, tanúk, mindenki magyar volt – és az ország bölcs törvényei szerint át- és visszaforgatták a nyelvünket ott, a jognak asztalánál. Akkor arra gondoltam, ha történetesen a Zöldfoki-szigeten lennék, ott is biztosítanám nekem a „jog”, hogy az anyanyelvemen mondjam el a mondandómat, s kötelesek lennének erre tolmácsot kinevezni. Na de itthon? Nem vívmány ez, ami itt történik, hanem önfeladás. Ott, a jognak asztalánál, amely-nél nincs helye a nyelvünknek.

A közel 700 ezer, mindenféle jogból kirekesztett, „nem létező” székely lakta nem létező földön ennek a 700 ezernek a nyelve sem létezik hivatalosan. Ha a helyi önkormányzatokhoz fordulunk vagy bármilyen hivatalossághoz – közjegyzőhöz, ügyvédhez, városgazdálkodási vállalathoz –, még a településünk nevét sem írják le magyarul. Kovásznán például annyira él „az ország szelleme”, hogy a gyermekek „jogvédelmének” biztosításával megbízott gyámhivatal vezetője nem tud kommunikálni a rábízott gyermekekkel, mert nem ismeri, nem kell ismernie ama gyermekek nyelvét. Ugyancsak velem történt: Magyarországra kellett egy közjegyzővel hitelesített nyilatkozatot vinnem. Gépbe mondtam a magyarnak született közjegyző előtt magyar nyelven a nyilatkozatomat, s nagy meglepetésemre közölte velem: holnapig lefordíttatják, akkor jöhetnek az okirat után. – De félreértett, mert Magyarországra kell, tehát nem kell lefordítani. – Nem úgy van az – így a válasz –, mert ő csak román nyelven adhat ki hivatalos iratot, magyar nyelven csak akkor, ha azt fordítói jogosítvánnyal rendelkező személy „átültette” magyarra. Nesze neked, józanság, nesze neked, egyenjogúság, nesze neked, zseb! Egy magyar nyelvű hivatalos papír Romániában háromszorosába kerül a magyar nyelvűnek, mert ugye a román „alap” az egyszeres, a fordítás, az még egyszeres, s a fordítás hitelesítése a háromszoros költség! Még örülünk, hogy a közjegyző úr fordítási díj nélkül is hajlandó volt első fokon lefordítani románra, amit magyarul mondtunk el neki!

Törvényerőre emelt ostobaság, törvényerőre emelt gyűlölet. Gyűlölet tárgyai a szimbólumaid. Zászlód, címered. Még az emlékeid is, hogy Népiskola vagy Község-háza. Ítéletek születnek ellenük. A prefektusok – a gyűlöletpolitika szolgálatos megbízottjai – végzik a feladatukat. Eltávolíttatják a zászlóidat, az emlékeidet. S erre megvan a „törvényesség” intézményrendszere, mely összeül, és meghozza döntését.

Hát igen. Így élünk Romániában. Ahol a „kisebbségi jogokat” példaértékűen oldják meg.

Gazda József, 2016. szeptember 22.

[Forrás: Háromszék]

Juhos-Kiss János

Látom, hűs szívünkre szakad a hó

Hiszem,

Téli hűvösségben, dacos hóesésben

Lehet még szeretni, együtt játszózni,

Hűségben vívódni s összeölelkezni!

Érzem,

A szerelem nem fájdalom –

Érzem,

Tenyerek forró hullásában –

Érzem,

Szemeink tüzes izzásában –

Érzem,

Szánk derűs felzokogásában –

Érzem,

Fagyok felolvadásában –

Érzem,

Tűzmadár tollazatában –

Érzem,

Elveszett öröklétünkben –

Érzem,

Bensőnk gerjedésében –

Érzem,

Dombjaink és völgyeink –

Érzem,

Friss felremegésében –

Érzem,

Hogy csobognak könnyeink –

Érzem – Jó volt élni régen, lázban égni éjben,

Égő lángolásban, szellem-lobogásban.

Látom, hűs szívünkre szakad a hó

Serdült Benke Éva

Gerinceltörésben

„Elmém csak tévelyeg széllel
késésgben,

Mint vasacska nélkül gálya a
tengerben

Kormányeltörésben,

Nincsen reménysége...” (Balassi Bálint)

„És ki nem fél közülünk? Ki ne félne

midőn szemét az Isten is lehunyja,

és leborulnak minden angyalok,

és elsötétül minden kreatúra?” (Pilinszky János Introitusz)

1947 decembere kemény hideg téllal köszöntött a háromszékiekre, csak benti munka volt végezhető, az emberek ilyenkor pihenik ki a mezei munka fáradalmait. Nem úgy, mint akinek megadatott, hogy az erdőt járja, persze nem ágat, kiszáradt, kidőlt fát gyűjteni, hanem a vadászatnak hódolni. Ám ez csak a kiváltságosok téli időtöltése lehetett, a fegyvertartás tilalom alá esett, az átlagembernek minden tilos volt akkoriban. Egy reggel a dálnoki Beczásy kúriába miniszteri, szekuritátés autók érkeztek, elvtársakat hoztak, akiknek kedvük kerekedett egy kis lövöldözésre az erdőben. A környező, vaddal bővelkedő erdők hajdan, csak pár évvel azelőtt is, még a Beczásyak tulajdonában voltak, ám rögtön a háború befejezése után az államhatalom rátette a kezét az ilyen méretű birtokokra. Az elvtársak semmiféle vadászati ismerettel nem rendelkeztek, felszólították hát a birtok volt tulajdonosát, Beczásy Istvánt, hogy szervezze meg nekik a vadászatot. Az egyik autóból az akkori pénzügyminiszter, Luka László szállt ki, aki maga is háromszéki születésű volt (Pár évvel korábban a Beczásy birtokra be se állíthatott volna, akkoriban a néhány száz tagot számláló illegálisan működő kommunista párt soraiban hirdette a szovjet elvtársak tanításait az elnyomás-mentes társadalomról, a szebb jövőről. Ez aztán el is jött, de csak a kiváltságosoknak.) Most azonban, 1947-ben már magas posztion ült a kormányban, biztonsági fegyveres kísérettel érkezett, vele volt Szenkovits elvtárs, az országos szakszervezetek elnöke, Varga őrnagy, a megyei Szekuritáté (akkor volt éppen alakulóban, átvéve a Sziguranca embereit) főnöke és néhány, a hatalom közelében karrierre vágyó elvtárs. A vadászat sikeres volt, puszkavégre került nagy-és apróvad, majd gazdag vacsora következett a kúria ebédlőjében. Honnan sejtethette volna a házigazda, hogy meglesz ennek a böjtje, félig agyonverik majd a vadászvacsora miatt a hajdani elvtársaikkal leszámoló új urak. Beczásy tudta, hogy milyen újsütetű urak ülnek az asztalnál, hogy a címmel együtt még nem jár a jó modor, civilizált viselkedési norma, mégis meglepődött másnap, mikor a szobalány jelentette, hogy az ebédlőben, ahol az elvtársak ettek, a

székek alól seprte ki a csontokat. Az elvtársak olyan jól érezték magukat Dálnokon, hogy később is jöttek még, Luka magával hozta orosz anyanyelvű elegáns feleségét, aki nagyvilági nőnek látszott, hat nyelven beszélt, de volt kivel, hiszen Beczásyné Prágában végezte a gyógyszerészeti egyetemet, németül, franciául, angolul beszélt a vendég hölggyel. Az sem volt akkor tudható, hogy ez a hölgy, aki a szovjet elhárítás hivatásos, magasan képzett kémje volt, fogja „leleplezni” és börtönbe juttatni férjét, Luka Lászlót, Pauker Annát (román külügyminiszter volt) és más kegyvesztett elvtársakat, amikor a megerősödött kommunista párt szovjet mintára kezdi sorozatban megrendezni a koncepciók pereket. Mikor később, 1952-ben Beczásyék sok száz sorstársukkal együtt térdig vízben aratják a rizst Dobrudzsában, akkor ez a társaság már börtönben csücsül.

1948 júliusában a román állam végrehajtotta az államosítást, egyetlen tollvonással vett el mindent állampolgáraitól, kis műhelyeket, üzleteket, szerény vendéglőket, a családot eltartó cukrászdát, szabóműhelyt, kis-és nagyüzemet, gyárat, nagyvállalatot, és mindezek tulajdonosait kizsákmányolóknak minősítette, akik ellen további lépéseket fontolgatott. Az emberek tudták, hogy ezzel nem ért véget a rablás, majd következnek a házak, a nagyobb lakások, minden, amire a kommunizmus éhsége szemet vetett. De minden akció mögött ott állt a kiszámíthatatlanság, így aztán nem lehetett felkészülni a következő lépésre.

1949. március 2-án éjjel Dálnokra fegyveresek érkeztek teherautókkal, néhányan a Beczásy kúria udvarára jöttek be. Selyem Zsuzsa, Kolozsváron élő irodalomtörténész, író, esszéíró, egyetemi oktató, Beczásy István unokája megrázó hangú elbeszélésben írja le ennek az éjszakának a történetét. (Karnevál 1949 In Alföld 2015. 11. sz.) A történet elbeszélője Lux, a Beczásy ház öt éves fekete német juhászcutyája, aki társaival, Szászával, az orosz agár és magyar vizsla keverékkel és Erikkal, a német juhászcutyával él a birtokon. A nemes állatok hűséggel szolgálják a családot, feltétel nélkül követik gazdájuk, Beczásy parancsait, aki ekkor 41 éves, vékony szálas, erős és határozott férfi. Felesége, Zina 35 éves, és ott van a két kislány, Tányicska és Lilián, akiket a kutyák minden veszedelemtől megóvnának még életük árán is. Húshagyókedden a szokásoknak megfelelően mulatságot rendeztek a házban, barátok jöttek, vendégek, búcsúztatták vacsoraasztal mellett a húsos ételeket, készültek a húsvét előtti böjtje. „Ám ezen a márciusi éjszakán véget ér fényes életünk. Miután minden idegen elment, és a házban lekapcsolták a fényt, mi is hozzáláttunk az éjszakai figyelmes, fülhegyező alvásnak. Egy ideig csak sünök motozását, baglyok huhogását hallottuk, a szokásos hangokat, de aztán idegen humánok lépteit az utca felől. Egy kisebb falka humán közeledett a kapuhoz, éjnek idején, amikor már mindenki elment. Ha jól számoltam, öt idegen humán ugrott át a kerítésen éjnek idején a területünkre. Tehát mindhárman rájuk vetettük magunkat, ők meg rémületükben felkapaszkodtak a farakás tetejére, onnan árasztották a berezeltek szagát, miközben mi

hárman torkunk szakadtából ugattunk, hogy ébredjen már fel Beczásy, és intézkedjen, mert ezek az alakok biztosan nem a barátai. Ugatásunkra Ilona, a házi mindenestül futott ki a házból, majd rögtön vissza, hogy szóljon Beczásynak, valakik kuporognak a farakáson, a kutyák nem engedik le őket. Bárcsak ne engedték volna le őket! De kijött Gazdánk, ránk parancsolt, hallgassunk, azok a hitványok meg lekecmeregtek a farakásról, és tüntetően megigazították fegyvereiket.” Az öt fegyveres, akik nem lőhettek a kutyákra, hogy a falu lakói ne tudják, mi történik, durván kiabálva az átélt ijedség miatt közölték, hogy a mai nappal minden államosítva van, a ház is, kifelé innen! Húsz kilogrammos csomagot vihetnek, de csak ruhaneműt. A két kislányt kiabálva felköltötték, sürgették a készülést. Családok százai, ezrei a kommunista rendszer legádázabb ellenségeivé váltak ettől a pillanattól a hatalom szemében. „Az őseimtől örökölt és általam megőrzött, becsülettel megtartott minden, de minden egyik pillanatról a másikra semmivé vált, földönfutóvá váltunk” – írta sok évvel később visszaemlékezésében Beczásy István. Hogyan bánt a rendszer azokkal, akiknek csak az volt a hibájuk, hogy törekvő őseik voltak, s az örökséget nem herdálták el? „Röviddel ezután az ajtóban megjelent Beczásy bőrrönddel a kezében, mellette Zina, nála is volt egy bőrrönd, körülöttük meg a fegyveresek, Lilián fogta Tányicska kezét. A fegyveresek siettették, lökdösték őket, mi meg csak néztük némán, hogy Gazdánk, aki mindig igen határozott volt, most nem szól semmit, néztük, amint kilépnek a kapun és eltűnnek a szemünk elől a sötét éjszakában. Reggel Ilona nem jött ki a házból, Lilián se, egyáltalán senki nem jött ki. (...) Még aznap délután a faluból jöttek ismerősök, korábban többször is beszéltek hol Beczásyval, hol Zinával, simogatták a kislányok fejcskékjét. De most egyenesen indultak a ház felé. A házat védő Eriket, aki ráugrott az egyikre, agyonverték egy husánggal, és a falka egymást félrelökve igyekezett be a házba fosztogatni, harácsolni, elvinni azt, ami a gazdánké. Kerestem a gazdámat, de nem találtam nyomot. A ház körül még volt, lefelé az utcán a fenyőfák között még volt, de a főtérnél összekeveredett más humánok

és a benzin szagával, majd nyomtalanul elveszett.” – folytatja emlékeit Lux kutya. A dálnokiakkal fel a teherautóra, irány Sepsiszentgyörgy! A Csíki utcában már sokan voltak összezsúfolva. A város területét elhagyni szigorúan tilos, hétfőként jelentkezni kell a rendőrségen, keressen mindenki magának szállást, munkát, parancsolták az elhurcolt családoknak. „Ez nagyon nehéz volt, ha leprások lettünk volna, akkor is könnyebben kaptunk volna szobát, úgy félt mindenki.” – emlékezik Beczásy. Felesége Prágában végezte a gyógyszerészeti egyetemet, képzett gyógyszerészre nagy szükség volt a háború után, felvették gyógyszerésznek egy városi gyógyszertárba. Maga a férj beállt kocsisnak, trágát fuvarozott. „Aztán már csak poroszkáltam összevissza, azzal hitegettem magam, hogy előbb-utóbb rátalálok gazdámra. Leginkább a városban, Sepsiszentgyörgyön nyomoztam, mert ott volt könnyebb ételhez és meleghez jutni. (...) Egyszer csak hallom a jó, ismerős hangon a nevem: Lux! Fölnézek, hát egy trágáásszekéren ott ül Beczásy, és engem szólít. Felengedett maga mellé a szekérre. Majd elmentünk találkozni Liliánnal és Tányecskával. Örültünk mind nagyon. Attól kezdve ott aludtam a küszöbön. De mikor két fegyveres újra megjelent egy éjszaka közepén, már nem tudtam megvédeni őket.” – fejeződik be az unoka novellájában Lux kutya emlékezése.

Ez az élet Szentgyörgyön másfél évig tartott, a hatalom rajtuk tartotta a szemét, ne legyen otthonuk, munkájuk, hiába minden igyekezet, sorsuk már eldőlt. Beczásy feleségét azzal az okkal tették ki a gyógyszertárból, hogy olyan munkahelyen dolgozik, ahol alkalma lenne a munkásosztályt megmérgezni. Elmentek hát, amíg még lehetett, egy város közeli legelőt a tuskóktól megtisztítani, ezt a munkát senki más nem vállalta, mert embertelenül nehéz volt gépek nélkül. De aztán ennek is vége lett. Egy éjszaka, 1950. szeptember 23-án éjjel a kicsi szobába, ahol a négytagú család meghúzta magát, ismét utánuk jöttek. A nyitott ablakon át fegyveresek ugrottak be az alvó családra, öltözni azonnal a napi munkában hordott ruhába, s indulás! Gyorsabban, gyorsabban, sürgették őket, a nagyobb nyomaték kedvéért az egyik még bele is rúgott a hatéves Tányába. Még egy szelet kenyeret se vihettek magukkal, a teherautó a kapu előtt állt, rajta a sorstársakkal. Akkor tudták meg, hogy a brassói pályaudvarra viszik őket.

Miért történt mindez ilyen hirtelen, ilyen rajtaütés-szerűen? Akkor, 1950. szeptember közepén már lecsengett a konspiráció következtében megszervezett akció, hogy felszámolják még a maradékát is az ellenállásnak a kollektívizálás sikerének érdekében. Úgy tervezte a hatalom előzőleg, hogy a nép „felajánlja” a földjét a kollektívnek, a gazdasági felszerelést, az állatokat, ingyen elvesznek mindent az emberektől. Majd ők a közös gazdaságban megtanítják, hogyan kell a földet művelni, más, haladó módszerekkel, amit a szovjet elvtársak megmutatnak. A közeli Gidófalván azonban nem akartak a népek engedelmeskedni. Ám a hatalom ravasz volt, kettős játékot űzött: egyrészt agitált, hogy lépjenek be a kollektívbe, ugyanakkor

Nagy Gáspár

Töredék

Megfogyva is és törve is
mi már itt alig élünk
percek vagy napok kellenek csupán
s fölmondjuk legrégibb vétkünk
nevünket ejtik s így vagyunk
titkos táblákra fölskribálva
nem sietős már senkinek
hogy ügyünkért kiállna.

ügynökeik arra bíztatták az embereket, hogy szervezkedjenek, tiltakozzanak. Közben a bizottságok már mérni is kezdték a földeket. Erre a falu népe az utcára vonult, ősei földjét nem adja! Csak erre várt a hatalom, a zendülésre! Közéjük lövetett, volt, akit halálos lövés ért. Minden arra ment ki, hogy halálosan megfenyegezzék a székelyeket. És ekkor még álszent módon a bűnösöket is keresték, kik lehettek, akik az ellenállásra bíztatták a jóhiszemű embereket. Csakis a nagygazdák, a földbirtokosok, megvannak a bűnösök, el kell vinni őket jó messzire, ahol nem árthatnak a népi demokráciának. Indulhattak hát a zárt marhavagonok Dobrudzsa felé!

Hetvenhat embert vittek azon a szeptemberi éjszakán a brassói állomásra. Volt köztük sok idős ember, beteg, volt még egy hathetes csecsemő is, mint a rendszer ellensége, voltak nők, gyerekek, fiatalok, háborút megjárt férfiak. Mind azonos sorsra szánva. Ültek a pusztai földön a családok, és várták, mi lesz velük. Majd marhavagonba zárták őket, úticéljukat nem is ismerték. Kelet felé zörgött velük a vonat, szívükben félelemmel gondoltak Szibériára. Konstanca egyik szárnyvonalának végén katonai teherautók várták őket. Ott is fegyveres őrök vigyáztak, nehogy a dolgozó nép hatalmát veszélyeztessék. Trajan nevű, bolgárok lakta faluba vitték őket, munkahelyük az orezenia, a rizstelep. A Duna mellett egy hosszú barakk lett az otthonuk. Beczásyék, miután még szentgyörgyi kényszerlakhelyükről se hozhattak el semmit, ott álltak minden szükséges holmi nélkül a két gyerekkel. Aztán kezdték megismerni a helyi „civilizációt”. Keresték, hol van a latrina. Mutatják, bárhol, a nők guggolva, a férfiak állva. A védőgáton túl hatalmas gödrök, az lenne az a bizonyos. Később rémülten látták, hogy mikor a Duna megárad, a gödrök vízzel megtelnek, belefolynak a Dunába a falusi gödrökkel együtt. A Duna fölött levő falvak a trágyát is a Dunába ürítették. Mit tehettek volna mást, a Dunából ittak, abban mosakodtak. A falusiak részvétellel tekintettek a jövővényekre, bár azok olyan nyelven beszéltek, melyet ők még nem hallottak. Tudták róluk, hogy javaiktól megfosztott, otthonukból elűzött emberek, hoztak nekik ezt-azt, tejet, zöldséget, de pénzt nem fogadtak el érte. Az elhurcoltakra kényszermunka, kényszerlakhely várt, munkájukat embertelen körülmények között végezték, piócák és milliárd szűnyog keserítette napjaikat. A munkájukat elszámoló brigadéros írni sem tudott, az elvtársak hamar belátták, hogy a kitelepítettek ezt is elvégezhetik helyettük. A rizs kicséplése után ökrökkel kellett felszántaniuk a rizsföldet, soha nem végzett iszapbirkózás volt ez a szó valódi értelmében. Nincs orvos, nincs gyógyszer, a tisztálkodás elemi feltételei is hiányoznak, a táplálék nap mint nap nyúlós árpakása aszalt szilvával összekeverve. A gyermekek jószerével éheztek.

Végül felcsillant egy halvány remény a Beczásy család számára: az egyik kisgyermekes család otthon levő rokona sok pénzzel elintézte, hogy legalább a gyermekeket haza lehessen küldeni. Egy segítőkész távoli orvos jóvoltából a Beczásyék két kislányát is magával vihetné a rokon gyermekért jött családtag. A szülők még látták két kislányukat,

ahogy a brailai kikötőben hajóra szálltak, a hétéves Tányát, kis batyuval a kezében a hajókorlátnak dőlve, a tízéves Erzsébetet, amint húga kezét fogja és szemét le nem veszi a szüleiről. Aztán elszakadt a család, vajon látják-e még őket?

„Nővéremet, Erzsébetet és engem december 6-án egy harmadik kislánnyal együtt elengedtek. A testvérem ment Brassóba, valami nagynénihez, én Marosvásárhelyre a nagyanym öreg testvéréhez. Nagyon nehéz életem volt ebben a hat évben, rengeteget éheztem, sokat szenvedtem. A két öreg nem tudott mit kezdeni egy hétéves gyerekkel. Szegények igyekeztek, de akkor, az ötvenes években olyan világ volt, hogy senkinek semmije nem volt. Én három év után láthattam viszont a szüleimet. De amúgy 14 év alatt csak nyári vakációban engedtek hozzájuk menni, ők nem hagyhatták el a kényszerlakhelyüket. Aztán apámat bezárták, és senki nem tudta, hogy életben van-e valahol.” – emlékezik Beczásy Tatjana.

Hogy éltek ott pária állapotukban a mindenükből kiforgatott, otthonukból elűzöttek? Nincs szó, mely leírhatná életkörülményeiket. De élni kellett, túlélni, helytállni, ha csak lehet, haza gondolni, ami a legnehezebb volt. Az idősebbek a kertészetben dolgoztak, az erősebbek szántottak, árkot takarítottak.

Hirtelen, minden előzmény nélkül december 24-én ökörszekerekkel jöttek értük, és egy másik telepre, Puiernicára vitték el őket. Összecsomagolni se igen kel-

Szabó T. Anna

Vérbeszéd

a világ nagy lepedője
gonoszokkal teleszőve
a világ nagy puha teste
vérbe sárba beveretve

csap az ostor üt az óra
ha deresre ha karóra
csupasz asszony puha melle
baba pislog ki alóla

kit a falhoz kit a falra
ki aranyba ki bilincsbe
ha a hóhér belelendül
milliókat lök a nincsbe

jajuk égis csap a mélyből
mi a sok vér foganatja?
jön a válasz, jön a visszhang:
van az istennek is anyja

lett, holmijuk alig volt. Az új barakkban priccsek se voltak, leterített szalmára feküdtek kezdetben. Itt állatgondozás volt a feladatuk. A részleg vezetője hagyományos pásztor-suba öltözkében járt, miután magyarul egy szót sem tudott, németül beszélt Beczásyékkel, aztán franciára váltott, Beczásynéval így beszélgetett. Kiderült, hogy Párizsban végzett egyetemet, egy előkelő nagybirtokos család, a Furnalache család sarja. Ide menekült, mielőtt őt is deportálták volna, mint családja többi tagját. Itt a kutya se keresi, hiszen ez a hely a világ végén van. Szaktudására égetően szüksége volt a gazdaságnak, nem firtatták, ki is ő. Ám később a Szekuritáté mégis csak a nyomára jutott, egy éjjel elvitték, eltűnt ő is örökre a nagy embermalomban.

„Nap nap után munkában telik az idő, s a rosszba is bele szokik az ember, csak a lélek mélyén dolgozik az akarát, s kitérmei a dacot: a reményt nem lehet feladni.” – ez a gondolat élteti a sorstársakat, emlékezik Beczásy István. Egy éjjel érte jött egy dzsip, egy szekus tiszt kibiztosított revolverrel ült be mellé, majd bezsúfolva egy „pléhdubába” negyvened-magával elviselhetetlen hőségben vitték Galacra, a Szekuritátéra. Nem tudja még, hiszen száműzetésükben minden hírtől el van zárva, hogy ez az az időszak, 1952 nyarán, amikor a kommunista párt leszámolni készült volt párttársaival, röviden likvidálta is őket. Soha nem tudta meg, később se, miért került ebbe a helyzetbe sorstársával, Szombathy Gáborral együtt. Csak sejtette, hogy mint volt földbirtokosról, azt gondolták róla, hogy bizonyára a már felszámolt parasztpárthoz is köze volt. Vagy Dálnokon, nála többször vadászó pártelvtársak kerültek most hurokra, és a velük való kényszerű együtt-lét lenne a bűne? Egyelőre nem volt más dolga a galaci fogdában, mint morzsolni a napokat, és a „vascsebre”, a küblit kivinni, mert ezt velük, a gyanús politikai foglyokkal végeztették. De nem sokáig, mert hamarosan tovább vitték, immár bilincsbe verve, őrizet alatt Erdélybe, elhagyott szülőföldjére, hogy tisztázza magát, nem követett el valamilyen bűncselekményt a népi demokratikus államrend ellen. Marosvásárhelyre vitték, a frissen felépített Szekuritáté székházba, a Borsos Tamás utcába. Nem sejtí még, hogy itt hónapokat tölt majd, nyári öltözetben hozták el, de itt éri a hideg tél, a pincében sebtében berendezett fűtés nélküli cellában. Itt cellatársa volt dr. Hadnagy Gyula, római katolikus esperes, aki már három éve raboskodott ott, de még ki se hallgatták, időérzékét elveszítette, már csak a múltban élt. „*En sem tudom, hova kerültem, mi van a feleségemmel Dobrudzsában, a gyermekeimről ki gondoskodik ezután. Nagyobbik leánykám, Erzsébet, akinek első osztálytól kitűnő jegyei, csak tízesei vannak, egyik napról a másikra kitették az iskolából, mert valaki rájött, hogy kik a szülei. Családom valamennyi tagját, szüleimet, három nővéremet, fiútestvéremet. Valamennyiünket elhurcoltak. Gyermekeimre kinek lesz gondja?*” – írja visszaemlékezésében.

Kihallgatásra vitték a marosvásárhelyi Szekuritátéra, a tiszt magyarul mondja, hogy húsz perce van, írjon le min-

dent, amit tud, miket csinált, mit gazemberkedett. Ő már cellatársaitól tudja, hogy ezt az írásos vallomást többször megismétlik majd vele, tehát nagyon összeszedetten, fegyelmezetten ír, és valóban, a szöveg mindig ugyanazt tartalmazza, valahányszor leírják vele. De mit is írhatna, mikor nem csinált semmit. Bekötött szemmel vezetik a zegzugos épületben, folyosóról folyosóra újra és újra, és íratják le vele ugyanazt a „vallomást” húsz perc alatt. Voltak rabtársai, akik feladták, kivonultak az „okosok” világából, ezeket Dicsőszentmártonban, az elmeegógyintézetben sülyesztették el örökre. Beczásyban lassan vált világossá, hogy fogvatartásának egyik oka az lehet, hogy 1945-1949 között az országban levő magántulajdonban levő birtokok közül az egyik legnagyobb szántóterületen gazdálkodott, vallomást akartak kicsikarni belőle, hogy miként játszotta ki a törvényeket, hiszen ezeket a nagybirtokokat 1945 után azonnal elvette az állam. Ő csak azt tudta mondani, ami volt, a tényt, hogy őt testvérel a földek külön telekkönyvben szerepeltek, de egybevont területen gazdálkodtak, ezért volt ez a nagy földterület. Azt is tudni akarták, hogy az ekkor már a kegyvesztett volt pénzügyminiszter, Luka László miért járt olyan gyakran nála Dálnokon, miről politizáltak. Beczásy megkérdezte a szekus tisztet, ha ő van a helyében, és bejelentik neki, hogy Gh. Dej (1955-től haláláig, 1965-ig ő volt a Román Kommunista Párt első titkára) ott akar vadászni, mit tehetett volna? Így aztán többet legalább nem faggatták Luka Lászlóról.

A felesége végre hírt kapott felőle, a közülük való magyar postás hozta a börtönből megíratott lapot, és azt mondta, na, Jucika, hála Istennek, Pista a börtönben van! Ugyanis azt hallották, hogy Beczásyt Szibériába vitték, ám az oroszok nem fogadták be, ezért egy rozoga hajón kivitték a tengerre, és ott elsülyesztették a többi rabbal együtt. Olyan idők voltak akkoriban, hogy minden megtörténhetett, a legképtelenebb dolog is.

Marosvásárhelyen a fogva tartott Beczásy köré tovább szőtték a hálót, hátha belesétál. A szekus tiszt felolvasta az előre megírt vádat, amivel bíróság elé lehet őt állítani, melyből egy népníró kizsákmányoló, a dolgozó népet szolgaként kezelő, az úri osztály hagyományai szerint viselkedő ellenség képe bontakozott ki: kényszerrel dolgoztatott embereket Dálnokon, kegyetlenül bánt velük, rosszul fizette őket. A nagyobb nyomaték kedvéért Dálnokra is elküldték ezt a súlyos vádat, hogy a dolgozó nép ítélje el a kizsákmányoló Beczásyt. Ám ezt a faluban senki nem írta alá, a koholt vádak bizonyítani nem tudták. Karácsony másodnapján közölték vele, hogy elengedik, de írást arról, hogy mettől meddig volt itt, és miért, nem kap, mehet vissza a D.O. helyére, vagyis Dobrudzsába. Személyi iratai nem voltak, bármikor fennakadhat egy ellenőrzésen, ami azzal a veszéllyel járna, hogy ismét letartóztatják. Még volt annyi ideje a vonat indulása előtt, hogy kisebbik leányát, Tányát, akit évek óta nem látott, felkeresse Marosvásárhelyen, aztán indult vissza száműzetése helyére. Dobrudzsában ott találta

Erzsébet lányát, akit Brassóban kitétek az iskolából, pedig tanulása ellen semmi kifogás nem volt, de hát a családi háttere nem volt megfelelő, büntetni kellett őt is. *„Tudták rólam a telepen, hogy a történetek után nekem nem kellett volna visszajönnöm, úgymond megváltottam a szabadságom, de a családomat nem hagyhattam.”*

Talán József Attila leltározó sorai jártak eszébe, ez adott erőt. *„Magamban bíztam eleitől fogva-/ha semmije sincs, nem is kerül sokba/ez az embernek. Semmiképp se többé,/mint az állatnak, mely elhull örökre.”* Vagy talán a 90. zsoltárt dúdolta némán a száműzetése felé vezető visszaúton?

A telep vezetőinek nagy szükségük volt Beczásy szakértelmére, messze földön arrafelé nem volt olyan magasán képzett agrárszakember, mint ő. Idős korában, 97 évesen diktafonra mesélte unokájának, Selyem Zsuzsának élet-történetét. Elmondta, hogy az 1920-as években hogyan került ki a Trianon utáni Romániából Németországba, a hohenheimi mezőgazdasági főiskolára, ahol nem akármilyen képzésben volt része. *„Romániának nem volt egyezsége Németországgal, hogy csak úgy kísétélünk egy német egyetemre, de Magyarországnak megvolt ez a kapcsolata a németekkel. Nálunk, Dálnokon gyakran megfordult Tölgyesi István, a Magyar Mezőgazdasági Minisztérium egyik főhivatalnok. Ő intézkedett, ugyanis a család úgy határozott, hogy engemet, mint magyarországit kiküldenek Németországba, kikerülve a román hatóságokat. Így kerültem ki Budapestre, majd néhány nap után már magyar papírokkal Németországba.”* Élete lett a mezőgazdaság, a növények természetésének tudománya, erre úgy tekintett, mint a szabadságának a garanciájára, mert akkor „akárki nem rúghat belénk” – hitte még azután is, hogy félholtra verték Marosvásárhelyen, a Szekuritátén. Valóban akkor ez mentette meg őket Dobrudzsában, mert szakértelmét, magas színvonalú munkavégzését, egyenességét a telep vezetői is felismerték, és ez az elismerés a kényszermunkát végző magyarokra is kiterjedt. *„Ilyen emberek vannak Erdélyben - mondta teljesen őszintén a telep vezetője egy elszámolás után -, s mert tanultak, mert tudnak, magukat száműzik ebbe a nyomorúságba, hozzánk?”* Iskola arrafelé nem volt, mikor Beczásy Erzsébetet egyik napról a másikra a barassói iskolából eltávolították és tanulmányait nem folytathatta, dolgozott ő is, mint a felnőttek. Volt brassói tanárai együttérző levélben írták meg, reménykednek, hogy jó iskolába került Dobrudzsában, és tanulhat tovább. Ez vigasz volt a család számára, ám reményhíján. Erzsébet két éves próbálkozás után édesanyja egyik rokonához, Salamon Imréékhez visszakerült Brassóba, le is érettségizett sikeresen. Húga, Tánya is több évi marosvásárhelyi esztendő után Brassóba került, a nővérek legalább így együtt voltak. Tánya Erzsébettel lakott az iskola bentlakásában, ám később helyhiányra hivatkozva kitétek onnan az otthontalan kislányt. Nem volt hol aludnia, gyakran egyik vagy másik osztálytársa szülei hívták meg néhány napra, szállást és ellátást biztosítva számára. A brassói evangélikus lelkész lánya osztálytársa volt, végül

hozzájuk került. Abban a családban szeretetet, kapott, törődtek vele, segítettek a tanulásban. Így végezhetett el Brassóban az egészségügyi technikumot, később asszisztensnőként helyezkedett el.

A családban nem volt mindenki ilyen szerencsés. Egyik unokatestvérét 11 évesen vitték el, 13 és fél évet volt Dobrudzsában, naponta hatvan veder vizet vitt éveken keresztül a disznóknak, milyen élet volt ez?

Teltek az évek Dobrudzsában, száraz, meleg nyár, csontfagyasztó hideg, havas, szeles tél váltják egymást, ha befagy a Duna, orosz hajók törnek a 20-30 cm-es jeget, az árvízveszély rémülettel tölti el a telep lakóit, hiszen a barakk nem nyújtana védelmet az áradó víz ellen. A remény a hazatérésre elhalóban, hiszen 1956 után a román kommunisták ismét a magyarokban találták meg az ellenséget, naponta jöttek a párttól ellenőrizni, nem követnek-e el szabotázst. Szünidőben félnek lányukat magukhoz hívni, nehogy az történjen velük, mint Beczásy bátyjánál, akihez eljött a fia látogatóba, a milicista meglátta az idegent a telepen, elvette a buletinjét (személyi igazolvány) beleütötte a D.O.-t, a kényszerlakhelyet, és a fiú nem hagyhatta el többé a telepet. Közben pusztulnak, fogynak a deportáltak, volt, akit a kilátástalanság, a kétségbeesés meghalni a Duna vizébe kergetett. Meghalt Benke László, eresztvényi földbirtokos, dr. Sólyom Miklós, Jakabos Antal. Otthonról hírek jutnak el hozzájuk, hogyan rombolják az elhagyott otthont, hogyan teszik tönkre a házat, a gazdaságot, ami most mindenkié, de immár senkié, pusztul az állatállomány, az évszázados fákat tüzelőnek kivágják, nincs gazdája semminek. A Beczásy család, és a többiek is tudják, ha lesz is valaha visszatérés, otthonuk már nem lesz.

Beczásy új feladatot kapott a tröszt vezérigazgatójától, aki fejébe vette, hogy amit még soha arrafelé nem természetek, burgonyát fognak ültetni. Elküldi Beczásyt Erdélybe, még hozzá Uzonba, hogy hozzon onnan vetőburgonyát az első ültetéshez, mintha tudta volna, hogy emberének a harmincas években Dálnokon vetőmag mintagazdasága volt. Azt azonban nem vállalta, hogy ellássa védelmet biztosító úti okmányokkal, ugyanis a D.O. a személyi igazolványban azt jelentette, hogy az illető nem hagyhatja el a számára kijelölt kényszerlakhelyet. Az ellenőrzést a vonaton szerencsére megúsza, a vetőburgonya időben földbe került, és olyan termést hozott, hogy a telep híre Bukarestig eljutott. Ettől kezdve nagyipari méretekben folyt a termelés Beczásynak köszönhetően. A kommunista urak megszokták, hogy mindenhez joguk van, az államot ők teremtették, tehát ami az államé, az övék is. Ládaszám hordták tehát az elvtárs-urak a telepről a zöldséget, néha csak a sofőrjük jelent meg a rendeléssel, fizetség nélkül vették mindenből a legszebbet. Arroganciájuk mögött az a szent meggyőződés állott, hogy őket a Párt ültette a bársonyszékbe, tehát a párt nevében mindenhez joguk van. Beczásy szóvá merte tenni ezt a szabad rablást, a főnökét azonnal kényszerítették rá, hogy helyezze más munkakörbe.

Az utolsó, az 1963-as év már úgy indult, hogy a deportál-

tak minden reményt feladtak a hazatérésre, híreket nem kapván hazulról, a nagypolitikai egyezkedéseket nem ismerték, el sem tudták képzelni, hogy valaha megszabadulnak. Ám tavasszal jönni kezdtek a reményt keltő hírek otthonról, Romániának amerikai segélyre volt szüksége, de ennek megadását Amerika feltételekhez köti, az emberi jogok betartását sürgeti, az elhurcoltak szabadon bocsátását. A nemzetközi politika arról is tudomást szerzett, hogy Dobrudzsában kényszermunkatáborok vannak, embertelen körülmények között dolgoztatnak ott fogvartottakat. Aztán nagyon hirtelen történt minden, augusztus 23-án, ez Románia nagy nemzeti ünnepe lett az új rendszerben, (a kommunisták megerősödve a szovjet segítségével, úgy írták át az 1944-es augusztusi eseményeket, hogy nekik köszönhető Románia kiugrása a náci Németország szorításából, ők szervezték meg a németekkel szembeni ellenállást ún. fegyveres felkelést – *insurectia armata* –, segítve szovjet csapatok bejövését az országba, nekik köszönhető, hogy vége lett a háborúnak. Így aztán a szovjet betörés, az árulás napját nemzeti ünneppé tették.) Azon a napon közölték a sebtiben összegyűjtött magyar kényszermunkásokkal, hogy a kényszerlakhely megszűnik, új személyi igazolványt kapnak, mindenki mehet az országba, ahova akar. Csak éppen haza nem, ezt tudták az érintettek, mert nincs is hova. Előbb Beczásyné utazott haza Erdélybe, jött az üzenete, hogy a Brassó melletti Rozsnyón gyógyszerész-állást kapott, aztán Beczásy István indult útnak, tizenhárom és fél év után hagyta ott Dobrudzsát. Haza, Dálnokra nem mehetett, Rozsnyóra ment ő is, boldogok voltak a kicsi bérelt szobájukban, mert Tánya lányuk Brassóban tanult, közel hozzájuk. Állást kapott a helyi gazdaságnál, feladata az lett, hogy éppen a Dálnokról elhozott szarvasmarha-állományt kellett feljavítania, mert a hozzá nem értés a kollektív gazdaságban oda vezetett, hogy a tehenek napi tejhozama 2 l volt.

Mikor kiderült számára, hogy az elvtársak a lopások okozta hiányokat az ő nyakába akarják varrni, nem volt maradása. A következő állomás a Beczásy házaspár számára Maros megye volt, Bándon megürült egy gyógyszerészi állás, a maroszentkirályi állami gazdaságban pedig agrárszakemberre volt szükség. Itt nem emlegették kisemizett földbirtokos múltját, ám itt is tapasztalta, hogy az elvtársak változatlanul szeretik a potyát, természetesnek tartják, hogy ami az államé, az az övék is, fizetség nélkül vihetik. Beczásy látta, mi süllyesztí egyre mélyebbre országsszerte a mezőgazdaságot, hogy mindig azt kellett csinálni, amit a hozzá nem értő felsőbb szervek parancsolnak, ő ezt a helyzetet parancsgazdálkodásnak nevezte. Bárhova menne új állásba, a szabadrablást megállítani nem tudná. Marosvásárhelyre költöznek, hatvankét évesen még tovább dolgozott, de aztán végre nyugdíjba vonult. Utazhattak két évenként külföldre, barátokat, rokonokat látogathattak.

Amitől mindig tartott, az bekövetkezett, a sors térdre kényszerítette mégis, amikor már megpróbáltatásai véget értek, akkor veszítette el a minden nyomorúságban mellette álló társát, feleségét. Tartotta benne a lelket a sejtés,

hogy a kommunista rendszer világszerte omladozik, s talán megadatik számára, hogy Dálnokra visszatérjen. Ott volt a marosvásárhelyi tüntetéseken, látta a televízióban, hogy a mindennek ura, a Kárpátok gényusa fejjel előre kucsmáját igazítva kimászik egy harcokcsiból, és már nem az, akinek addig hitte magát. Akkor megértette, hogy eljött a hazatérésének ideje. 81 éves volt, de egy percig sem kételkedett abban, hogy visszaszerzi elrabolt vagyonát. Hosszú évekbe telt, míg visszaköltözhetett Dálnokra, ősei kúriájába.

A Beczásy család öröme szarmazású volt, a 18. században menekültek Erdélybe, Dálnokra a 19. század elején költöztek. Telkükön állott a feltehetően a 17. században épült és az idők folyamán többször átalakított Lázár-udvarház. A század végén Beczásy Imre, Beczásy István édesapja késő klasszicista stílusban átépíttette a kúriát, és ugyancsak ő telepítette a híressé vált arborétumot a kastély kertjébe. Egy prágai cseh műkertész dolgozott a kert kialakításán, aki a zágoni Mikes grófnak is kertet tervezett. A facsemetéket külföldről hozatták. Az elhurcolásuk után a kúriát természetesen már másnap kifosztották, még az ősök földi maradványait is kihajigálták a parkban levő kriptából. Először óvodát létesítettek benne, ennek megfelelően átszabták az épületet, majd mezőgazdasági gépálmomás üzemelt a birtokon, az épület egy részébe raktárt telepítettek, falakat bontottak, olajfestékkel festették le, a bútorokat már rég valakik hazavitték. A pusztítás a visszatérés idejére véglegesnek, visszafordíthatatlannak látszott. Beczásy István építkezni, gazdálkodni kezdett, s bár az arborétum is lassan szinte elpusztult már, a maradékot megpróbálta megmenteni. 2015-ben a dálnoki református eklézsia vásárlás révén a nevére telekkönyveztetette a hajdan méltán híres arborétumot. A kúriát az önkormányzat vásárolta meg, imaház, szociális, kulturális rendezvények céljára.

Beczásy István 2007-ben 99 éves korában halt meg, egyik lánya, Tánya ma ott él a visszaszolgáltatott birtokon.

*„Ki a bűnös, ne kérdjük,
ültessünk virágot,
szeressük és megértjük
az egész világot”*

(Babits Mihály Húsvét előtt)

*„egyszer majd el kell temetNI
és nekünk nem szabad feledNI
a gyilkosokat néven kell nevezNI”*

(Nagy Gáspár Öröknyár, elmúltam 9 éves)

Beczásy Tánya így foglalta össze életét: *„Mindenek ellenére talpra álltunk, megálltuk a helyünket az életben. Én nem hallgatom el, ami velünk történt, mert még élnek elegendő a kommunizmus hóhérai közül, akiknek érdekük a feledés.”*

Dálnokon, a Bartha-ház homlokzatán ez áll: *„Feledjük a múltat, Jövőnk talán jót mutat. Tartsd meg, Uram e házat. 1855.”*

Források:

Beczásy István Bekerített élet Literátor Könyvkiadó 1995.

Farkas Réka Megbélyegezve felnőni Háromszéki deportáltak Erdély ma 2010. júl 15.

Selyem Zsuzsa Hamis frank In Irodalmi Jelen 2015. szeptember 4.

A székely nemzet sójáról, a sófalvi sóbányáról és sókamaráról

(Folytatás előző lapszámunkból, befejező rész)

Apafi fejedelem idejében keletkezett számadókönyv a sófalvi sóbánya és sókamara intézményének feltüntetésén kívül nagyon érdekes adatokat tartalmaz. Azonkívül, hogy archaikus magyar nyelven vannak bejegyezve az adatok, találunk ugyan nagyon sok latin kifejezést is, de ezeket a bejegyzéseket is különösebb nehézség nélkül meg lehet érteni. Bornemissza Anna fejedelemasszonyról eddig a szélesebb közvélemény azt tudta, hogy nagyon jó recepteket írt (ami meg is jelent évekkel ezelőtt a Kritérium Könyvkiadó jóvoltából), ugyanakkor nagyon jó gazdaságszorongó lehetett, mivel gazdasági bejegyzései valóságos közgazdász-személyiség alaposágát jelenítik meg. Ezek között a gazdasági jellegű feljegyzések között lehetjük fel a sófalvi sóbányáról, illetve sókamaráról szóló értékes adatokat.

Bornemissza Anna fejedelemasszony számadókönyvéből érdemes megnézni az alábbi adatokat, melyek egyértelműen bizonyítják a sófalvi sóbánya és sókamara létét az erdélyi fejedelemiség utolsó szakaszában is:

„1671. 19. Novembris Batizi adminisztrált háromszáz forintokat ~fl.300 (Die eodem az **sófalvi kamaraispán** is adminisztrált odavaló proventus kétszáz forintot, ~fl.200.)” (Dr. Szádeczky Béla: Apafi Mihály fejedelem udvartartása; 100. old.)

„Anno 1667. **Sóaknákról való proventus**. Die 6. Februari **sófalvi kamaraispán** Bencer (=Bencser) Pál adminisztrált közünkben az esztendőben kétszázkilencven forintot, no. 290 forintot, Ebesfalván.

Anno 1667. die 14. Septembris **sófalvi kamaraispán** Bencser Pál adminisztrált oda való proventus, fl.100

Sófalvi kamaraispán Fejérvára die 17. Octobris adminisztrált az ő kamara jövedelméből kétszáz forintot, fl.200

1669.19. Februarii **sófalvi kamaraispán** Bencser Pál Fejérvára adminisztrált fl.340. [...]

1669. 21. Octobris Bencser Pál adott be fl.400.

Sófalvi kamaraispán Bencser Pál azon kamara **sóakna** proventus adminisztrált 400 forintot. Fogaras die 15 Januarii 1670. fl.400

1670. 2. Julii Bencser Pál **sófalvi kamaraispán** adminisztrált **só árát**, fl.168. [...]

1670. 19. Octobris küldött Bencser Pál **sófalvi pénzt**, fl. 199.43.

1671. 4. Maji. Bencser Pál küldött **sófalvi proventus pénzt**, fl.100 [...]

1671. 19. Novembris adminisztrált Bencser Pál kétszáz forintokat, fl. 200

1672. 20. mensis Februarii adminisztrált Bencser Pál kétszáz forintot, ~fl.200 (Quientáltuk)

1672. 20. Octobris Bencser Pál hozott fl. 200.” (dr. Szádeczky Béla: i.m.: 106.old.) „**Sókmarákról való proventus** [Só ára]

Anno 1673. 8. Januarii. Adminisztrált Bencser Pál az **sófalvi kamaraispán** száz forintot, proventus pénzt fl. 100 Quitáltuk.

Anno 1673. 16. Martii második úttal adminisztrált az **sófalvi kamaraispán**, Bencser Pál proventus pénzt százkilencven forintot ötven pénzt, fl.199.50 (Quintáltuk)

1673. 17. Junii **sófalvi kamaraispán** adminisztrált, Bencser Pál **só árát** százkilencvenkilenc forintot és negyvenöt pénzt, fl.199.45. [...]

1673 die prima Novembris **sófalvi kamaraispán** Bencser Pál hívünk adminisztrált odavaló proventus tárházunkban, háromszáz forintot, arról adott quitantiánk szerint, három sacskóban, fl. 300

1674. 14. Martii. Adminisztrált **sófalvi kamaraispán** Bencser Gergely (Pál?) fl. 399.47.

1674. die 21. Martii. Adminisztrált **sófalvi kamaraispán** Bencser Pál 1672. esztendőbeli ratiójához való restantia proventus három forint hatvan pénzt, fl.3.60. [...]

1674. 15. Octobris. Adminisztrált **sófalvi kamaraispán** odavaló proventus, fl. 200. [...]

1675. 22. Januarii. Bencser Pál adminisztrált odavaló proventus fl. 300.

1676. 15. Januarii. **Sófalvi kamaraispán**, Bencser Pál adminisztrált odavaló proventus, fl. 100.

1676. 10. Julii **sófalvi kamaraispán**, Dályai Ferencz adminisztrált odavaló proventus pnzt, fl.94. \u.

Anno 1676. 2. Novembris Dályai Ferencz **sófalvi kamaraispánunk** adminisztrált odavaló proventus pénzt fl.200. Qu.

Anno 1677. 23 mensis Januarii. Vitézlő Dályai Ferencz **sófalvi kamaraispánunk** adminisztrált tárházunkban odavaló proventus pénzt, kétszáz forintot, fl. 200. Qu.

Anno 1677. 5. Julii **sófalvi kamaraispánunk** adminisztrált tárházunkban **sófalvi proventus pénzt** nyolcvankét forintot és ötvenegy pénzt. Fl. 82.51. Qu. [...]

Anno 1678. 5. Julii. Dályai Ferencz **sófalvi kamaraispánunk** adminisztrált fl. 50.[...]

1678. 1. Octobris. Dályai Ferencz **sófalvi kamaraispánunk** adminisztrált tárházunkban százkilencvennyolc forintot, fl. 198.42. Qu. [...]

1679. 15. Januarii **sófalvi kamaraispánunk**, Dályai Ferencz adminisztrált tárházunkban odavaló proventus pénzt, fl. 99.86.”

„1680. 12. Januarii **Sófalvi kamaraispán**, Dályai Ferencz adminisztrált tárházunkban fl. 65. Qu.

1680. 23. Februarii. **Sófalvi kamaraispán** Dályai Ferencz adminisztrált tárházunkban fl. 100. Qu.

1680. 1.Junii. Dályai Ferencz adminisztrált fl. 70. Qu.

1680. 23. Septembris Dályai Ferencz adminisztrált fl. 114. Qu.

1681. 9. Januarii, Dályai Ferencz adminisztrált száz forintot, fl. 100. Qu.

1681. 24. Octobris. **Sófalvi kamaraispán** adminisztrált fl. 100. Qu.

1681. 14. Decembris. **Sófalvi kamaraispán** Dályai Ferencz adminisztrált proventuspénzt fl.59.78. Qu.

1682. 25. Januarii. Dályai Ferencz adminisztrált tárházunkban fl. 100. Qu.

1682. 25. Februarii. **Sófalvárul** Dályai Ferencz küldött száz forintot, fl. 100. Qu.

1682. 14. Julii. Dályai Feerncz adminisztrált fl. 110; quitantiát praefectus uram adott róla. Qu.

1682. 28. Septembris. Dályai Ferencz adminisztrált sófalvi proventus, százhusz forintot, fl. 120. Qu.

1682. 5. Novembris. Dályai Ferencz sófalvi kamaraispán adminisztrált sófalvi proventus száz forintot, fl. 100.

1683. 9. Januarii. Dályai Ferencz küldött száztíz forintot, fl. 110. Qu.

1683. 18. Junii. Dályai Ferencz sófalvi kamaraispánunk adminisztrált tárházunkban odavaló proventus pénzt, fl.129.64, melyről quietáltunk.

1684. 12. Maii. Adminisztrált Dályai Ferencz sófalvi kamaraispán hívünk odavaló proventuspénzt. Fl. 99.76. kilenczvenkilenc forintot 76 pénzt.

Anno 1684. 27. Novembris. Adminisztrált Dályai Ferencz fl. 100.

Anno 1685. 14. Januarii. Adminisztrált sófalvi kamaraispán Dályai Ferencz, fl. 98.45.

Anno 1685. prima Novembris. Adminisztrált sófalvi kamaraispán fl. 200.” (Dr. Szádeczky Béla i.m.: 441-442. old.)

„1684. 28. Novembris adtunk arany- és kenesőváltásra Batizi kezében udvarhelyi proventus, fl. 479.55. **Sófalvi pénzt**, fl. 100. Summa 579.55. Qu. adott be.” (Dr. Szádeczky Béla i.m.: 255-257. old.)

„**Sófalva**. Anno 1687. 2. Decembris. Dályai Ferencz **sófalvi kamaraispánunk(!)** adminisztrált tárházunkban ottvaló proventuspénzt ~százhárom forintokat.

Anno 1688. die 28 Januarii. Dályai Ferencz **sófalvi kamaraispánunk** adminisztrált hetvenöt kőst, nr. 75, melynek harminczötödét az

Salamon pinczejében, harminczötödét az Zöldi boltjában rakottuk le.

Anno 1690. die 2 Julii administrált **sófalvi kamaraispán**, Dályai Ferencz **sófalvi proventust**, **só árát**, fl. 100.

Anno 1691. Januarii administrált **sófalvi kamaraispán**, Dályai Ferencz uram **sóára** proventuspenzt, fl. 192, Keszei uram kezében.” (Dr. Szádeczky Béla i.m.: 499. Old.)²⁴

Apafi Mihály fejedelemsége után is a sófalvi sóbánya, illetve a sófalvi sókamara intézményét még sokáig emlegették, és csak az II. Rákóczi Ferenc fejedelem által vezetett szabadságharc befejezése után kezdik emlegetni a parajdi sóbányát, hogy aztán az 1750-es évektől egyre inkább csak Parajd neve jelenjen meg a tudósításokban, és Sófalva sóbányászati szerepe egyre inkább elhalványul.

Az ősi székely sófejtés módozatairól, a bányászmesterségekről, a szerszámokról, a munkafázisokról, a só szállításáról, őrzéséről és lopásáról nagyon érdekes adatokat sorol fel Horváth István (i.m. 37-46. old.) székely sóbányászatról írt művében, adatokat közöl a sóbányában dolgozó sóbányászok származási helyéről. Itt kell megjegyezni, hogy a parajdi (sófalvi) sóbánya termeléséről és foglalkoztatottjainak számáról közölt táblázatában 1705-ben 12 parajdi lakos van a 102 fős sóbányászból, tehát a sóbányászok zöme sófalvi; 1787-1790-ről szóló adatában is az van megjegyezve, hogy a sóbányászok száma 150, többnyire sófalvi. Horváth művében is inkább a parajdi sóbányászatról közöl adatokat, tehát az 1750-es évek utáni időről. Ez érthető is, hiszen az osztrák államhatalom is igyekezett eltüntetni az erdélyi magyar államiság emlékeit, a maga kezdetleges módján. Ezért is az idő homályába kezdett veszni a sófalvi sóbánya, a sófalvi sókamara léte is. Az Osztrák birodalomból, a legtovábbi részéről is emberek érkeznek a sóvidéki sóbányákhoz. A családunk hagyománya szerint Krall nevű felmenőm (apai nagyanyám) őse az 1700-es években körül Sziléziából Sófalvára mázsálónak, tehát mázsamesternek, sóbánya vezetőnek. Német nemzetiségű volt, és a sóbánya melletti mázsálás mellett értett a kovács és a borbély (orvos) mesterséghez is. A Krallok többsége még mindig Sófalván (jelenlegi Felsősófalván) él a mai napig, és mindenki úgy szólítja őket, hogy „mázsa”, de kevesen tudják megmondani azt, hogy a „mázsa” megnevezés nem mérlegest takar, hanem a sófalvi sóbánya igazgatóját, akkori megnevezéssel mázsamesterét.

Az sem véletlen, hogy a részletes katonai felmérés térképein a Sóvidék legnagyobb települése. Amellett, hogy jellegzetes halmazfalu, 1786-ban a térség legnagyobb, legszámosabb települése, a középkori Sófalvának nevezett, de később Felsősófalva néven ismert településnek 1565 lakosa volt. Felsősófalva 1786-ban még mindig jóval nagyobb, mint Szováta, Korond, Parajd vagy Alsósófalva, mely települések lakossága napjainkra jóval nagyobb lett, mint a sófalvi sókamárának helyet adó település.

Jakab Elek és Szádeczky Lajos *Udvarhely vármegye története* című könyvében a sófalvi sókamaráról II. Rákóczi Ferenc erdélyi fejedelem idejében ezeket olvashatjuk: „Gyergyószék elzárása 1709. telén is tartott, úgy hogy a szék teljesen kifogyván a sóból, a főkormányzók Udvarhelyszék által szállított a **sófalvi kamaraháztól só** >a vágásig<, hogy ott lerakják s onnan Gyergyószék szállítsa tovább.”²⁵

Még a II. Rákóczi Ferenc vezette szabadságharc leverését követően is, 1716. február 12-én a Nagyszebeni főkormányzók utasításában az alábbi szerepel: „A mikóvári praesidium számára **Sófalváról 500 só szállítást elrendeli.**” Vagyis az osztrák államhatalom kezdetén is, még mindig a sófalvi sókamara megnevezés szerepel bizonyos okmányokban.

Az osztrák államhatalom, amint sikerült bekebeleznie a teljes Magyarországot, beleértve a Erdélyi Fejedelemséget is, igyekeztek a Habsburg hatalomhoz hű és főleg nem magyar emberekre lecserélni az állami tisztviselőket. Ilyen körülmények között kerül Parajdra Gruber Ferenc, akit kineveztek a parajdi sóbánya felelős vezetőjének. Hiába kerül azonban az átszervezést követően a sófalvi sóbánya és a sókamara közigazgatásilag Parajdra, még 1727. február 3-i levélben is Gruber Ferenc a sóbánya parajdi sótárnoka a sóvidéki falvak sorrendjét az alábbiak szerint sorolta fel: Soofalva, Parajd, Atyha, Korond, Pálfalva és Siklód.

Székely Mózes sófalvi sókamaras életéről és a sófalvi sóbánya utóéletéről mindenképpen meg kellett emlékezni, mert köt a rög, hiszen ebből a faluból származom, ennek a településnek a székely katonai összeírásaiban szerepelnek felmenőim, másrészt Székely Mózes fejedelem neve 2000 májusától ott díszleg a felsősófalvi Általános Iskola homlokzatán, mivel ez az iskola neve hivatalosan: **Székely Mózes Általános Iskola**. 2013. augusztus 25-től itt állították fel a vitéz székely fejedelem első mellszobrát.

A sófalvi sóbányával *Kodáros Kincsei - Fejezetek Felsősófalva és a Székely-Sóvidék történetéből*²⁶ című, jelent témával kapcsolatos monográfiában, illetve *Székely Mózes Erdély székely fejedelme*²⁷ című könyvemben igyekeztem az általam fellelt ismereteket közzétenni.

Nem áll szándékomban Parajd jelentőségét elvitatni, de a történelmi tények makacs dolgok, ezért véleményem szerint a sófalvi sóbánya és kamara kérdését is idővel a „hivatalos” történettudomány is el fogja fogadni. Remélem, ezekkel az adatokkal (melyek egyébként nagyon sok forrásban szabadon fellelhetők) lassan tisztázásra kerül a sóvidéki sóbányászat egy fontos részlete.

Szekeres-Lukács Sándor

JEGYZETEK

24., Apafi Mihály fejedelem udvartartása; A Magyar Tudományos Akadémia Történelmi Bizottsága megbízásából szerkeszti dr. Szádeczky Béla; Első kötet: Bornemissza Anna gazdasági napló, Budapest. 1911; 100 old., 106. old., 441-442. old. és 499. old)

25., Jakab, Szádeczky: i.m., 434. old.; Udvarhely Vm.ltr. Gub. Act. II.köt. 65 sz.,

26., Szekeres Lukács Sándor: *Kodáros Kincsei -Fejezetek Felsősófalva és a Székely-Sóvidék történetéből*, Székelyudvarhely, 2002.

27., Szekeres Lukács Sándor: *Székely Mózes Erdély székely fejedelme*, Székelyudvarhely, 2007. 63-110. old.

* * *

Az olvasóban – miként ez a szerkesztővel is történt – felmerülhet a kérdés: vajon olyan súlyú-e Sófalva-Parajd prioritásának kérdése a sóbányászatban, hogy az külön tanulmányt igényeljen? - elvégre alig egy km a köztük lévő távolság. Aztán rá kellett döbbenjen a szerk. is, hogy a felvetett és alaposan feldolgozott téma csupán alkalom az Erdély történelmében bizonyos szerepet betöltő sóbányászat elmélyült tanulmányozására, valamint a szakirodalomban fellelhető pontatlan, felületes, tudománytalan munkák, a „hivatalos történettudomány” vonatkozó részeinek, szerzőinek szembesítésére a valósággal. Hatalmas kutató munkáról és tudósi elmélyültségről tanúskodik Dr. Szekeres Sándor tanulmánya. Ezen túl pedig – ami számomra leginkább értékes és helyenként meghatóvá teszi a fenti munkát: az írás egészén átsüt a székely ember ragaszkodása gyökereihez, eleihez, azok teremtető, a haza javát szolgáló múltjához. Bizony legfőbb megtartó erőnként jelenti ez. Köszönet érte a szerzőnek.

K.P.

Eleven hagyomány

Heltai Jenő

(Pest, 187. augusztus 11.–Budapest, 1957. szeptember 3.)

„A könyv mindenkinek ugyan-
azt mondja, de nem mindenki
tudja olvasni. Én is a könyvet vá-
doltam, ahelyett, hogy magam-
ban kerestem volna a hibát. Nem
értettem meg, hogy magamba kell
mélyednem; ez az út vezet az igaz-
sághoz, csak így találhatom meg
minden titkok nyitját. Nem talál-
tam ki, hogy lelkünk a nagy alki-
mista, aki aranyat csinál az olcsó
ólomból; nem sejtettem, hogy
minden szívben ott bugyog az
örök ifjúság forrása. Igazam volt, amikor megéreztem, hogy
ezek a könyvek nem ok nélkül maradtak nálam, nem ok nél-
kül akadtam rájuk az utolsó pillanatban. A megmenekülés,
az élet, a boldogság, minden bennük volt.” (Heltai Jenő)

Az induló költő még Reviczky kortársa, a búcsúzó költő
1956-nak tanúja volt. „Életműve hét évtizedet fog át és
általában mindig népszerű volt, állítólag még az ellenfelei
is szerették. Mosolygó bölcs volt két emberöltőn keresz-
tül: a könnyedség és komolyság, az enyhe ironia és az
enyhe szorongás, a kritika és a megbocsátás szellemes
egybeötvözője.” Még Pesten született, 1871. augusztus 11-
én, Herzl Jenő néven. Zsidónak született, de keresztény-
ként halt meg. Egyszerre tudta szeretni zsidó hagyomá-
nyait és a vállalt krisztusi ígéket. Haladó polgár volt, aki
bírált a polgárságot, de nem volt forradalmár. Minden
korszakban jól érezte magát, és lett általában a jó életér-
zés kifejezője.

Első versei még diákkorában jelentek meg, és első ver-
seskötete a *Modern dalok*, huszonegy éves korában (1892)
az egész irodalomban feltűnést keltett, egyszerre volt
sikeres és botrányos. Reviczky hatása keveredett benne
Heine és a francia sanzonok hatásával. A vele szinte egy-
szerre induló Ignótus szenvedélyessége és Makai Emil
érzelmessége mellett az ő költészete nemcsak ironikus,
hanem önmagát is kigúnyoló. És ez a felülről néző,
magamagát is kívülről látó líra végigvonul egész életmű-
vén, miközben megmarad költőnek akkor is, amikor szín-
padi műveivel és prózájával aratja legnagyobb sikereit.
Fiatalkori versei olyan lapokban jelentek meg, melyeket
diákok nemigen olvashattak. Művészneve ekkor már
Heltai volt. A *Hét* munkatársaként tevékenykedett abban

a korban, amikor az újságírás virágkorát élte, munkatársai
Gárdonyi Géza, Bródy Sándor vagy Makai Emil voltak.
Drámaírói karrierje is a század elején kezdődött, amikor
Kacsóh Pongrác híressé vált *János vitéz*ének (1904) verse-
it is ő írta.

Korai regényeinek tárgya elsősorban a polgárság szélén
lézengő bohémek világa: a nagyvárosi senkik, a vidáman
nyomorgó művészek, a kedves szélhámosok, s mögöttük
az embertelen gazdagok árnyéka. Ezek a humoros regé-
nyek nemegyszer eljutnak a polgári mocskok kritikájáig, de
közben nem idegenek a játékos abszurdításoktól sem.
Ezek közé tartozik a vidám-abszurd-álbűnügyi szórakoz-
tató regény klasszikusa, a *Jaguár*.

A magyar drámai irodalomnak az a korszaka, amikor
Európa, sőt Amerika számos színpada örömmel kezdi
átvenni a budapesti színdarabokat, a nem túl mély, de
igen hatásos hazai termékeket, amikor Molnár Ferenc és
Herczeg Ferenc a színpad királyai, mellettük hamarosan
Heltai is a népszerűek közé tartozik. Mint a Színpadi szer-
zők Egyesületének évtizedeken keresztül elnöke, ő volt a
magyar irodalom diplomatája, aki mindenki ügyében lel-
kesen fáradozott. Mint a Belvárosi Színház, majd a Ma-
gyar Színház igazgatója, a magyar drámákat ő exportálta
nyugatra, meglepő sikerrel. Az írók nemzetközi szövetsé-
gének, a PEN Clubnak is alapító tagja volt, sokáig alelnö-
ke, egy időben elnöke. Több száz külföldi színdarabot for-
dított le franciából, németből, olaszból. Fordítói munkás-
ságának elismeréseként még a francia Becsületrendet is
megkapta. Ekkoriban állítólag ő számított a második leg-
ismertebb magyar írónak a világon. Színpadi szerzőként is
jelentőset alkotott, elsősorban társadalmi és újromantikus
vígjátékokat, többek között *A tündérlaki lányokat*, a *Kis
cukrárszót* vagy legismertebb drámáját *A néma leventét*,
amit a mai napig játszanak a színházak.

A húszas években és a harmincas évek elején a legna-
gyobb akkori kiadónak, az Athenaeumnak művészeti
igazgatójaként szellemi nagyhatalommá válik, akinek
alkalma van számos író érdekesüléséhez segíteni. Ennek
a korszakának legfontosabb kultúrpolitikai tette, hogy
megvalósítja Ady összes költeményeinek egységes kiadá-
sát. A *Nyugat* költőivel is szívélyes volt a viszonya, kész-
séggel adta ki könyveiket, viszont saját akkori versesköny-
ve éppen a *Nyugat* kiadásában jelent meg. Az egyre erő-
södő fasizmus szemben az akkor már idősödni kezdő
Heltai abban az időben teremti jellegzetes későbbi műfa-

ját, a mesehangulatú verses vígjátékot, köztük a mai napig tartó, szakadatlan sikerű *A néma leventét*. És abban az időben írja meg prózai, de mégis igen költői hangvételű álomjátékát az írói tehetség elherdálásáról, az *Egy fillért*. Az ő nevéhez fűződik a kromi és a glossza műfaja is. Kollégáival nagyvilági életet éltek, ezt később bohémregényeiben elevenítette fel.

Közben a franciaországi Dreyfus-per kapcsán erőre kapott antiszemita hullám után Heltai kilépett a zsidó hitközségből – de nem csatlakozott egyetlen más felekezethez sem. Csak évtizedekkel később keresztelkedett ki, mégis mindvégig toleráns volt mindenfajta istenhittel szemben. A századfordulón ő is megjárta Párizst, Londont és sok más nagyvárost. Erről a korszakáról így vall: „Nem is akarom tagadni: írói lényem szoptatós dajkája Párizs volt és Párizs volt a nevelőapám. (...) Párizsban vettem meg, ha szabad róla beszélnem, filozófiám s életfelfogásom alapját.”

Negyvenévesen, a *Nyugat* előretörésével már látta, hogy költői munkássága mindössze előkészítése volt a modern magyar irodalomnak. Költészetének első szakasza 1913-ban lezárult, majd több évtizednyi szünet után finom, szomorkás, öregkori lírája sajátos hanggá vált a második világháború utáni magyar költészetben.. Mindent össze-

1945 után folytatta a munkát, sőt, lírája kivirágzott: ekkor adta ki az *Elfelejtett versek* című kötetét. Egyéb műveit újra kiadták, darabjait megint műsorra tűzték. Ami viszont nagyon furcsa, Magyarországon még a francia Becsületrenddel a zsebében se nagyon ismerték el őt. A Kossuth-díjat is csak nem sokkal halála előtt, 86 éves korában kapta meg.

Azt mondják, Heltai tündéri természet volt, ami kétségtelen. Nehéz lehetett ilyen hosszú életet személyes ellenségek nélkül leélni.

Ágyban fekvő betegként, utolsó perceiben még odafirkantott egy búcsúversikét a noteszába:

*Itt az idő, most kell merészen
Az elmúlással szembenéznem.
S valami elmés búcsúszót hörögve
A szememet lehunyom mindörökre.*

1957. szeptember 3-án hunyt el, pesti lakásukban. Síremléke a Kerepesi úti temetőben található. Pozsonyi úti házuk homlokzatán ma emléktábla őrzi emlékét.

Sok-sok híres, közmondásként, szólásként máig élő szövege közül az egyik *A néma levente* mondata: „Az élet szép, hát tenéked magyarázzam?” – nem lehet véletlen.

(Hegedűs Géza és Ónagyt Zoltán után összeállította:
B. Osvát Ágnes)

Heltai Jenő, Bródy Sándor, Makai Emil

gezve, legtöbb műve mégis elbeszélő jellegű. Többkötetnyi novellát és regényt írt, ezek nagy része a pesti bohémek, a kispolgárok és nyárspolgárok világát idézi. Ezek közül világhírűvé vált az első világháború után kiadott regénye, *A 111-es*. Bohémregényei: *Hét sovány esztendő*, *Az utolsó bohém*, *Jaguár*, amik a mai napig élvezetes olvasmányok és a korabeli székesfőváros újságíróinak, költőinek és egyéb kétes egzisztenciáinak mindennapjait bemutató kedves tablók.

A húszas-harmincas évek politikai csatározásai közepette igen nagy szerencséje volt, mert bár se a jobb, se a baloldalhoz nem tartozott, mindkét oldalról elismerték, vagy legalábbis megtűrték.

Az anyák örökéletűek...

„A lelkem lelke. Ő mind nékem adta
Mi benne szín, fény. Én áldom miatta.
És el nem sírt könnyűit dalba sírom,
És el nem mondott bánatát megírom!”

(Juhász Gyula)

...és minden Karácsony-estén itt vannak velünk, mert a karácsonyok egy kicsit mindig a fiatalságunkat idézik, karácsonykor talán mindannyian gyermekké válunk újra.

Egyszer, nagyon régen, egy bús novemberi délután, valami fölött összeveszttem az Anyámmal. Biztosan valami semmi-ség miatt, ami akkor, lehet, hogy valamilyen fontossággal bírt az életünkben, már nem tudom. Arra emlékszem, hogy szinte egy hónapig feljűk se mentem. Ő sem jött, talán sértett büszkeségből, talán mert nem akart megszégyeníteni. Csak Aput küldözgette, ilyen-olyan, mondvacsinált ürüggyel. Ő azonban világéletében olyan udvarias ember volt, hogy még véletlenül se tett volna nekem semmiféle szemrehányást. S így szép lassan, valami láthatatlan, merev fal emelkedett közénk, amibe – biztosan tudom – mindketten szeretnénk volna jó alaposan belerúgni, de egyikünknek sem volt hozzá bátorsága. S ha rajtam múlt volna, lehet, hogy még nagyon sokáig hallgatok, mert sohasem tudtam kimondani azt, ami nagyon fontos volt számomra. Mindig úgy éreztem, hogy ha kimondok valamit, akkor azt máris elveszítettem, már többé nem az enyém.

És közben, ahogy telt az idő, elérkezett Karácsony napja. Ahogy közeledett az alkony, mind jobban szorult össze a szívem, majd sóhajtván nekiláttam feldíszíteni a fenyőnket. Ajándék is került alája, én mégis nagyon boldogtalannak éreztem magam. Ültem, néztem a csillogó fát, miközben - ahogy az érzélgős kis dalocska mondja - az egyik szemem sírt, a másik meg nevetett. Nevetett, ha a három és fél hónapos gyönyörű kisfiamra néztem, amint mosolyogva hadonász a színes gömbök felé, aki, bár jóval karácsony előtt született, mégis örökké úgy éreztem, mintha maga “az Angyal” tette volna le élém, egy szeptemberi hajnalon. Olyan valószínűtlenül csendes, békétűrő, jó gyermek volt, aki soha nem követelőzött, szinte soha nem sírt, s emellett oly szép is, mint maga a szeplőtelen fogantatás.

A másik szemem meg sírt, mert folyton a szüleim jártak az eszemben, akik biztosan szintén összeszoruló szívvel néznek időnként az ajtó felé, hogy nem bukkanunk-e fel az ajtónyílásban. Felálltam, kinéztem az ablakon, a hó gyönyörű pihék-

ben kezdett szállingózni, tudom, folytak a könnyeim, de csak néztem a mind kövérebbé váló, pillangóként lebegő hópelyheket, és nem mozdultam. Valószínűleg az átlag-fiataloknál is ostobább és makacsabb voltam. Pedig, ahogy ismerem magam, egész biztosan én voltam a hibás azért az összeveszésért.

Aztán künn egészen besötétedett. Csak a hó világított puhán, sejtelmesen az udvaron, s a tornác karfáján. És akkor egyszerre csak, halk kopogás hallatszott az ajtó felől. Gyorsan odaugrottam, kinyitottam, és ott állt a küszöbön az Anyám, hosszú, majdnem bokáig érő télikabátjában, fejére hosszú sálát bugyolált, hogy megvédje a hóhullástól. És az ölében hatalmas lábast cipelt, alig lihegett, a rossz szívével nem bírta a hideg levegőt, a lépcsőt, főleg a cipelést, de eljött. Ő jött el! Hozta a nagy lábas rakott káposztát, ami, úgy éreztem akkor is, most is, valamiféle üzenet volt. A szavakat, amiket Ő sem tudott soha kimondani, belevágta a káposzta vékonyan kunkorodó szálaiba, a hús apró kockáiba, a fehérre mosott rizs dagadó szemeibe. Üzenet volt ez a karácsonyi rakott káposzta, hogy szeretlek kislányom, nagyon szeretlek, el kell hinned. Ott remegett a remény, szeme könnyörgő szivárványán, keze simításában, és én ostoba, akkor sem mondtam ki a szót, hogy: értelek. És szeretlek, csak éppúgy mint te, én sem tudok erről beszélni. Remélem, ő, azóta is egyre remélem, hogy Ő azért ezt mégiscsak tudta.

S azóta, minden Karácsonyon, amikor káposztát készítek oda, hallani vélem azt a halk kopogást az ajtón, és tudom, hogy az ajtó mögött ott áll egy hosszú kabátba öltözött, behavazott szellemalak, ölében hatalmas lábast cipelve. Aztán

mire kimegyek, már csak a sűrű havazást láthatom, de tudom, hogy a hópelyhek pihékönnyűvé duzzadt, szétfótt rizsszemek, amik az Ő rakott káposztája közül hullanak rám, és szétozlanak a vállamon, majd lassan elolvadnak, éppúgy, mint az ifjúság. Ami, ahogy távolodik az időben, úgy jön vissza egyre gyakrabban az álmaimban, főként ilyenkor, Karácsony táján. Mert a karácsonyi álmokban, a lélek működő törvényei szerint, a gyermekkori, fiatalkori remények élnek tovább. Amiket ki tudja hol és mikor, nappal és felnőttként már réges-régen elveszítettünk.

Legyen hát a Karácsony mindannyiunk számára egy olyan fénysugár, mely egészen a gyermekkorig ér el, s ahol a karácsonyesti titokzatos csillogásban együtt van az egész család, a fenyőillatú békében és tudjunk hinni az Angyal megrendítő szavaiban: „BÉKESSÉG A FÖLDÖN A JÓAKARATÚ EMBERNEK!”

B. Osvát Ágnes

Karácsonyi üdvözlöt

„Tudd meg: szabad csak az, akit/ Szó nem butít, fény nem vakít,
Se rang, se kincs nem veszteget meg,/ Az, aki nyíltan gyűlölhet, szerethet.”

(Heltai Jenő)

Heltai Jenő versei

Karácsony, 1945.

A szeretet nagy ünnepén,
Amikor minden csupa fény,
Amikor minden csupa pompa,
Csillog a cifra karácsonyfa,
Mikor az angyal szárnya lebben
S nagyok, kicsinynek gyönyörül,
Szép békesség van a szívekben.
Amikor gazdag és szegény örül,
A szeretet nagy ünnepén,
Mikor megújul a remény,
Testvér a földön minden ember,
Megérti egymást türelemmel,
És megbocsátja egymás vétkeit.
A dús a kolduson segít,
Mikor kunyhóra, palotára
Fehéren száll a béke árnya
A szeretet nagy ünnepén,
Amikor annyi költemény
Szavalja ékes mondatokban,
Hogy ellágyulni ok mi sok van,
Mikor mindenki boldogan
Családi körbe vágat, sőt rohan,
Mikor mindenki egyetért,
Mindenki egyért, egy mindenkiért,
A szeretet nagy ünnepén...
Tovább miért is fűzzem én?
Mikor az angyal szárnya lebben,
Sok-sok minden van a szívekben,
Harag, irigység, gyűlölet, de mennyi!
Csak szeretet nincs egy szemernyi.
De mindegy! Minden csupa pompa
Csillog a cifra karácsonyfa,
Telizsúfolva minden ág,
Lóg rajta sok dísz, olcsó drágaság...
Hány ember sóhajt most nagyot:
“Bár X. Y. lógna ott
A karácsonyi dísz helyén...”
A szeretet nagy ünnepén.

Karácsonyi ballada a régi jó időkről

Karácsony este. Fekete karácsony.
Foltos a lelkünk, ráült a penész.
Kályhánk kihűlt, fukar tüze kilobbant,
A fagyos hold az ablakon benéz.
Néptelen utcák, álmos, ócska házak
Szomorú csöndje bágyasztón fon át...
Ki adja vissza a szegény világnak
A régi jó idők karácsonyát?

A régi jó idők! Telt szénre, fára,
Garasért vettünk örökzöld fenyőt,
Víg gyertya égett, kis csengő csilingelt
És jött az angyal vacsora előtt.
Ma nincs se fa, se vacsora, se angyal,
Csak gyűlölet van, átok, babonák...
Ki adja vissza a szegény világnak
A régi jó idők karácsonyát?

Gyermekzsivajgás, égő, piros arcok,
Olcsó ajándék, drága örömök...
Ma úr a széthúzás, király az éhség,
Az utcákon koldus könyörög,
A neve: Jókendv, Hajléktalan, árva,
Többé e földön nem leli honát.
Ki adja vissza a szegény világnak
A régi jó idők karácsonyát?

Ajánlás

Ti híresek, ti nagyjai a földnek,
Bölcsek, vezérek és diktátorok,
Kiszáradt szemmel meddig nézitek még,
Hogy áll a föld, csak a nyomor forog?
Siket fülekkel meddig hallgatóztok?
Még nem elég a könny, a jaj, a vád?
Adjátok vissza a szegény világnak
A régi jó idők karácsonyát!

B. Osvát Ágnes

Mese egy háborús karácsonyról

Gyerekek, kicsi Hannáról fogok most mesélni nektek, és egy réges-régi történetet mondok el, igaz történetet, amiből megláthatjátok, hogy a Mikulás-napi és a karácsonyi ünnepek fénye akkor is be tud ragyogni minden, ha bármilyen nehéz körülmények között élnek az emberek. S ha hisznek a krisztusi feltámadás igazságában, a hit varázsa kinyitja a lelkeket és a menekültábrók szinte kilátástalan, sivár világában is elviszi az ártatlan kisgyermeknek a Mikulás-és angyalvárás semmihez sem hasonlítható örömet, izgalmát.

Hannácska a második világháború vége felé egy németországi menekültábróban élte meg, nem egészen öt éves kis életének egyik nagy csodáját, amikor a többi gyermekkel együtt beterelték őket egy terembe, s egy bácsi arra kérte őket, lennének minél nagyobb csendben, mert a Mikulás azt üzenete, hogy már bepakolt és felült a rénszarvasok-húzza szánjára és éppen errefelé tart, de csak akkor áll meg itt felettük és csak akkor jön be, hogyha minden gyermek csendben ülve várakozik rá. Hanna úgy emlékszik ezekre a percekre még most, szinte hetven év távlatából is, mintha csak a tegnapi történet volna. Ült fegyelmezetten a széken, karjait a háta mögé téve, s egyre csak a hatalmasnak tűnő plafonra szegezte a tekintetét, mert valahogy úgy képzelte, hogy nemsokára hirtelen, valamilyenformán szétnyílik a plafon és az ott támadt résen keresztül berepül közéjük a rénszarvasok húzza szánkón ülő Mikulás bácsi.

De bizony, nem így történtek a dolgok. Sokáig, annyira sokáig várakoztak ott, és nem történt semmi, hogy a gyerekek már türelmetlenkedni kezdtek és többen kiabáltak, fészkelődtek a székeken, a bácsi alig győzte magyarázni nekik, hogy a Mikulás biztosan valami nagy hóviharba keveredhetett és azért késik ennyit. Ám azért mindenki legyen csendben tovább-

ra is, mert ha ideér a Mikulás és meghallja a lármát, továbbmegy, mert csak a jó gyermekeket szereti. Hanna ült és gondolkozott, pisszenni sem mert, amikor nagysokára feltárult a terem ajtaja és teljes pompájában bevonult rajta a nagyszakállú, piros ruhás Mikulás. Rázta a szakállát, hogy tényleg hóviharba kerültek és hogy a rénszarvasait továbbküldte, egy olyan helyre, ahol pihenhetnek egy kicsit, amíg ő itt elidőzik, aztán előhúzott a zsákjából egy hatalmas, keményfedelű füzetet és olvasni kezdte belőle a teremben ülő gyerekek nevét. Amikor a Hanna nevét olvasta, odahívta magához a megszeppent kislányt és azt mondta neki: „Én azt hallottam, kislányom, hogy te nem szereted a krumplilevest. Igaz ez? Ilyet kell hallanom, ilyen rossz, háborús időkben, amikor más helyeken az éhező gyermekek szívesen megennék a finom krumplilevest, de nem jut nekik. Hát szabad ilyet tenni, kislányom, hogy te nem szereted és nem akarsz megenni ezt a finom levest?” Hanna, szegényke, lehajtott fejjel állt és várta, hogy menten rászakad a mennyezet, mert el nem tudta képzelni, hogy a Mikulás bácsi honnan szerzett tudomást erről az ő kis hibájáról, hiszen amúgy mindent megszokott enni, amit elébe tesznek. Valami megmagyarázhatatlan okból kifolyólag egyedül a krumplilevest utálta, és a Mikulásnak még ezt is megsúgta valami, általa titokzatosnak tűnő, láthatatlan hatalom. Elárultnak érezte magát, valaki mindenről tud, mindent lát és ettől az érzéstől az összes eddigi biztonságérzete összeomlott. Motyogott valamit hal-kan, hogy „Ezután mindig megeszem a krumplilevest”, de a dicséretet, amit ezért a mondatáért kapott, már nem is hallotta, és már arra sem emlékszik, végül is mit kapott ajándékba akkor a Mikulástól. Annyi biztos, hogy az ígéretét megtartotta, és azóta mindig megette a krumplilevest.

Aztán három hét múltán már a karácsonyi angyalt várta, s szentül hitte, hogy az angyal nem vonja majd felelősségre semmiért, hiszen tudomása szerint több hibát nem követett el. Pedig, bizony hogy elkövetett. Tudjátok, gyerekek ez a Hanna nevű kislány javíthatatlanul hitt az emberekben, s fel sem tételezett soha senkiről bármilyen rossz szándékot.

Csakhogy, ahogy mondani szokták: az ördög nem alszik. Hannának a negyedik születésnapjára, szép kis arany pecsétgyűrűt húztak az ujjára a nagyszülei, azzal a meghagyással, hogy azt soha le ne merje húzni. A lágerben viszont nem csak jó emberek éltek, volt ott mindenfajta népség, olyan alaposan összekeverve, hogy csak hosszú idő múltán derült ki, s akkor is csak

részleteiben, hogy kiben milyen indulatok és érzelmek lakoznak. És Hanna összebarátkozott egy Puci nevű kislánnyal, aki úgy két évvel nagyobb volt nála, de tapasztalatban biztosan legalább tíz évvel előtte járt. Ez a Puci egy nap, nem sokkal a karácsonyi ünnepek előtt, sétálni hívta Hannát, aki a maga naivságában örömmel vállalkozott a tiltott kalandra, s Puci addig csalta, csalogatta a város mind messzebb eső pontjaira, amíg egy nagy hídra értek. A híd közepén aztán Puci szép szóval, hízélgéssel rávette a kislányt, hogy csak egy kicsit adná oda neki a gyűrűjét, hadd próbálja fel ő is. Hanna gyanútlanul húzta le az ujjáról a gyűrűt, hogy néhány perc múltán el is feledkezzék róla, hiszen a híd magas boltíve alól annyi csoda tárult eléje, hogy nem győzte nézni. Később fogalma sem volt, hogy Puci hogyan és miként tűnt el mellőle, lehet, hogy nem is igen érdekelte, csak a Duna lassú, méltóságteljes hömpölygése foglalta le az érzékeit. Órák múlva, már szürkületkor így talált rá nagyapa, aki addig kétségbeesetten rohangált mindenfelé, hogy merre lehet. Ott állt a hídon, ártatlanul, és csodákat kereső szemével még mindig a vizet nézte, aminek látványával nem győzött betelni.

Oththon nem szidta senki, a gyűrű hiányát sem vették észre, csak másnap. Ő akkor becsületesen elmondta, hogy mi történt, de a nagymamája hiába ment Puciékhoz, hogy adnák vissza a gyűrűt, mert ott mindent letagadtak, sőt, még ők érezték sértve magukat a gyanúsításért. Kicsi Hanna rémülten tekintett arra a számára eddig ismeretlen emberfajtára, amiről később, már nagyobb korában keserűen állapította meg, hogy ez egy olyan sötét, bonyodalmas, idegen világ, aminek a lépcsői csakis a pokolba vezethetnek. Azonban, hogy ehhez a felismeréshez jusson, még jó néhány évnek el kellett telnie az életéből. És ez már egy másik mese.

Akkor, a közelgő angyalvárás izgalmai közt ennek az elárultatásnak a fájdalma pillanatnyilag megfakult, s a kislány nem tudta, hogy pár nap alatt olyan nagy nélkülözés következik rájuk, hogy abba a menekülttáborba már az angyal sem tud bejutni. A felnőttek egyre aggodalmasabb arccal jártak-keltek, kétségbeesetten törték a fejüket, hogy miként varázsolhatnának mégis ünnepet, legalább a kislány részére, akinek mégsem mondhatják azt, hogy azért nem jött neki az angyal, mert nem viselkedett elég jól.

És eljött a nap, amikor az anyukája estefelé előszedett egy nagy szatyrot, s nagymamával és dédikével együtt rakosgatni kezdték bele a felnőttek aznapi kenyéradagját, a nehezen szerzett csészényi zsírt és még isten tudja miket. Aztán Hannát anyu jó melegen felöltöztette, majd a szatyrot a hóna alá csapta és elmentek egy nagy állomásra, ahol sok-sok sín pár szaladt egymás mellett, s ahova rengeteg vonat érkezett. Ott, az állomásépület üveges ajtaja mellett, anyu megállította a kislányt, és szigorúan meghagyta neki, hogy el ne merjen onnan mozdulni, amíg ő nem jön vissza. Azzal a szatyorral a kezében elszaladt az érkező vonatok irányába. A kislány úgy érezte, megfullad ebben a folyton hullámzó tömegben, a mozdonyok fűjtak, prűszköltek, fűtültek, olyan zsvajgás és láрма volt ott, hogy úgy érezte, menten agyonnyomják. Sok-sok lámpa világított bántóan a szemébe, s a mellette elhaladó emberek ide-oda lökdösték. Soha magányosabbnak nem érezte magát, s egyre nyugtalanabban nézett a vonatok irányába, amerre az anyukája szaladt. Már éppen sírni szeretett volna, amikor a tömegben meglátta

anyut. Vidáman integetett feléje, és a karjában hozott valamit, amiről csak akkor látta, hogy mi az, amikor anyu odaért és az ő kezébe adta: egy gyönyörű porcelánfejű, fekete hajú alvóbaba volt. Kicsi Hanna ránézett, aztán magához szorította és abban a pillanatban megszerette. Olyan szép volt és annyira hasonlított Lillához, az esztergomi bombázáskor elveszített felnőtt-barátnőjéhez, hogy azonnal Lillának keresztelte. Anyu mosolyogva mesélte, hogy azért kellett a vonatokhoz szaladnia, mert üzent nekik az angyal, hogy átutazóban lesz ezen az állomáson, és menjenek elébe, mert ajándékot hozott Hannának, de nincs ideje leszállni a vonatról, mert még nagyon sok gyerek várja. És hogy ezúttal nem tud repülni, mert megsérült az egyik szárnya, így hát vonaton kell széthordania az ajándékokat.

Kicsi Hanna ámulva nézett az éppen elkattogó hosszú vagon sor után, s már nem is bántották a szemét a fények, igaz, hogy az egyre sűrűbben szállingózó hópelyhek megsűrű-

ték, ugyanakkor misztikusá tették a lámpák addig élesen villódzó fényeit. És elindultak kézen fogva, boldogan, s mire a táborba értek, olyan fehérek lettek, akár a hóember. Nagymamáék aggódó arccal, könnyes szemmel, de megkönnyebbülten ölelték magukhoz őket, s ki tudja miként, hogyan, de a kicsi Hanna részére

finomságok is kerültek az asztalra aznap este. És akkor úgy érezte, hogy ő már szinte felnőtté vált, hiszen ettől kezdve neki kell gondoskodnia, vigyáznia Lillára, akit aztán minden-hová magával cipelt, bárhova is mentek. És Lilla sokáig, hosszú éveken át minden gyermeki örömeiben, bánatában sorstársává vált, őt szorította magához ha örült valaminek, vagy ha éppen megijedt valamitől. Amíg Lilla mellette volt, úgy érezte, az őrangyala vigyáz rá, mert titokban mindig hitte, bár ezt soha senkinek nem merte elmondani, hogy Lillát egy olyan karácsonyi angyal küldte hozzá, aki igazi lelket is adott neki, olyan lelket, aki mindent ért, és aki maga a félelem nélküli, összetartó szeretet.

Hát még ha tudta volna, hogy ez a szeretet aznap este a nagymama, a dédi, a nagytata és az anyu kenyéradagját váltotta neki Lillára, és soha nem tudta meg, hogy a felnőtteknek azon a karácsonyestén volt-e mit enniök.

Kellemes karácsonyi ünnepeket és boldog újévet kíván mindannyiunktak a szerkesztő néni, és továbbra is várja leveleiteket, javaslataitokat az alábbi címre:
B. OSVÁT ÁGNES
540477 Targu Mures Str. Armoniei nr. 22.
ap. 13 Jud. Mures ROMÁNIA
Telefon: 0265-249918 és 0365-803670
Mobiltelefon: 0771-293784

BÉKÉS, BOLDOG ÜNNEPEKET KÍVÁNUNK!

Támogatóink

(a megjelölt előfizetői díjakat meghaladó
befizetéseket tekintjük támogatásnak)

**Emlékeztünk rá: lapunk független-
ségét és erdélyi olvasóinkhoz törté-
nő díjmentes eljuttatását teszik
lehetővé e nagylelkű adományok. Köszönjük!**

Szabó László	Zsámbék	3000 Ft
Prof. dr. Fazakas Béla	Marosvásárhely	50 RON
Csatlós Mária	Marosvásárhely	5000 Ft
Prof. Dr. Kosztarab Mihály	USA	50 USD
Dr. Rékasi József	Pécs	500 Ft
Dr. Nagy Levente	Százhalombatta	3000 Ft
Dr. Tuzson Tibor	Budapest	1000 Ft
Dénes Elemér	Dés	5000 Ft
Jánosi Sándor	Dés	5000 Ft
Zsombori Ilona	Pécel	8000 Ft
Balog Ellák Márton	Paks	1000 Ft
Farkas J. Tamás	Budapest	3000 Ft
Tótfalvi Árpád	z.udvarhely	100 RON
Keresztes Mária	Nagykároly	2000 Ft
Hantz Lám Irén	Kolozsvár	2600 Ft
Szilágyi Árpád	Kolozsvár	2500 Ft
Kese Zoltán	Miskolc	3000 Ft

Tisztelt olvasóink!

Előfizetői díj változatlanul: 2000 Ft. belföldre,
Európába 20 EU, a tengeren túlra 30 USD egy évre.

Előfizetni természetesen banki átutalással is lehet,
a következőképpen: Belföldről: Erdélyi Körök Országos
Szövetsége. Számlaszám: 10918001-00000063-39990003,
UniCredit Bank, Szekszárd.

Külföldi átutalás esetén: Erdélyi Körök Országos Szövetsége
2200 Monor, Kapisztrán János u. 49.

Számlaszám: 10918001-00000063-39990003.

IBAN: HU34 1091 8001 0000 0063 3999 0003.

Bank-kód: UNICREDIT BANK - SWIFT (BIC): BACXHUHB

ÁTALVETŐ ONLINE

Lapunk pillanatnyilag 2008-ig visszamenőleg
az interneten a következő címeiken olvasható:

www.ekosz.hu, www.erdelyikor.hu.

NAGYMAMÁÉRT

Az ember játszik, azt játssza folyton, önfeledten,
hogya mi lett volna, ha... és mi van akkor, ha mégsem,
de mégis, ha így, vagy úgy, avagy másként.
Kegyetlen játék. Pont olyan, mint az élet.
Ha elhagyjuk az öregeket, nemsoká ők hagynak el min-
ket:

soha, ó soha ne hagyjuk el az öregeinket!

Szava szelíden szólt, kedvenc virága nem volt.
Vagyis hát, őneki minden virág a kedvence volt.
Keze a klíviákra rebtent tétova mozdulatban,
ha tűzszínűre bomlott szirmokkal a koratavasban
máris előre vetítették neki a nyarat.

Egy nap boldogan újságolta: - képzeld, lelkem,
karácsonyi kaktuszt ajándékoztam nekem
a szomszédasszony. - Az meg mi? - kérdeztem,
de csak úgy félszájjal és féllélekkel.

- Ó, lelkem, az pontosan karácsony napjára
nyit virágot, igen, piros virágokat - rebegte.
S én nem is válaszoltam. Ő pedig hónapokig
öntözte, cirógatta a kaktuszt, méregette,
az meg nőtt, növegetett, s karácsony táján
megjelentek a félénk, piros szirmok rajta.

- Nézzétek, lelkem, nézzétek! - ujjongott Ő,
párásan meleg, koraőszi égboltot idéző
szürkés-kék tekintetével, mely derűs volt és féltő,
olyan, mint szeptember idusának reggelén
az ég, amikor először iskolába mentem.
Az arany volt ő és a piros az életemben,
névnap, a születésnap, a puha párna, a terített
asztal, az esküvő és a válás, gyermekeim
születése, s a kalácsillatú, ezüst karácsonyok.
S én mégis magára hagytam. Hősiesen
vállalta, még el is hitette velünk, hogy elégedett.
Nem tudtam, hogy a karácsonyi kaktusz
csak akkor nyílik, ha várja virágát a szeretet,
mi mosolyának értelmet ad. S ha kérdez, ez a felelet.

Fiatalok és idősebbek, szegény, eltévedt emberek,
ha a nyugalom és boldogság útjait keresitek,
ahhoz tudnotok kell, hogy a hétköznapiakban rejlik
a titok és a lényeg. Minden, mit keresünk az ünnepen.
És, hogy a hétköznapiak nélkül nem is lennének ünnepek.
Soha, ó, soha ne hagyjátok magukra az öregeket.

BOA

